

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2008:2

2

Talous
Suhdanne
Artikk

ETLA – Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen edeltäjä Taloudellinen Tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1946 suorittamaan taloudellista ja talouspoliittista päätöksentekoa palvelevaa kansantaloudellista, liiketaloudellista ja sosiaalipoliittista tutkimustyötä. Laitosta ylläpitävän kannatusyhdistyksen jäseniä ovat Elinkeinoelämän keskusliitto r.y., Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) Säätiö ja Palvelutyönantajien yleinen työnantajaliitto r.y. Laitoksessa suoritetaan tutkimuksia myös kannatusyhdistyksen ulkopuolisella rahoituksella. Tätä toimintaa varten ETLA on perustanut erillisen projektitutkimusyksikön. Tutkimus- ja ennustetoiminnan tuloksia julkaistaan laitoksen eri julkaisusarjoissa.

VALTUUSKUNTA

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Antti Herlin

Varapuheenjohtaja

Markku Pohjola

Varapuheenjohtaja

Jäsenet

Magnus Bargum

Leif Fagerås

Matti Halmesmäki

Petri Hatakka

Arto Hiltunen

Ole Johansson

Kari Jordan

Asmo Kalpala

Johannes Koroma

Eero Kotkasaari

Matti Lehti

Heikki Lehtonen

Mikael Lilius

Arto Ojala

Jalo Paananen

Bertel Paulig

Jussi Pesonen

Marjo Raitavuo

Gretel Ramsay

Juha Rantanen

Jaakko Rauramo

Matti Vuoria

HALLITUS

Jorma Ollila

Puheenjohtaja

Georg Ehrnrooth

Varapuheenjohtaja

Jäsenet

Sari Baldauf

Anne Brunila

Antti Herlin

Bengt Holmström

Jukka Härmälä

Björn Wahlroos

TUTKIMUSNEUVOSTO

Pentti Vartia

Puheenjohtaja

Jäsenet

Pentti Arajärvi

Sixten Korkman

Jussi Mustonen

Vesa Puttonen

Aino Sallinen

Otto Toivanen

Raimo Väyrynen

ETLA – ELINKEINOELÄMÄN TUTKIMUSLAITOS

Suhdanne

VUOSIKIRJA

2008:2

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos on julkaissut suhdanne-ennusteita vuodesta 1971. Vuoden 2006 alusta ennusteet julkaistaan kaksi kertaa vuodessa ilmestyvässä SUHDANNE-vuosikirjassa. SUHDANNE sisältää myös artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Sixten Korkman
VTT
toimitusjohtaja,
yhteenvedo,
talouspolitiikka

Pasi Sorjonen
KTT
päätoimittaja,
ennustepäällikkö,
yhteenvedo,
talouspolitiikka,
rahoitusmarkkinat

Birgitta Berg-Andersson
KTL
vienti,
tuotanto,
tuonti

Paavo Suni
TTM
kansainvälinen
talous

Hannu Kaseva
VTK
julkinen talous,
investoinnit,
tuotanto,
työllisyys

Reijo Mankinen
VTK
yksityinen kulutus,
tuotanto, hinnat ja
kustannukset,
mallien käyttö

Julkistamispäivä: 24.9.2008

Toimitustyö: Laila Riekkinen, taitto: Kimmo Aaltonen, kuvat: Kimmo Aaltonen ja Eija Kauppi

Suhdanteen kuvat ovat katsottavissa internetissä (www.etla.fi). Suhdanteen laadinnassa käytettävää tilastoaineistoa voi tilata ETLAn tytäryhtiöstä Etlatieto Oy:stä (puh. 09-609 901). Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn julkaiseman Suhdanne-vuosikirjan kustantaa ja myy ETLAn tytäryhtiö Taloustieto Oy (puh. 09-609 909).

Laadukas koulutus
antaa parhaat
eväät vaativan ja
tuottavan työn
tekemiseen

Suhdanteen artikkelit käsittelevät usein Suomen talouden kilpailukykyä tai pitkän aikavälin kasvumahdollisuuksia. Tämänkertaisessa Suhdanteessa tällaisia artikkeleita on kolme.

Talouden kasvutahti riippuu olennaisesti kyvyttämme parantaa työn tuottavuutta. Laadukas koulutus antaa parhaat eväät vaativan ja tuottavan työn tekemiseen, joten ei ole ihme, että kiinnostus oppilaitosten rankinglistoja kohtaan on kasvanut. Pia Nykänen laittaa artikkelissaan paremuusjärjestykseen suomalaisten yliopistojen kauppatieteellisiä ja teknistaloudellisia yksiköitä elinkeinoelämän kannalta tärkeäksi arvioidun mittarijoukon avulla. Eroja syntyy ja hyvät erottuvat heikommista, mutta eivät kuitenkaan läheskään kaikilla mittareilla.

Edvard Johansson pohtii, onko aivovuoto eli koulutettujen suomalaisten muuttaminen ulkomaille ongelma. Osoittautuu, että maahanmuuttajien koulutustaso on keskimäärin selvästi matalampi kuin täältä ulkomaille muuttavien. Suomeen muuttaneet ulkomaalaiset ovat kuitenkin paremmin koulutettuja kuin Ruotsiin ja Tanskaan muuttaneet.

Pitkän aikavälin talouskehityksen ennakointi on konstikasta puuhaa, koska monet asiat ehtivät muuttua odottamattomalla tavalla. Joskus tällaisia arvioita kaivataan, niin myös viime kesänä Jyväskylässä pidetyssä taloustieteilijöiden perinteisessä kesäseminaarissa. Oma artikkelin tiivistää ETLAn arvion Suomen talouden pitkän aikavälin näkymistä.

Toivotan kaikille lukijoille mukavaa syksyä ja viihtyisiä hetkiä Suhdanteen parissa.

Helsingissä syyskuussa 2008
Pasi Sorjonen

Talouspolitiikka s. 5

Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028

Pasi Sorjonen

Suhdannekatsoaus s. 11

Katsaus suhdannekehitykseen
Kansainvälinen suhdannekehitys
Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

Investoinnit

Yksityinen kulutus

Julkinen talous

Tuotanto ja työllisyys

Tuonti ja maksutase

Hinnat ja kustannukset

ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000

Artikkelit s. 67

Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa?

Pia Nykänen

Does Finland Suffer from Brain Drain?

Edvard Johansson

Talouspolitiikka

Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028..... 6

Pasi Sorjonen

Talouden kasvuvauhti vuosina 2009-2028*

PASI SORJONEN

Ennustepäällikkö

ETLA

Neljää tutkimuslaitosta (ETLA, PT, PTT ja VM) pyydettiin esittämään Jyväskylän kesäseminaarissa (11.6.2008) oma perusteltu arvionsa Suomen talouden keskimääräisestä kasvutahdista seuraavan kahden vuosikymmenen aikana – vuosina 2009-2018 ja 2019-2028. Molemmille jaksoille pyydettiin kvantitatiivinen arvio seuraavista asioista: (1) Kuinka nopeasti henkeä kohden laskettu BKT kasvaa keskimäärin reaalisesti vuodessa ao. jaksoina? (2) Kuinka nopeasti työn tuottavuus kasvaa? (3) Kuinka paljon Suomessa tehdään tutkimus- ja kehitystyötä keskimäärin suhteessa bruttokansantuotteeseen? Tämä kirjoitus tiivistää Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen arviot esitettyihin kysymyksiin.

TALOUDEN PITKÄN AIKAVÄLIN ENNUSTAMINEN ON HAASTAVAA PUUHAA

Jos 20 vuotta sitten olisimme yrittäneet ennustaa kahden viimeksi kuluneen vuosikymmenen tärkeimpiä tapahtumia, huomaisimme nyt olleemme pahasti väärässä. Niin nopeasti ja varsin odottamattomasti maailma muuttui vuoden 1988 jälkeen monilla elämän osa-alueilla.

Berliinin muuri kaatui ja Neuvostoliitto hajosi. Suomi ajautui tunnetuin seurauksin syvään lamaan rahoitusmarkkinoiden vapautumisen ja idän kaupan romahtamisen jälkeen ja koki muun

muassa vaikean pankkikriisin ja massatyöttömyyden. Monia nykyisin arkipäiväisiä kulutustavaroita, kuten vaikkapa cd-levyjä ja dvd-levyjä, ei ollut saatavilla. Tietokoneet olivat nykymittapuun mukaan alkeellisia ja kannettavat tietokoneet olivat vasta tulossa. Siitäkään ei ollut merkkejä, että matkapuhelimet saavuttaisivat kaikkialla maailmassa nykyisen merkityksensä ihmisten elämässä, saati sitten, että niiden ja viestintäteknologian suunnittelusta ja valmistamisesta tulisi yhtäkkiä Suomen keskeinen vientiala ja Nokias ta yksi maailman tunnetuimpia tuotemerkkejä. Globalisaatiosta, kehittyvien talouksien noususta ja työn uudelleen jakautumisesta maailmassa alettiin puhua vasta paljon myöhemmin. Useimmat meistä eivät luultavasti olisi arvanneet, että nykyisen euroalueen maat siirtyisivät käyttämään yhteistä valuuttaa. Viralliset ennusteet aliarvioivat selvästi myös Suomen väestökehityksen, sillä kasvavaa maahanmuuttoa ja eliniän pidentymistä ei osattu odottaa.

Kahden vuosikymmenen talouskehityksen arvioiminen edes summittaisesti oikein on monin verroin haasteellisempaa kuin lyhyen aikavälin suhdanteiden ennustaminen, joka ei sekään ole aina helppoa. On varmaa, että seuraavan 20 vuoden aikana maailmalla ja Suomessa tapahtuu joukko suuria muutoksia, joita emme nyt kykene

* Artikkelin julkaistaan myös Kansantaloudellisen aikakauskirjan numerossa 3/2008.

ennakoimaan. Niin pitkän ajan kuluessa talouksien rakenteet ehtivät muuttua ja uudet toimialat nousta. Koska tulevaisuus on näin pitkällä ajajänteellä varsin huonosti ennustettavissa, kannattaa oikeastaan puhua talouden pitkän aikavälin ennusteiden sijaan ennemminkin tulevaisuuden skenaarioista tai projektioista, joilla yritetään hahmottaa karkeita kehityssuuntia.

VAIHTOEHTOISET SKENAARIOT

Suomen talouden kehitystä värittää lähivuosikymmenten aikana ainakin kaksi tiedossa olevaa tai oletettua voimaa. Ensimmäinen voima on globalisaation jatkuminen. Sen ansiosta maailmantalouden kasvu jatkuu keskimäärin tavanomaista ripeämpänä ja nimenomaan kehittyvät taloudet ovat tuon kasvun todelliset moottorit. Yksinomaan Aasiassa on kaksi valtavaa ja ripeästi kasvavaa taloutta, Kiina ja Intia, joiden yhteenlaskettu runsaan 2 miljardin henkilön väestö takaa kotimarkkinoille huikean kasvupotentiaalin pitkäksi aikaa. Myös Venäjä, EU:n uudet jäsenmaat ja joukko pienempiä Aasian maita tavoittelevat innolla teollistuneiden maiden elintasoja. Kaikki tämä pitää maailmantalouden aktiviteetin vireänä siinäkin tapauksessa, että teollistuneiden maiden talouskasvu jää melko tavanomaiseksi.

Suomen kannalta globalisaatio on hyvä asia, sillä maailman kysyntä pysyy vahvana. Sen ansiosta Suomella on kysynnän puolesta pitkälläkin aikavälillä periaatteessa hyvät edellytykset vientimäärien ripeään kasvattamiseen. Se, kuinka suuren palan kykenemme maailman kysynnästä itsellemme nappaamaan, riippuu omista resursseistamme ja kilpailukyvyistämme.

Toinen merkittävä voima on väestön ikääntyminen. Suuret suomalaiset ikäluokat siirtyvät seuraavien vuosikymmenten aikana eläkkeelle. Eläkeläisten osuus väestöstä kasvaa ja huoltosuhde heikkenee, kun jokaista työllistä kohden on aikaisempaa enemmän työmarkkinoiden ulkopuolella olevia. Nuoret työmarkkinoille astuvat ikäluokat ovat pienempiä kuin työmarkkinoilta poistuvat ikäluokat, joten työvoima uhkaa vähentyä reilusti. Työvoimapula olisi tietenkin huono asia koko

talouden kannalta, sekä yksityisen että julkisen sektorin, mutta aivan erityisesti se voisi rajoittaa vientiyritysten mahdollisuuksia kilpailla kansainvälisillä markkinoilla ja siten heikentää talouden kasvukykyä. Tarve saada Suomeen lisää koulutettuja maahanmuuttajia on kova.

Talouskasvu voidaan esittää teknisesti työpanoksen määrän ja työn tuottavuuden muutosten summana. Viime vuosikymmeninä Suomen talouskasvu on ollut pääasiassa työn tuottavuuden paranemisen ansiota, sillä tehtyjen työtuntien määrän trendi on ollut laskeva. Miten työn tuottavuus ja tehdyt työtunnit kehittyvät seuraavan 20 vuoden aikana? Varmuudella voidaan sanoa vain, että kummankin kasvun osatekijän kehitys on epävarma. Työn tuottavuuden koheneminen pysyy epäilemättä tärkeimpänä talouskasvun lähteenä, mutta sen tulevaa kohenemistahtia ei tiedetä. Työtuntien määrään vaikuttavista tekijöistä eläkkeelle siirtyvien ja työmarkkinoille tulevien nuorten määrät näyttäisivät olevan verraten hyvin ennustettavissa, kun taas maahanmuuton vilkkautta on vaikeampi ennakoida.

Edellä kuvatuista lähtökohdista – globalisaatio etenee ja väestö ikääntyy – laadimme ETLAs-sa kolme erilaista skenaariota Suomen talouskehitykselle vuosina 2009-2028. Ensimmäinen skenaario, jota voi kutsua nimellä ”Perushyvä”, olettaa että työn tarjonta ei käännykään draamattiseen laskuun. Työvoiman tarjonnan aleneminen pysähtyy, koska Suomeen muuttaa joka vuosi noin 12 500 ulkomaalaista (5 000-7 000 työntekijää perheenjäsenineen) enemmän kuin virallinen väestöennuste olettaa. Työvoiman tarjonta ei näin ollen rajoita talouden kasvukykyä. Huomattakoon, että viime vuosina maahanmuutto on selvästi vilkastunut ja Tilastokeskuksen väestöennusteet ovat systemaattisesti aliarvioineet sen.

Toista skenaariota voi kutsua nimellä ”Tarjontarajoite”. Tässä projektiossa oletetaan, että virallinen väestöennuste toteutuu. Työn tarjonnan vähentyminen aiheuttaa kapasiteettiongelmia ja rajoittaa tuotannon kasvumahdollisuuksia. Rahkeet eivät riitä enempien tilausten ottamiseen ja tuotannon

kasvattamiseen, vaikka vienti muuten vetäisi vahvana jatkuvan kansainvälisen kysynnän ansiosta.

Kolmannen skenaarion pohjana on edellä kuvattu vaihtoehto 2, mutta nyt tuotannon kasvattamista rajoittavat työpanoksen ohella myös eräät muut tekijät. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi energian ja muiden raaka-aineiden saatavuuden vaikeutuminen sekä niiden hinnan merkittävä kohoaminen. Muun muassa ilmastopolitiikka ja päästökauppa voivat nostaa energian hintaa ja heikentää teollisuuden kilpailukykyä. Tätä skenaariota kutsutaan nimellä ”Ekorajoite”.

Kuvatuista kolmesta vaihtoehdosta pidämme todennäköisimpänä skenaariota 2. Se voidaan mieltää myös kakkos- ja kolmosvaihtoehtojen yhdistelmäksi, jossa väestökehitys on maahanmuuton vuoksi virallista väestöennustetta parempaa, mutta vastaavasti energian saanti- ja/tai hintaongelmat estävät tuotantomäärien (kannattavaa) kasvattamista.

MILTÄ NÄYTTÄÄ?

ETLAn pitkän aikavälin kasvulaskelmat on tehty samalla kysyntälähtöisellä mallilla, jota käytetään suhdanne-ennusteiden tuottamiseen. Kysyntäpohjainen lähestymistapa on luonteva, koska globalisaation odotetaan pitävän maailmantalouden kasvun tavanomaista ripeämpänä ja koska Suomi on maailmantalouden vaihteluille herkkä avoin talous. Kokonaistaloudellinen malli tuottaa sisäisesti johdonmukaisella apparaatilla arviot tuottavuuden paranemiselle ja työvoimataseelle, ja sen avulla voidaan tarkistaa, että keskeiset tasapainomuuttujat (kuten esimerkiksi vaihtotase ja eri sektoreiden rahoitusasemat) pysyvät järkevissä rajoissa.

Alla oleva taulukko esittää tärkeimmät tulokset. Talouden keskimääräiseksi vuosikasvuksi jaksoilla 2009-2018 ja 2019-2029 arvioidaan parhaassa vaihtoehdossa (Perushyvä) 2.8 prosenttia ja 2.5 prosenttia ja todennäköisimpänä pidetyssä kultaisen keskitien vaihtoehdossa (Tarjontarajoite)

Tuotanto- ja tuottavuusskenaariot

BKT:n vuosimuutos, % keskimäärin

	Perushyvä	Tarjontarajoite	Ekorajoite
2009-2018	2.8	2.6	2.0
2019-2028	2.5	2.2	2.0
2009-2028	2.7	2.4	2.0

BKT:n vuosimuutos per capita, % keskimäärin

	Perushyvä	Tarjontarajoite	Ekorajoite
2009-2018	2.2	2.2	-
2019-2028	1.9	1.9	-
2009-2028	2.0	2.0	-

Työn tuottavuuden muutos, % keskimäärin

	Perushyvä	Tarjontarajoite	Ekorajoite
2009-2018	2.4	2.4	-
2019-2028	2.5	2.5	-
2009-2028	2.4	2.4	-

te) 2.6 prosenttia ja 2.2 prosenttia. Kasvu olisi siis varsinkin jälkimmäisellä periodilla selvästi hitaampaa kuin mitä tähän saakka on pidetty talouden potentiaalisena kasvutahtina. Huonossa vaihtoehdossa (Ekorajoite), jota tässä ei kommentoida sen yksityiskohtaisemmin, talouskasvu jää kummallakin periodilla keskimäärin 2.0 prosenttiin.

Työn tuottavuus paranee kahdessa ensimmäisessä vaihtoehdossa yhtä ripeästi, 2.4-2.5 prosenttia vuodessa. Tuottavuuden paranemista vauhdittavat monet tekijät. Olemassa olevien teknologioiden (esimerkiksi tietotekniikka) hyväksikäyttö paranee. On kuitenkin vaikea sanoa, kuinka paljon tällaista ”ilmaista” kiinnikuomisvaraa on jäljellä. On varmaa, että tekninen kehitys jatkuu – siitä huolimatta, että suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle. Investointitavaroiden laatu paranee. Investoinnit ovat aikaisempaa enemmän työvoimaa korvaavia. Tuotekehitysmenojen arvioidaan kohoavan bruttokansantuotetta nopeammin. Talouden rakennemuutos jatkuu – moderniin teknologiaan panostavat toimialat ja yritykset nousevat ja osa vanhoista kuihtuu. Kansalaisten keskimääräinen koulutustaso ja koulutuksen laatu kohoavat edelleen. Kaikkein heikoimmin koulutettuja poistuu työvoimasta ja paremmin koulutettua ainesta tulee tilalle. Tämä tukee työn tuottavuuden paranemista, mutta on epäselvää, kuinka kauan.

Työn tuottavuuden kohentamisen tärkeydestä on puhuttu julkisuudessa melko lyhyen aikaa. Julkinen sektori on vasta vähitellen totuttautumassa ajatukseen, että myös sen pitäisi kyetä käyttämään resurssejaan tehokkaasti. Käynnissä on useita julkisen sektorin tuottavuusohjelmia, jotka kantavat ennen pitkää hedelmää. Asenteiden muuttuminen vie aikaa, mutta vähitellen omakсутaan uusia toimintatapoja. Kuntien määrä vä-

henee ja kuntakoko kasvaa. Julkinen sektori ostaa nykyistä enemmän palveluita yksityiseltä sektorilta, koska kansantalouden vähenevä työvoima ei enää salli kaiken tekemistä itse. Se helpottaa tuotannon ja tuottavuuden mittaamista, joka julkisessa palvelutuotannossa on osoittautunut ongelmalliseksi.

Talouden kasvutahti on siis suuremman maa-hanmuuton ja työpanoksen vuoksi ripeämpää skenaariossa ”Perushyvä” kuin skenaariossa ”Tarjontarajoite”. Järjestys muuttuu, kun tarkastellaan BKT:n muutosta per asukas. Silloin nämä kaksi vaihtoehtoa tuottavat saman tuloksen, BKT asukasta kohden lisääntyy 2.2 prosenttia vuosina 2009-2018 ja 1.9 prosenttia vuosina 2019-2028. ”Perushyvä”-vaihtoehdossa väestö kasvaa enemmän, ja asukasta kohden laskettuna kansantuotteen lisäys jää yhtä suureksi kuin vaihtoehdossa ”Tarjontarajoite”.

Tarkastellaan vielä lopuksi, millaisia talouden kehityskulkuja edellä kuvatun ”Tarjontarajoite”-vaihtoehdon ja siitä esitettyjen numeroarvioiden taakse kätkeytyy seuraavan 20 vuoden aikana. Ikääntyminen pienentää työn tarjontaa ja työllisten määrä kääntyy loivaan laskuun. Työttömyysaste puolittuu. Vahva kansainvälinen kysyntä ja puute työvoimasta pitävät investoinnit kasvussa ja talouden investointiasteen vakaana. Teollisuustuotanto lisääntyy muuta tuotantoa nopeammin, joten sen osuus kokonaistuotannosta kohoaa. Tämä on hieman kummallista, sillä yleensä kehittyneissä talouksissa havaitaan käyvän juuri päinvastoin, kun palveluiden merkitys kasvaa. Julkisen palvelutuotannon osuus pienenee. Veroaste kohoaa ja julkisen talouden ylijäämä supistuu, mutta ei käännä alijäämäksi. Kotitalouksien säästäminen lisääntyy. Vaihtotaseen ylijäämä kutistuu.

Maailman kauppajärjestö WTO

Maailman kauppajärjestö

WTO

Sopimuskäytäntöä ja taustoja

Martin Björklund & Seppo Puustinen
(toim.)

Martin Björklund ja Seppo Puustinen (toim.)

592 s. 62 euroa + 8 euroa toim.kulut
(Tuotekoodi 447) ISBN 951-628-444-2

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Suhdannekatsaus

Katsaus suhdannekehitykseen	12
<i>Pasi Sorjonen, Sixten Korkman</i>	
Kansainvälinen suhdannekehitys.....	18
<i>Paavo Suni</i>	
Kotimainen suhdannekehitys	
Vienti	29
<i>Birgitta Berg-Andersson</i>	
Investoinnit	34
<i>Hannu Kaseva</i>	
Yksityinen kulutus.....	37
<i>Reijo Mankinen</i>	
Julkinen talous.....	41
<i>Hannu Kaseva</i>	
Tuotanto ja työllisyys.....	46
<i>Birgitta Berg-Andersson, Hannu Kaseva</i>	
Tuonti ja maksutase	53
<i>Birgitta Berg-Andersson, Pasi Sorjonen</i>	
Hinnat ja kustannukset	59
<i>Reijo Mankinen</i>	
ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000	64

Katsaus suhdannekehitykseen

- **Maailmantalouden elpyminen lykkääntyy pitkälle ensi vuoteen ja arvioitua heikomman kehityksen riskit ovat suuret, jos rahoitusmarkkinoiden ongelmien kärjistymistä ei kyetä rajoittamaan**
- **Taloudellisen aktiviteetin vaimeneminen läntisissä teollisuusmaissa heikentää Suomen vientikysyntää**
- **Suomi selviää hyvin, vaikka kokonaistuotannon kasvu hidastuu ensi vuonna vajaaseen 2 prosenttiin**
- **Rakennusala ajautuu taantumaan**
- **Työllisyyden paraneminen ja työttömyyden aleneminen pysähtyvät**
- **Kuluttajahintojen nousuvauhti hidastuu ensi vuonna**

MAAILMANTALOUDEN ELPYMINEN LYKKÄÄNTYY PITKÄLLE ENSI VUOTEEN

Maailmantalouden näkymät tälle ja ensi vuodelle ovat heikentyneet kevään jälkeen odotettua enemmän. Kansainvälinen luottokriisi on osoittautunut kuviteltua vakavammaksi, eikä sen pikaisesta ratkaisemisesta juuri elätetä enää toiveita, toisin kuin keväällä ja viime syksynä. Tiedossa oli, että asuntovelkaisten kotitalouksien maksuhäiriöt pahenevat tänä vuonna Yhdysvalloissa, mutta asuntorahoitukseen erikoistuneiden rahoituslaitosten tappioiden suuruus on silti yllättänyt. Yhdysvaltain ohella monet muutkin maat kärsivät vakavista asuntomarkkinoiden häiriöistä. Kuluttajahintojen nousun kiihtyminen maailmanlaajuisesti, lähinnä ruoan ja energian kallistumisen vuoksi, syö kotitalouksien ostovoimaa sekä pitää inflaatio-odotusten voimistumista vahtivat keskuspankit valppaina ja rajoittaa niiden mahdollisuuksia laskea korkoja. Ei ole ihme, että sekä yritysten että kotitalouksien luottamusta mittaavat indikaattorit ovat heikentyneet selvästi.

Arvioimme maailmantalouden kasvun hidastuvan kuluvana vuonna noin prosenttiyksiköllä hieman vajaaseen 4 prosenttiin ja vuonna 2009 vielä hiukan lisää runsaaseen 3,5 prosenttiin. Olemme

alentaneet selvästi etenkin vuoden 2009 kasvu-arviota, koska on ilmeistä, että teollisuusmaiden taloudellinen toimeliaisuus pysyy melko vaimeana ensi vuoden alkupuoliskolle saakka, siis huomattavasti kauemmin kuin vielä keväällä olettimme. Rahoitusmarkkinakriisin kanssa painiva Yhdysvallat menestyi kuluvan vuoden alkupuoliskolla paljon odotettua paremmin. Parhaassakin tapauksessa Yhdysvaltain talouden hitain kasvuvaihe on vasta menossa, mutta luultavimmin se on vielä edessä parin seuraavan vuosineljänneksen aikana. Euroopan talouskasvun pysähtymisen yllätti toisella neljänneksellä, vaikka vaimeaa kasvua osattiin odottaa. Oletamme hitaan kasvun jakson venyvän vuoden 2009 alkupuolelle. Myös Aasian talouskasvu väijäämättä hidastuu, mutta se pysyy ylivoimaisena Yhdysvaltoihin ja Eurooppaan verrattuna. Kiina jatkaa vahvan kotimaisen kysyntänsä turvin maailmantalouden moottorina, mutta sielläkin ennustejakson kasvu- tahti jää selvästi viime vuosia hitaammaksi 9 prosentin tuntumaan.

Yhdysvaltain kokonaistuotannon kasvutahdin arvioidaan yltävän tänä vuonna 2 prosenttiin, mutta hidastuvan ensi vuonna runsaaseen 1,5 prosenttiin. Kasvua vauhdittaa erityisesti nettovienti,

sillä heikko dollari lisää vientiä ja vähentää tuontia. Yksityisen kulutuksen kasvu sen sijaan pysyy vaatimattomana, koska työllisyys heikkenee ja hallituksen veroelvytyspaketin antama ostovoiman lisäys tuli suurimmaksi osaksi käytetyksi jo toisella neljänneksellä. Asuinrakennusinvestoinnit ovat vähentyneet ja jarruttaneet talouden kasvua jo kymmenen peräkkäisen vuosineljänneksen ajan. Ennustejakson aikana asuinrakentaminen alkaa todennäköisesti lisääntyä ja pitkällä aikaa tukea investointien kasvua. Roimasti kiihtynyt inflaatio ja jo valmiiksi matala ohjauskorke rajoittavat keskuspankin mahdollisuuksia toimia. Oletamme keskuspankin pitävän ohjauskorkonsa toistaiseksi ennallaan ja nostavan sitä ensi vuonna talouskasvun vähitellen vahvistuessa.

EUROALUE ON VAARASSA AJAUTUA TAANTUMAAN

Kansainvälisen kysynnän vaimeneminen ja vahva euro jarruttavat euroalueen maiden viennin kasvua. Kotimaista kysyntää hillitsevät epävarmuutta lisäävä pitkittynyt kansainvälinen rahoituskriisi, inflaation kiihtyminen ja taloudenpitäjien odotusten heikkeneminen. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä euroalueen kokonaistuotanto supistui edellisestä, poikkeuksellisen hyvältä neljänneksestä, joten teknisesti euroalue on lähellä taantumaa. Emme odota merkittävää elpymistä ennen kevättä. Niinpä euroalueen talouskasvun arvioidaan jäävän sekä tänä että ensi vuonna melko vaatimattomaksi 1.5 prosentin tuntumaan ja kiihtyvän uudelleen noin 2 prosenttiin vasta vuonna 2010. EU27-alueen kasvutahti on hie-
man tätä nopeampaa.

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e 2007*	Määrän muutos, %					
		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2007*	2008 ^e	2009 ^e	2010 ^e	2002→07	2007→12 ^e
Bruttokansantuote							
markkinahintaan	179.7	4.5	2.8	1.8	2.6	3.5	2.5
Tuonti	73.1	6.6	2.8	3.2	2.6	7.2	3.0
- tavarat	57.0	6.6	2.5	3.5	2.7	7.5	3.1
- palvelut	16.1	6.3	2.9	2.0	2.2	6.4	2.3
Kokonaistarjonta	252.8	5.1	2.8	2.2	2.6	4.5	2.7
Vienti	82.2	8.2	4.5	2.0	4.7	6.7	3.8
- tavarat	65.8	6.5	4.2	2.2	5.4	6.4	4.0
- palvelut	16.4	15.9	6.6	1.0	1.6	7.6	3.0
Investoinnit	36.5	8.5	1.7	1.2	0.1	4.9	1.6
- yksityiset	31.9	8.3	1.7	0.8	-0.3	5.6	1.5
- julkiset	4.6	9.4	2.0	4.0	3.0	0.5	2.6
Kulutus	128.8	2.7	2.5	2.2	2.2	3.0	2.2
- yksityinen	90.6	3.2	2.9	2.4	2.4	3.7	2.5
- julkinen	38.2	1.3	1.5	1.5	1.5	1.4	1.6
Varastojen muutos ¹⁾	5.3	-0.3	-0.3	0.3	-0.2	..	..
Kokonaiskysyntä	252.8	5.1	2.8	2.2	2.6	4.5	2.7
Kotimainen kysyntä	170.6	3.4	1.9	2.3	1.4	3.4	2.0
Julkinen kysyntä	42.8	2.2	1.6	1.8	1.7	1.3	1.7

¹⁾ Sisältää tilastovirheen.

Lähde: Tilastokeskus.

Euroalueen kuluttajahintojen odotetaan kohoavan keskimäärin 3.5 prosenttia tänä vuonna ja 2.2 prosenttia vuonna 2009. Euroopan keskuspankin keskipitkälle aikavälille asettama 2 prosentin inflaatiotavoite ylittyy edelleen selvästi, mikä normaalisti puoltaisi ohjauskoron nostamista. Nykytilanteessa EKP:n tuskin tarvitsee nostaa korkoa, sillä rahoitusmarkkinoiden epävarmuus on nostanut lyhyen markkinakoron ja ohjauskoron välisen eron (0.7 prosenttiyksikköä) moninkertaiseksi normaaliin verrattuna. Päinvastoin, oletamme, että kuluttajahintojen nousun rauhoittuminen ja talouskasvun hidastuminen antavat EKP:lle tilaisuuden alentaa ohjauskorkoaan puolella prosenttiyksiköllä 3.75 prosenttiin vuoden 2009 toisella neljänneksellä. Euron hinnan odotetaan pysyvän ennustejaksolla keskimäärin 1.40 dollarin tuntumassa.

SUOMEN TALOUS ON PÄRJÄNNYT VÄHINTÄÄN ODOTUSTEN MUKAAN

Suomen kokonaistuotanto lisääntyi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan kuluvan vuoden alkupuoliskolla 2.6 prosenttia vuotta aikaisemmasta. Kasvun hidastuminen usean poikkeuksellisen hyvän vuoden jälkeen ei ole lainkaan yllättävää, vaan se on jopa jossain määrin suotavaa. Kaikki kysyntäerät tukivat alkuvuonna talouden kasvua. Vienti kasvoi selvästi tuontia ripeämmin, yksityinen kulutus kohosi vajaat 4 prosenttia vuotta aikaisemmasta ja myös investoinnit lisääntyivät. Työllisyys parani sekä työtunneilla että työntekijöiden määrällä mitattuna. Talouden palkkasumma kohosi vajaat 8.5 prosenttia eli selvästi kiihtynyttä kuluttajahintojen nousua enemmän.

Maailmantalouden näkymien kiistaton heikentyminen viime kuukausina ei ehdi vaikuttaa Suomen tämän vuoden talouslukuihin kovinkaan paljon. Tulevaisuuden odotukset ovat kuitenkin vaimentuneet selvästi. Kuluttajien luottamus omaan talouteen on pysynyt varsin kohtuullisena, mutta usko Suomen talouteen on painunut alimmilleen moneen vuoteen. EK:n Suhdannebarometrin mukaan teollisuuden tilauskannat eivät ole vielä kovin paljon ohentuneet, mutta yritysten käsitys seuraavan puolen vuoden näkymistä on

heikentynyt selvästi kaikilla teollisuuden aloilla. On myös merkkejä siitä, että työllisyyden paraneminen on toistaiseksi päättymässä. Rakentamisen volyymikasvu on jo hyytymässä pitkän nousukauden jälkeen.

SUOMEN TALOUSKASVU JÄÄ VUONNA 2009 ALLE 2 PROSENTIN

Olemme pitäneet Suomen kokonaistuotannon kasvuarvion kuluvan vuoden osalta lähes ennallaan 2.8 prosentissa. Vuoden 2009 BKT:n kasvuarviota on sen sijaan alennettu runsaalla prosenttiyksiköllä 1.8 prosenttiin, koska on ilmeistä, että teollisuusmaiden taloudellinen aktiviteetti pysyy vaimeana huomattavasti kauemmin kuin kevään ennusteessa oletimme. Talouden kasvutahdin odotetaan olevan hitaimmillaan ensi vuoden alkupuoliskolla ja vauhdittuvan loppuvuoden kuлуessa. Silloin talouskasvu palaisi 2.5 prosentin tuntumaan vuonna 2010. Taloudellisen aktiviteetin vireyttä mittaavan kokonaiskysynnän (vienti, investoinnit ja kulutus yhteensä) lisäyksen arvioidaan jäävän ennustejaksolla huomattavasti edellistä viisivuotisjaksoa hitaammaksi.

Vahvan kasvujakson jälkeen kokonaistuotannon lisäyksen hidastuminen vajaan 2 prosenttiin ei ole ongelma. Näyttää siltä, että yllämme jälleen parempaan kuin Yhdysvallat, suuret euroalueen maat tai euroalue keskimäärin. Sen lisäksi Suomessa on monia muita maita paremmat edellytykset selvitä hyvin siinäkin tapauksessa, että talouskasvu hidastuisi pidemmäksi aikaa. Julkisen sektorin rahoitusasema on hyvä ja antaa tarvittaessa mahdollisuuden keventää ansiotulojen verotusta jo päätettyä enemmän, mikäli kotimainen kysyntä näyttää hyytyvän. Myös yrityssektorin rahoitusasema ja kannattavuus ovat hyvällä tolalla ja kestävät suhdanteiden tilapäisen heikkenemisen.

VIENTIMÄÄRIEN KASVU JÄÄ VAATIMATTOMAKSI

Teollisuusmaiden talousaktiviteetin vaimentuminen pysäyttää Suomen läntisen vientikysynnän kasvun. Kehittyvät taloudet ja Venäjä paikkaavat kuitenkin omalla kysynnällään jonkin verran länsimarkkinoiden heikkoutta. Viennin lisäyksen

odotetaan jäävän ensi vuonna vaatimattomaan 2 prosenttiin. Ennusteen toteutuminen edellyttää käytännössä sitä, että vientimäärät supistuvat hieman sekä kuluvan vuoden jälkipuoliskolla että ensi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Vuoden 2009 jälkipuoliskolla vientimarkkinoiden oletetaan uudelleen elpyvän.

Vauhdikkaimmin vientiään vuonna 2009 lisää sähkö- ja elektroniikkateollisuus, jonka vientimäärien arvioimme lisääntyvän noin 4.5 prosenttia. Tavaravienti ilman elektroniikkaa kasvaa vain puoli prosenttia. Paperiteollisuuden, metallien jalostuksen ja kulkuneuvojen valmistuksen vientimäärien odotetaan supistuvan. Oletamme, että Venäjän puutullit tulevat voimaan, jolloin puun tuonti Venäjältä korvautuu kotimaisella puuraaka-aineen hankinnalla ja tuonnilla Ruotsista.

INVESTOINTIEN LÄHIVUOSIEN NÄKYMÄT OVAT VAISUT

Investointien kasvun arvioidaan ennustejakson aikana pysähtyvän jokseenkin kokonaan. Yritykset ovat tulleet suhdannenäkymien synkentymisen myötä varovaisiksi ja lykkäävät hankkeitaan. Kiinteiden investointien kasvutahti hidastui jo alkuvuonna selvästi. Tehdasteollisuuden investoinnit vähenevät jo tänä vuonna. Koko teollisuuden

investoinnit kuitenkin lisääntyvät, koska Olkiluodon ydinvoimalan jo pariin kertaan viivästyneet kone- ja laiteasennukset vihdoin käynnistyvät ja kasvattavat energia-alan investointeja sekä tänä että varsinkin ensi vuonna. Ydinvoimalan laitehankinnat ovat pääosin tuontitavaraa, joten niiden suora vaikutus Suomen kokonaistuotantoon on minimaalinen.

Rakentamisen näkymien nopea heikentyminen vie alan taantumaan. Talonrakentaminen kääntyy laskuun jo kuluvan vuoden jälkipuoliskolla, sillä sekä rakennuslupien määrä että toimitilojen ja asuinrakennusten aloitukset ovat vähentyneet jyrkästi. Asuinrakentaminen vähenee pari prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Liikerakentaminen lisääntyy tänä vuonna vielä selvästi, mutta vähenee ensi vuonna. Uudet tie- ja ratahankkeet pitävät maa- ja vesirakentamisen kasvussa.

YKSITYISEN KULUTUKSEN KASVU HIDASTUU

Arvioimme palkansaajien ansiotason nousun hidastuvan ensi vuonna vajaaseen 5 prosenttiin. Arvio sisältää sopimuksiin perustuvat korotukset ja ns. palkkaliukuman. Kansantalouden palkkasumma kohoaa hieman ansiotason nousua enemmän, noin 5 prosenttia. Palkkatulojen

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2006	2007*	2008 [€]	2009 [€]	2010 [€]
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	1.6	2.5	4.0	2.4	1.7
Ansiotason muutos, %	3.1	3.4	5.4	4.8	4.1
Työttömyysaste, %	7.7	6.9	6.2	6.2	6.0
Vaihtotaseen ylijäämä, % suhteessa BKT:hen	4.9	5.3	4.8	4.0	4.6
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	9.4	5.3	3.3	2.0	3.4
Euribor 3 kk, %	3.1	4.3	4.8	4.3	4.3
EU27-maiden BKT:n muutos, %	3.3	2.9	1.8	1.6	2.4
- EMU-maat	2.9	2.6	1.6	1.4	2.2
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, %	2.3	2.4	3.8	2.6	2.3
- EMU-maat ¹⁾	2.2	2.3	3.5	2.3	2.0
Suomen EMU-ylijäämä, % BKT:sta	4.0	5.3	5.2	4.0	3.4
Suomen EMU-velka, % BKT:sta	39.2	35.5	32.1	30.5	29.2

¹⁾ Yhdenmukaistettu indeksi.

Lähde: Tilastokeskus.

vahva kasvu, ansiotuloverotuksen reipas keventäminen ja kuluttajahintojen nousun hidastuminen vauhdittavat kotitaloussektorin käytettävissä olevien reaalityulojen kasvun huomattavasti kuluvaan vuoteen ripeämmäksi, runsaaseen 3.5 prosenttiin. Kotitaloudet käyttävät osan ostovoiman lisäyksestä lainojen kuoletuksiin. Niinpä yksityisen kulutuksen ripeä kasvu hidastuu parin seuraavan vuoden ajaksi vajaan 2.5 prosenttiin. Muun muassa juuri kotitalouksien velkaantumisen vuoksi yksityisen kulutuksen vuosikasvun arvioidaan jäävän kulumassa olevalla viisivuotisjakolla runsaan prosenttiyksikön hitaammaksi kuin edellisen viiden vuoden aikana.

KULUTTAJAHINTOJEN NOUSU RAUHOITTUU

Kuluttajahintojen nousu on kiihtynyt jonkin verran keväällä arvioitua enemmän ja näyttää yltävän kuluvana vuonna keskimäärin 4 prosenttiin. Useat tekijät ovat vauhdittaneet inflaatiota. Raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen kohoaminen nosti keväällä elintarvikkeiden hintoja, energia kallistui raakaöljyn hinnan nousun ja

polttoaineverojen korotusten vuoksi, korot ovat nousseet ja lisäksi alkoholiveroa ja julkisten palveluiden hintoja on nostettu. Uudet palkkaratkaisut voimistavat kotimaisia kustannuspaineita. Vastaavasti vahva euro on hillinnyt tuontihintojen nousua.

Vuonna 2009 inflaation odotetaan uudelleen hidastuvan 2.5 prosentin tuntumaan. Polttoaine- ja alkoholiverojen korotukset eivät enää vauhdita inflaatiota, ruoan arvonlisävero alenee syksyllä, raakaöljyn hinta on jo nyt laskenut selvästi huijastaan ja korot ovat todennäköisesti nykyistä matalammat.

TYÖLLISYYDEN NOUSUTRENDI ON TAITTUMASSA

Kokonaistuotannon kasvun hidastuminen jarruttaa ennustejaksolla merkittävästi työllisyyden parantamista, mutta työllisyys ei kuitenkaan oleellisesti heikkene. Talouskasvun hitaimman vaiheen arvioidaan ajoittuvan ensi vuoden alkupuolelle, ja normaalisti työllisyys reagoi tuotannon muutoksiin noin puolen vuoden viipeellä. Näin ollen

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2009 ^E				2010 ^E				2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4			
Euron hinta											
USD	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.40	1.50	1.40	1.40
JPY	163	163	163	163	163	163	163	163	163	163	163
GBP	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.75	0.77	0.75	0.75
Ohjauskorot											
FED	2.00	2.25	2.50	2.75	3.25	3.50	4.00	4.00	2.32	2.35	3.58
EKP	4.00	3.75	3.75	3.75	4.00	4.00	4.00	4.00	4.12	3.81	3.96
Markkinakorot											
Libor 3 kk	2.9	3.0	3.1	3.2	3.5	3.9	4.2	4.2	2.9	3.0	3.9
Euribor 3 kk	4.5	4.3	4.1	4.1	4.3	4.3	4.3	4.3	4.8	4.3	4.3
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	100	100	101	102	103	103	104	104	105	101	103
Muu kuin energia vuosimuutos, %											
	-45.0	-9.0	-3.2	-2.0	-0.4	-1.6	-0.8	-0.5	20.6	-4.8	-0.8

Lähde: Bloomberg.

odotamme työllisyyden heikon vaiheen ajoittuvan vuoden 2009 kesään tai syksyyn. Työllisten määrän arvioidaan olevan ensi vuonna keskimäärin noin 2 000 henkilöä parempi kuin kuluvana vuonna. Työttömien määrä pysyy jatkossakin ennallaan, ja työttömyysasteen aleneminen pysähtyy toistaiseksi 6.2 prosenttiin. Työllisyyden heikkenemistä saattaa jarruttaa se, että hyvien vuosien aikana vaurastunut yrityssektori varautuu väestön ikääntymisestä muutaman vuoden kuluttua aiheutuvaan työvoimapulaan.

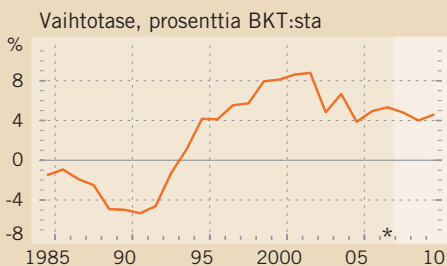
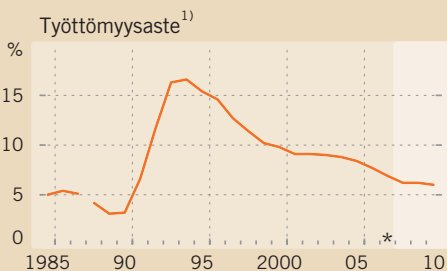
Merkkejä työmarkkinoiden vahvan imun hiipumisesta on eräillä aloilla jo nyt näkyvissä. Avoimia työpaikkoja on toki edelleen paljon, mutta niiden määrä on kääntynyt laskuun. Kuluvan vuoden alkupuolella teollisuuden ja liikenteen työpaikat vähenivät vuodontakaisesta. Teollisuuden työllisyysodotukset ovat EK:n Suhdannebarometrin mukaan heikentyneet. Työvoimavaltaisessa rakennustuotannossa työllisyys alkaa todennäköisesti heiketä kuluvan vuoden lopulla ja heikkeneminen jatkuu ensi vuonna. Julkisen sektorin työpaikat lisääntyvät.

JULKISEN TALOUDEN YLIJÄÄMÄT PYSYVÄT MITTAVINA

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä kohosi viime vuonna kansantalouden tilinpidon tarkistettujen lukujen mukaan ennätyselliseen 9.6 miljardiin euroon ja 5.3 prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen talouden erinomainen rahoitusasema on paljolti suotuisan suhdannekehityksen ja työllisyyden paranemisen ansiota.

Siinäkin tapauksessa, että ensi vuodelle ennustettu melko vaisu talouskehitys todella toteutuu, julkisen talouden ylijäämä pysyy suurena. Ylijäämä kohoaa kuluvana vuonna 9.8 miljardiin euroon ja supistuu ensi vuonna vajaaseen 8 miljardiin euroon. Kokonaistuotantoon suhteutettuna ylijäämä laskee kuluvan vuoden runsaasta 5 prosentista ensi vuonna 4 prosenttiin.

Taloudellinen kehitys

1) Vuodesta 1988 EU-harmonisoidun tilastoinnin mukaan.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/y01

Kansainvälinen suhdannekehitys

Maailmantalouden poikkeuksellisen vahva kasvujakso on tahtunut tänä vuonna. Globalisaatio tukee pidemmän aikavälin kasvua, mutta kansainvälinen luottokriisi, monien maiden vakavat asuntomarkkinaongelmat ja raaka-aineiden kalleus ovat kääntäneet suhdanteet heikompaan. Inflaatio on lähinnä energian ja ruoan kallistumisen vuoksi kiihtynyt reippaasti keskuspankkien tavoitteita nopeammaksi. Myönteistä on, että ainakaan toistaiseksi pelätty inflaatio-odotusten vahvistuminen ja siihen liittyvä hinta-palkkakierre eivät vielä näytä alkaneen. Ns. ydininflaatio, josta on poistettu energian ja ruoan hintojen nousu, on pysynyt kohtuullisena. Maailmantalouden kasvuvauhdin arvioidaan tänä vuonna hidastuvan 4 prosenttiin viime vuoden 5 prosentista. Vuoden 2009 kasvuvauhti on tämänvuotista heikompaa todennäköisestä elpymisestä huolimatta.

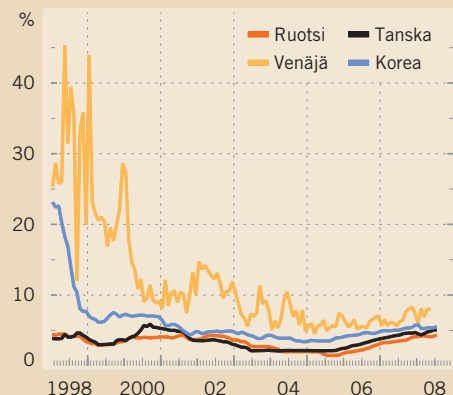
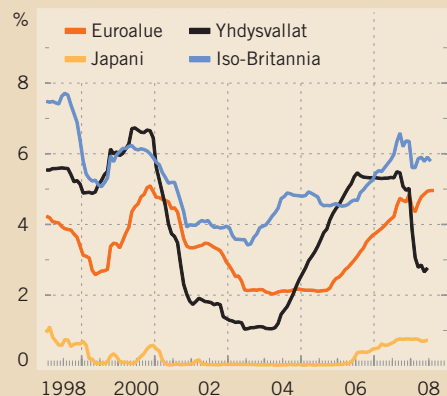
Teollisuusmaiden talouskasvu hidastuu kuluvana vuonna selvästi ja laannuttaa maailmantalouden noin viisi vuotta jatkuneen vahvan kasvujakson, jonka aikana kokonaistuotanto lisääntyi keskimäärin 4.6 prosenttia vuodessa. Yhtä vahvasta kasvujaksosta nautittiin viimeksi ennen ensimmäistä öljykriisiä 1970-luvun alussa. Maailman BKT:n kasvu hidastuu tänä vuonna noin yhdellä prosenttiyksiköllä viimevuotisesta vajaan neljään prosenttiin. Vuosi 2009 on hieman tätä vuotta heikompi siitä huolimatta, että teollisuusmaiden suhdanteet alkavat jo tuolloin parantua.

Voidaan sanoa, että käänne teollisuusmaiden talousnäkymissä on lähtöisin Yhdysvalloista. Ns. subprime-lainamarkkinoiden kriisi romahdutti viime vuonna Yhdysvaltain asuntomarkkinat, mikä johti sittemmin kansainväliseen luottokriisiin, korkojen riskilisan nousuun ja asuntomarkkinoiden vaikeuksiin myös useissa Euroopan maissa. Kasvun hidastuminen Yhdysvalloissa ja kehittyvissä talouksissa sekä kysynnän rakenteen muuttuminen ovat pidemmän aikavälin kasvun näkökulmasta hyväksi. Painopisteen siirtyminen Yhdysvalloissa velkavetoisesta kasvusta vientiin

parantaa koko maailmantalouden rahoitustasapainoa. Sitä parantaa myös viennin kasvun hidastuminen ja kotimaisen kysynnän merkityksen kohoaminen Kiinassa.

Nyt taakse jäänyt maailmantalouden vahva kasvujakso oli erityisesti kehittyvien talouksien mer-

Keskeisiä 3 kk:n korkoja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S08.2/k05

kityksen kohoamisen ansiota, ja siinä Kiinan rooli on ollut keskeinen. Kiinan BKT on lisääntynyt noin 10 prosentin keskivauhtia 1980-luvun lopulta alkaen. Myös Intia ja useat muut Aasian maat ovat olleet vahvassa vedossa. Raaka-aineiden hintojen nousu on lisännyt merkittävästi myös mm. öljyntuottajien tuloja ja kysyntää. Fossiilisen energian hinnan nousun ohella metallien ja ruoan hinnat nousivat vuosina 2003-2007 moninkertaisiksi. Samalla inflaatio on kiihtynyt maailmanlaajuisesti.

Inflaation kiihtyminen on uhka maailmantalouden suotuisan kasvun jatkumiselle. Hintojen kohoaminen leikkaa kotitalouksien ostovoimaa. Euroopassa keskuspankkien korkopolitiikka on kiristynyt, ja Yhdysvalloissa keskuspankki on joutunut lopettamaan ohjauskoron nopean laskun

kahteen prosenttiin. Inflaatio-odotusten voimistuminen pakottaisi keskuspankit nostamaan korkoja. Onneksi kuluttajahintojen nousu johtuu pitkälti suhteellisten hintojen muuttumisesta. Merkkejä pelätystä hinta-palkkakierteestä ei ole juuri ollut nähtävissä. Kierteen syntyminen on kaikin voimin estettävä jo etukäteen, koska sen lopettaminen myöhemmin vaatii rankkaa korkopolitiikkaa.

Kehittyvien maiden vaurastuminen on osa globalisaatiota, jota Kiinan talouden avautuminen on voimistanut. Kiina on avannut talouttaan askel askeleelta, aluksi hyvin valikoidusti vastaan otetuin suurin sijoituksin. Kiinan valikoiva investointien hyväksyminen on sittemmin liberalisoitunut ja liittyminen WTO:n jäseneksi vuonna 2001 teki Kiinasta kansainvälisen talouden täysivertaisen jäsenen. Kiinan ja muiden kehittyvien maiden

Bruttokansantuotteen määrän muutokset ja inflaatio alueittain, %

	Bruttokansantuote						Kuluttajahinnat ²⁾					
	Paino ¹⁾						Keskimäärin 2007→12 ^E					Keskimäärin 2007→12 ^E
		2005	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E		2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	
Maailma	100.0	4.8	3.9	3.7	4.2	4.0						
Pohjois-Amerikka	24.4	1.8	1.7	1.6	2.7	2.3	2.8	4.4	2.8	3.0	3.7	
Yhdysvallat	22.4	1.7	1.7	1.6	2.7	2.3	2.9	4.6	2.8	2.8	3.2	
EU27	23.5	2.9	1.8	1.6	2.4	2.1						
EMU15	16.8	2.6	1.6	1.4	2.2	1.9	2.3	3.5	2.3	2.0	2.4	
Saksa	4.5	2.6	1.8	1.2	1.9	1.8	2.1	3.0	2.0	1.9	2.1	
Ranska	3.3	2.2	1.6	1.5	1.9	1.8	1.7	3.2	2.1	1.8	2.1	
Italia	2.9	1.8	0.8	1.4	2.1	1.8	2.3	3.6	2.6	2.2	2.6	
Suomi	0.3	4.5	2.8	1.8	2.6	2.5	2.5	4.0	2.4	1.7	2.3	
Iso-Britannia	3.4	3.1	1.6	1.2	2.4	2.0	2.3	3.5	2.7	2.5	2.7	
Ruotsi	0.5	2.7	1.8	1.5	2.6	2.3	2.2	3.2	3.2	2.5	2.4	
Venäjä	3.1	8.1	8.0	7.0	7.0	6.8	10.0	14.0	10.0	9.0	10.8	
Aasia	29.0	8.7	7.0	6.6	6.8	6.9	4.0	6.2	5.0	4.5	4.9	
Japani	7.0	2.1	0.6	1.3	2.0	1.9	0.1	1.2	1.2	1.3	1.4	
Kiina	9.6	11.9	10.0	9.0	8.5	8.9	4.8	7.0	5.0	5.0	5.4	
Intia	4.2	9.2	8.0	7.0	8.0	7.8	6.4	8.0	7.0	5.0	0.0	
NIE4 ³⁾	3.7	5.6	4.6	4.6	4.5	4.5	2.2	4.8	3.7	3.5	3.8	
Teollisuusmaat	58.6	2.5	1.8	1.7	2.6	2.3	2.2	3.6	2.4	2.4	2.6	

¹⁾ Ostovoimapariiteettipainot.

²⁾ Kansalliset indeksit.

³⁾ Etelä-Korea, Taiwan, Hongkong ja Singapore.

Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, ETLA.

talouksien avautuminen muutti kansainvälisen työnjaon perusteita. Kiinan avautuminen tarjosi uuden mahdollisuuden yhdistää maan matalat työvoimakustannukset länsimaiseen tietotaitoon. Tämä oli ennen 1990-lukua mahdotonta. Kiinan resurssien tehostunut käyttö laajensi maan teollista sektoria räjähdysmäisesti, kun heikosti tuottavaa teollisuutta voitiin modernisoida sekä omin investoinnein että etenkin suorien sijoituksin. Kiinan politiikka oli tässä suhteessa hyvin ominen takeista.

Kiinalaiset luottavat teollistamisessa uusimpaan teknologiaan. Sen vuoksi alan työvoima on ajoittain jopa supistunut, vaikka tuotanto on lisääntynyt kaksinumeroista tahtia. Esimerkiksi vuosina 1999-2003 tehdasteollisuuden työllisyys supistui Kiinassa selvästi nopeammin kuin Yhdysvalloissa. Niinpä voidaan sanoa, että työllisyyden väheneminen Yhdysvaltain kotimaisessa tehdasteollisuudessa ja samanaikainen amerikkalaisen tuotannon ripeä kasvu Kiinassa eivät johtuneet niinkään työpaikkojen siirtymisestä Kiinaan, vaan teknologian siirron vauhdittamasta tuottavuuden paranemisesta. Tätä ajatusta puoltaa se, että Kiinan tehdasteollisuuden työllisyys kääntyi uudelleen nousuun vuoden 2003 jälkeen ja samaan

aikaan työllisyyden väheneminen tasaantui Yhdysvalloissa.

Subprime-luottokriisi ja odottamattoman pitkään jatkunut kansainvälinen rahoituskriisi ovat toistaiseksi vaikuttaneet yllättävän vähän Yhdysvaltain talouteen asuntomarkkinoiden ulkopuolella. Kausitasoitettu BKT tosin pieneni viime vuoden viimeisellä neljänneksellä, mutta tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä tuotanto lisääntyi 0.9 prosenttia ja toisella neljänneksellä peräti 3.3 prosenttia edellisestä neljänneksestä (vuositasolle korotettuna). Toisen neljänneksen kasvu perustui pitkälti viennin vetoon ja tuonnin vähenemiseen sekä hallituksen tukipakettiin. Kansalaisille jaettiin sekkejä ja yksityisen kulutuksen kasvuvauhti onnistuttiin lähes kaksinkertaistamaan 1.7 prosentin vuosivauhtiin. Vuoden jälkipuoliskolla kulutuksen kasvu hidastuu, kun elvytyksen tuki loppuu. Heinäkuussa kulutusindikaattori yllättäen jo heikkeni.

Asuntoinvestoinnit supistuivat toisella neljänneksellä noin 16 prosentin vuosivauhtia. Kymmenen peräkkäisen vuosineljänneksen supistuminen on pudottanut rakennusinvestoinnit noin 60 prosenttiin vuoden 2005 määrästä. Asuntojen hinnat

Yksityinen kulutus ja kiinteät investoinnit alueittain, määrän muutos, %

	Yksityinen kulutus					Kiinteät investoinnit				
	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2007→12 ^E	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2007→12 ^E
OECD	2.5	1.3	1.5	2.5	2.1	1.3	1.4	2.1	2.5	2.2
Yhdysvallat	2.7	1.1	1.5	2.5	2.2	-1.9	-2.0	2.4	3.1	2.3
EU15	2.3	1.9	1.8	2.4	2.3	5.0	2.4	2.0	2.4	2.3
EMU13	1.6	1.4	1.3	1.8	1.7	5.1	3.0	2.3	2.3	2.4
Saksa	0.1	0.6	0.9	1.3	1.2	4.6	4.5	2.0	1.9	2.5
Ranska	2.1	2.2	1.8	2.4	2.2	3.6	1.3	1.6	1.5	1.5
Italia	2.0	1.3	1.3	1.3	1.3	2.3	3.2	2.9	2.9	2.9
Suomi	3.2	2.9	2.4	2.4	2.5	8.5	1.7	1.2	0.1	1.6
Iso-Britannia	2.9	2.0	1.8	2.1	2.2	5.6	0.6	0.7	2.7	1.7
Ruotsi	3.1	1.8	2.2	3.0	2.6	8.0	4.2	2.6	3.9	4.2
Japani	1.5	-0.1	0.1	1.0	1.0	-0.6	0.1	-0.3	1.3	1.1

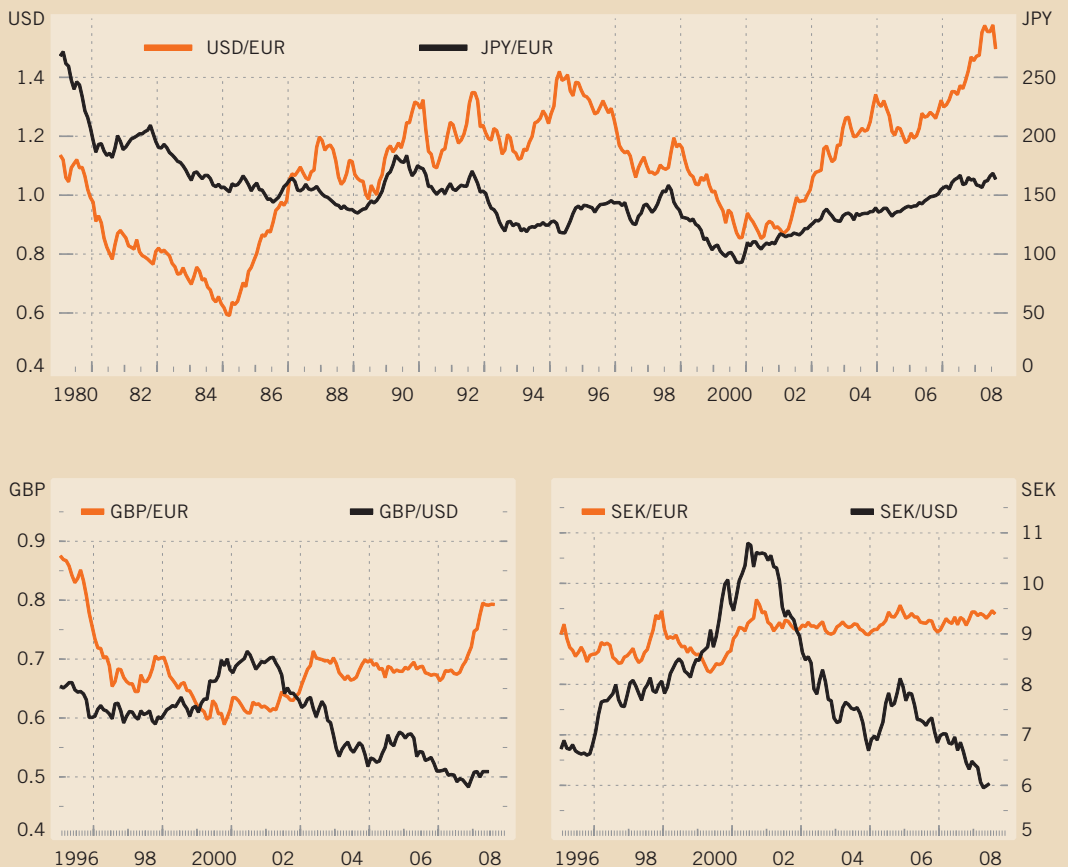
Lähteet: OECD, kansalliset tilastot.

ovat edelleen laskussa, mikä viittaa ongelmien ratkaisun vaativan vielä aikaa. Asuntomarkkinoiden pohja lieenee kuitenkin jo lähellä. Kone- ja laiteinvestoinnit ovat supistuneet hieman parin viime neljänneksen ajan, mutta muut rakennusinvestoinnit ovat lisääntyneet tuntuvasti.

Asuntoluottomarkkinoiden tila jatkuu huolestuttavana. Kaksi keskeistä rahoituslaitosta, Fannie May ja Freddie Mac, joiden yhteenlaskettu markkinaosuus asuntoluotoista on liki puolet, otet-

tiin syyskuun 7. päivänä valtion haltuun. Näiden valtion tukemien laitosten tehtävä on lisätä asuntomarkkinoiden likviditeettiä ja tehokkuutta. Laitokset hankkivat haltuunsa asuntoluottoja, paketoivat niitä uusiksi synteettisiksi arvopapereiksi ja myyvät nämä paketit edelleen markkinoille. Rahoituslaitosten vanhojen omistajien osakeomistuksia ei mitätöidä haltuunoton yhteydessä, joten operaatiossa on kyse omistajien osittaisesta pelastamista.

Eräitä euron valuuttakursseja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD.

ETLA S08.2/k04

Rahoituslaitosten haltuunotto lisää liittovaltion menoja ja velkaa. Liittovaltio on alustavasti valmistautunut pääomittamaan kumpaakin yhtiötä noin 100 miljardilla dollarilla. Toimi lisää tuntuvasti julkisen sektorin budjettivajetta lähivuosina. Julkisen vajeen BKT-suhteen syveneminen ensi vuonna lähelle kuutta prosenttia viime vuoden kolmesta prosentista johtuu kuitenkin lähinnä kevään elvytyspaketin kustannuksista. Julkisen velan BKT-osuuden kaksinkertaistuminen johtuu kuitenkin edellä mainittujen rahoituslaitosten asuntoluottokannan haltuunotosta.

Ulkomaankaupan vaikutus Yhdysvaltain talouskasvuun on lähivuosina suuri. Voimakkaasti heikentynyt, joskin alkusyksyn aikana vahvistunut, dollari tukee vientiä ja jarruttaa tuontia. Toisella neljänneksellä vienti ja tuonti vauhdittivat BKT:n kasvua yhteensä peräti 3.1 prosenttiyksiköllä. Suuri kontribuutio kuvastaa hyvän viennin vedon ohella kotimaisen kysynnän heikkoa tilaa. Tuon-

nin supistuminen pienensi nimittäin varastoja lähes saman verran. Jatkossa viennin odotetaan olevan keskeinen kysyntää ylläpitävä tekijä. Vaihi-

Euroalueen talouslukuja, %

	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Yksityinen kulutus	1.6	1.4	1.3	1.8
Julkinen kulutus	2.4	1.8	1.9	1.7
Kiinteät bruttoinv.	5.1	3.0	2.3	2.3
Kotimainen kok.kys.	2.6	1.7	1.6	1.9
Vienti	5.4	3.9	4.1	4.3
Tuonti	5.0	4.5	4.3	3.7
BKT	2.6	1.6	1.4	2.2
Teollisuustuotanto	3.0	2.4	2.1	2.4
Inflaatio, HICP	2.1	3.5	2.3	2.0
Työttömyysaste	7.6	7.2	7.4	6.8

Lähteet: Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

Julkisen sektorin tasapaino EU15-maissa

	Budjettijäämä/BKT, %				Bruttovelka/BKT, %			
	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Saksa	0.4	-0.2	-0.1	-0.8	66.0	62.5	58.9	57.6
Ranska	-2.5	-3.2	-3.6	-3.8	64.4	64.2	64.9	65.2
Italia	-1.9	-2.8	-2.3	-2.7	103.2	101.9	101.2	97.2
Espanja	1.4	0.1	0.0	-0.4	37.3	35.2	33.9	31.1
Alankomaat	-3.5	0.7	1.3	0.6	47.1	44.5	44.7	39.0
Belgia	-0.1	-0.2	-1.1	-0.6	86.7	82.6	83.8	77.3
Itävalta	-0.6	-1.4	-1.3	-0.7	61.3	60.5	59.9	56.7
Suomi	5.3	5.2	4.0	3.5	35.4	32.0	30.4	29.1
Portugali	-3.6	-3.1	-3.1	-3.0	65.2	67.0	67.5	66.8
Kreikka	-2.2	-2.6	-2.9	-3.1	82.9	81.3	78.4	76.9
Irlanti	0.7	-0.4	-0.5	-1.1	25.1	27.0	29.5	32.1
Luxemburg	2.9	2.5	2.0	1.5	6.8	7.4	7.6	7.5
EMU15	-0.7	-1.2	-1.2	-1.6	67.1	65.3	64.1	65.0
Iso-Britannia	-3.1	-2.1	-2.1	-1.8	44.1	45.6	46.1	45.8
Ruotsi	2.6	2.5	2.2	1.7	41.6	38.1	36.3	33.4
EU27	-0.9	-1.3	-1.4	-2.2	58.7	57.3	58.1	63.0
USA	-1.9	-3.5	-4.5	-5.5	63.0	122.3	124.5	123.6
Japani	-2.4	-2.6	-2.5	-2.0	178.8	178.1	178.9	174.6

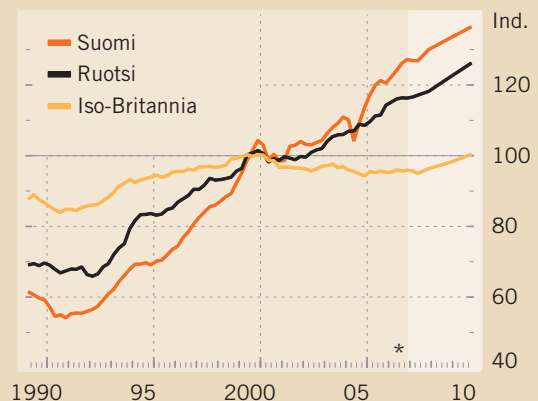
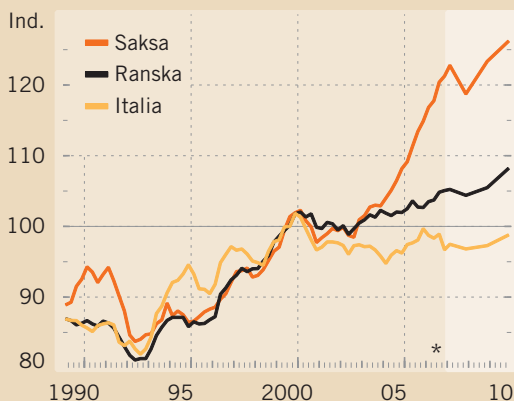
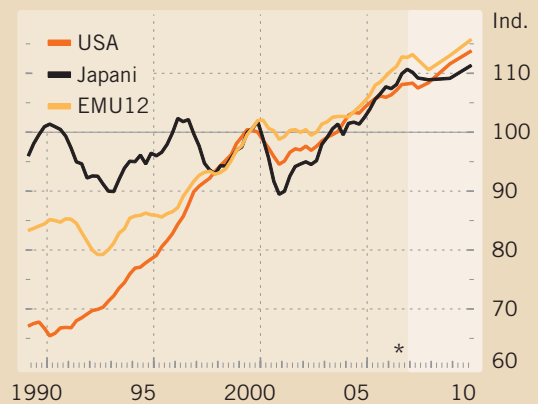
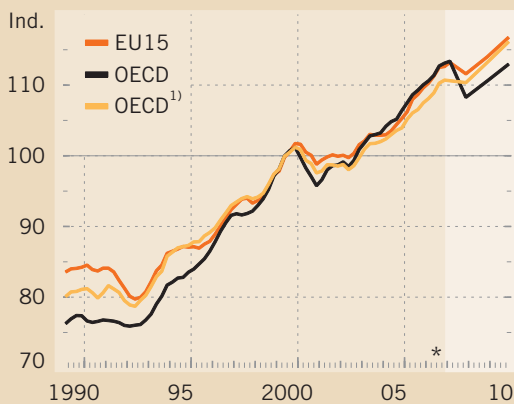
Lähteet: OECD, Euroopan komissio, kansalliset tilastot.

totaseen vaje kohenee, kun kotimainen säästäminen lisääntyy.

Yhdysvaltain talouskasvun odotetaan pysyvän hitaana ensi vuoden kevääseen saakka. Vielä ensi vuonnakin talouskasvun arvioidaan jäävän vaatimattomaan 1.5 prosenttiin, vaikka aktiiviteetti vuoden aikana kohentuu. Kesällä yli viiteen prosenttiin kiihtynyt inflaatio ja valmiiksi matala ohjauskorko vaikeuttavat rahapolitiikan mahdollisuuksia tukea talouskasvua. Pääosa kuluttajain-

tojen noususta on peräisin kallistuneesta ruoasta ja energiasta. OECD:n laskema ydininflaatio, josta on poistettu energian ja ruuan vaikutus, oli heinäkuussa melko korkea 2.5 prosenttia, mutta se ei ole vuoden mittaan juuri kiihtynyt. Ennusteemme olettaa, että raakaöljyn hinta laskee ja dollari vahvistuu viime vuodesta, mikä toteutuessaan vähentää hintapaineita. Keskuspankin odotetaan nostavan ohjauskorkokseen ensi vuonna talouskasvun vahvistuessa.

Teollisuustuotannon määrä kausitasoitettuna (2000 = 100)

1) 11 tärkeintä länsivientimaata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: OECD, Tullihallitus, Tilastokeskus.

ETLA S08.2/k01

Euroalueen talousnäkymät heikentyivät kesän aikana selvästi. Vielä vuoden ensimmäisellä neljänneksellä alueen BKT lisääntyi edellisestä neljänneksestä hyvää 2.9 prosentin vuosivauhtia, mikä ylittää reippaasti pidemmän aikavälin keskikasvun. Poikkeuksellisen vahvaa nousua seurasi kuitenkin heikko toinen neljännes, jolloin kokonaistuotanto supistui 0.8 prosenttia edellisestä neljänneksestä (vuositasolle korotettuna). Molempien neljänneiden kasvulukuja heiluttaa poikkeuksellisen leuto talvi, jonka ansiosta raken-taminen oli talvella tavanomaista vilkkaampaa. Niinpä ensimmäinen neljännes oli poikkeuksellisen hyvä, joten siihen verrattuna toinen neljännes näyttää liioitellun huonolta. Vuodentakaiseen verrattuna ensimmäisen ja toisen neljänneksen BKT:n kasvuluvut olivat 2.1 ja 1.4 prosenttia.

Euroalueen suhdanteiden heikkeneminen on laaja-alaista. Kaikki kysyntäerät paitsi julkinen kulu-tus supistuivat toisella neljänneksellä edellisestä neljänneksestä. Myös vuoden yli mitatut kasvulu-vut olivat matalampia kuin ensimmäisellä neljän-neksellä.

Syyskuun alussa julkistettu OECD:n indikaatto-ri ennakoi euroalueen kokonaistuotannon kas-vun hidastuvan tuntuvasti. Euroalueen BKT:n neljännesvuosikasvua ennakoiva ns. Euroframe-ryhmän indikaattori povaa 1.2 ja 0.7 prosentin kasvua vuodentakaisesta kuluvan vuoden kah-delle viimeiselle neljännekselle. Vastaavat edelli-seen neljännekseen verratut kasvuarviot ovat 0.3 ja -0.2 prosenttia (vuositasolle korotettuna 1.2 ja -0.8 prosenttia). Indikaattori ennakoi vuodel-le 2008 hieman ETLAn ennustetta heikompaa kasvua.

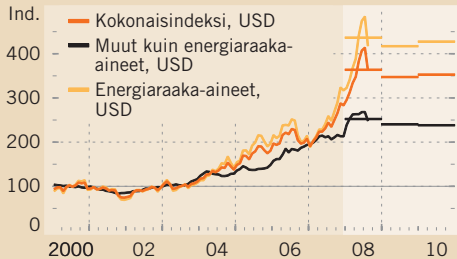
Saksan, Ranskan, Italian ja Espanjan kokonais-tuotanto supistui kuluvan vuoden toisella nel-jänneksellä edellisestä neljänneksestä. Saksan tuotanto notkahti peräti 0.5 prosenttia (eli vuosi-tasolle korotettuna kaksi prosenttia). Leuto talvi heikensi erityisesti juuri Saksan toisen neljännek-sen kasvulukua, mutta vaikka tämä seikka ote-taan huomioon, suunta on joka tapauksessa sel-västi alaspäin. Tähän viittaavat taloudenpitäjien

nopeasti heikentyneet odotukset kaikissa euro-maissa. Kuluttajien odotuksia ovat heikentäneet raaka-aineiden kallistuminen, kansainvälisen luottokriisin jatkuminen sekä asuntomarkkinoi-den ongelmat useissa maissa. Yrityksien odo-tuksia ovat heikentäneet kallis euro, lisääntyneet raaka-ainekustannukset ja kansainvälisen luotto-kriisin nostamat korot sekä sen heikentämät vien-timarkkinoiden näkymät.

Euroalueen inflaatio kiihtyi energian ja ruuan hinnan nousun takia kesäkuussa neljään pro-senttiin. Elokuussa inflaatiotahti hieman laantui. Jatkossa raaka-aineiden hintojen oletetaan las-kevan, minkä ohella myös euron vahvistuminen viime vuoteen verrattuna keventää hintapaineita. Toistaiseksi inflaatio on kuitenkin lähes kaksin-kertainen verrattuna Euroopan keskuspankin ta-voitteeseen ”alle, mutta lähellä kahta prosenttia”. Toisaalta alueen ydininflaatio, jossa ei oteta huo-mioon ruoan, energian, tupakan ja alkoholin hin-taa, on noussut kesän aikana selvästi alle kahden prosentin vauhtia. EKP nosti korkoja viimeksi hei-näkuussa 4.25 prosenttiin. Korkojen odotetaan vauhdikkaasta inflaatiosta huolimatta kääntyvän vähitellen laskuun, koska euroalueen talouskas-vu hidastuu selvästi, euro vahvistuu ja raaka-ai-neet halpenevat.

Euroalueen kokonaistuotanto lisääntyy tänä vuonna vain noin 1.5 prosenttia, ja myös ensi vuoden alun talouskasvu näyttää hyvin heikol-ta. Ennustemme olettaa, että talouden elpymi-nen ajoittuu ensi kevääseen. Käännettä tukevat inflaatiopaineiden laantuminen, EKP:n odotetut ohjauskoron laskut, markkinakorkojen riskilisän aleneminen sekä kansainvälisen rahoituskriisin hellittäminen ennen pitkää. Kaikki nämä teki-jät parantavat kotitalouksien odotuksia ja lisää-vät ostovoimaa. Myös euromaiden asuntomark-kinaongelmien kärjistymisen uskotaan hellittävän ensi vuoden aikana ja tukevan talouden käännet-tä parempaan. Heikon alkuvuoden vuoksi ensi vuoden talouskasvu jää kuitenkin tätä vuotta hi-taammaksi. Odotettu käänne lienee melko verk-kainen, koska euro on viimeaikaisesta heikkene-misestään huolimatta edelleen vahva ja jarruttaa

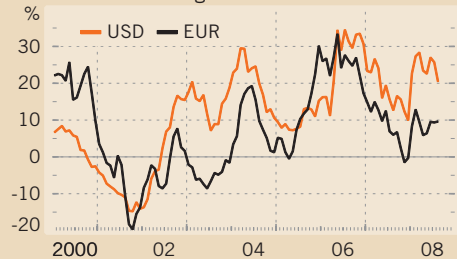
Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, 2000=100

12 kk:n muutokset

Muut kuin energiaraaka-aineet

Teollisuuden raaka-aineet

Lähteet: HWWA, Suomen Pankki.

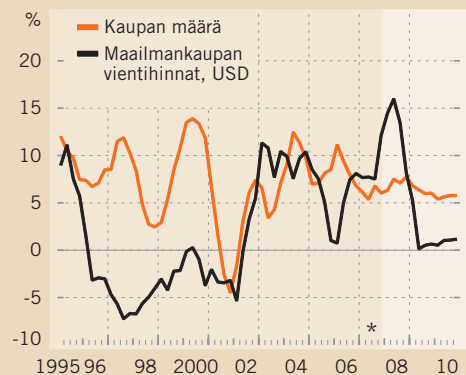
ETLA S08.2/k03

laimeana pysyvän vientikysynnän ohella viennin kasvua.

Vuosien 2004–2007 vahva talouskasvu käänsi euroalueen työllisyyskehityksen suunnan. Vuonna 2004 euroalueen työttömyysaste oli OECD:n mukaan 8.8 prosenttia, mutta elokuussa enää 7.3 prosenttia. Hyvä talous- ja työllisyyskehitys korjasi useiden euromaiden julkisen talouden alijäämät, jotka vielä vuonna 2005 ylittivät kasvu- ja vakaussopimuksen ylärajan. Vuosina 2003–2004 alijäämän BKT-suhde oli euroalueella keskimäärin kolmen prosentin tuntumassa ja viime vuonna vain 0.6 prosenttia. Jatkossa julkisen sektorin tasapainot heikkenevät vaisun talouskasvun takia.

Euroalueen ulkopuolisista EU-maista **Ison-Britannian, Espanjan, Alankomaiden ja Ruotsin** kokonaistuotanto polki toisella neljänneksellä paikallaan. **Virossa ja Latviassa** kokonaistuotanto supistui edellisestä neljänneksestä. Viro on ns. teknisessä taantumassa, kun tuotanto on supistunut kahtena perättäisenä neljänneksenä. Myös loppuvuoden aikana kokonaistuotannon kasvu pysyy näissä maissa hitaana. Todennäköisesti kasvu on hidasta vielä ensi vuoden alussakin, mutta piristyy vähitellen vuoden mittaan.

Maailmankauppa, %-muutos

Lähteet: OECD, IMF.

ETLA S08.2/k06

Kallis, joskin halpeneva raakaöljy, tukee **Venäjän** ja **Norjan** talouskasvua koko ennustejakson ajan. Kummassakin maassa vientimäärien lisääminen alkaa olla hankalaa, joten hinnan lasku pienentää vientituloja. Mittavat vaihtotaseen ja julkisen sektorin ylijäämät vaimentavat kuitenkin vientitulojen heikkenemisen seurauksia. Georgian kriisi ei vaikuttane olennaisesti Venäjän talouskehitykseen, vaikka se lisääkin Venäjälle tehtävien suorien sijoitusten riskejä. Venäjä on kriisin aikana lisännyt tuntuvasti säätelymahdollisuuksiaan Euroopan kaasumarkkinoilla.

Aasian talouskasvu hidastuu hyvin ripeästä vauhdista. **Japanin** kausitasoitettu BKT supistui kuluvan vuoden toisella neljänneksellä peräti 2.4 prosentin vuosivauhtia edellisestä neljänneksestä. Kasvun odotetaan jatkuvan hitaana ensi vuoden alkupuolelle saakka mm. vientikysynnän hitaan kasvun takia. Japanin keskuspankki pitäneen heikon talouskasvun takia ohjauskorkonsa matalana, vaikka inflaatio alkaa Japanissakin vähitellen kiihtyä. **Intia** ja monet vahvassa kasvussa olleet pienet Aasian taloudet kärsivät energian ja ruoan kallistumisesta ja inflaation kiihtymisestä. Viimeaikainen öljyn halpeneminen parantaa tilannetta viipeellä.

Kiina on maailmantalouden kehityksessä keskeisessä asemassa. Sen talouskasvua on vauhdittanut nopea rakennemuutos, jonka aikana teollisuustuotanto on lisääntynyt erityisen ripeästi. Sama trendi säilyy ennustevuosina, mutta tahti hidastuu. Viime vuonna Kiinan BKT lisääntyi peräti 11.9 prosenttia ja teollisuustuotanto 18.5 prosenttia. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla BKT:n kasvutahti oli hieman tätä hitaampi, 16.5 prosenttia. Talouskehitykseen ovat vaikuttaneet kevään poikkeuksellisen runsaat lumimyrkyt, kesän tuhoisa maanjäristys sekä elokuussa järjestetyt Olympialaiset. Nämä tekijät lisäävät osittain vieläkin kiinalaista tuotantoa. Tuotannon kasvu jatkuu muutoinkin nopeana. Kasvua tukevat erityisesti investoinnit, joiden määrä lisääntyi viime vuonna kaupungistuneilla alueilla 25.8 prosenttia. Tammi-heinäkuun tahti oli 24.1 prosenttia. Kiinteiden investointien omarahoitus lisääntyi peräti 31.7 prosenttia.

Kiinan inflaatio on kiihtynyt huomattavasti etenkin ruoan hinnan nousun takia. Heinäkuun inflaatio ylsi 6.3 prosenttiin. Ruoka kallistui 14.4 prosenttia. Tammi-heinäkuun inflaatio oli 7.7 prosenttia viime vuoden vastinjaksoon verrattuna. Maaseudulla inflaatio on ollut nopeampaa kuin kaupungistuneilla alueilla, mikä lisää heikosti toimeentulevien ongelmia. Toisaalta ruoan kallistuminen lisää maaseudulla asuvan väestön tuloja

Kiinan talouspolitiikka pyrkii kasvun ylläpitämiseen, koska tulojen lisääntyminen on elintärkeää kansallisen vakauden säilymiselle. Raju rakenneuudistus edellyttää kovaa kasvua, jotta sosiaaliset ongelmat eivät kärjisty mm. työttömyyden lisääntymisen vuoksi. Viime vuosina talouden kasvua on hidastettu mm. korkoja nostamalla ja sääntelyä tiukentamalla. Toisaalta Kiina on kasvua tukeakseen pitänyt renminbin vahvistumisen hallittuna. Elokuussa renminbi oli dollariin nähden vahvistunut vajaat 10 prosenttia vuodentakaisesta, mutta euroon nähden vain puolisen prosenttia. Kiina on sekä kauppapoliittisista syistä että kotimaista hintatasoa keventääkseen muuttanut useiden hyödykkeiden, kuten teräksien, vientitukia vientiveroiksi.

Kiinan talouskasvun odotetaan hidastuvan tänä vuonna liki kahdella prosenttiyksiköllä noin 10 prosenttiin. Ensi vuonna kasvu hidastuu edelleen viennin vedon jarruttamana.

RAAKA-AINEIDEN HINNAT LASKUSSA ENNÄTYSTASOILTA

Useiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat nousivat kuluvan vuosikymmenen alkupuolella moninkertaisiksi. Hampurilaisen HWWI-indeksin mukaan kaikkien indeksissä mukana olevien raaka-aineiden hinnat olivat kuluvan vuoden huhti-kesäkuussa viisinkertaiset vuoden 2001 ensimmäiseen neljännekseen verrattuna. Muut kuin energiaraaka-aineet kallistuivat vastaavana aikana 3.1-kertaisiksi, ruoka 2.9-kertaiseksi, puutavara 1.8-kertaiseksi ja värimetallit 3.6-kertaisiksi.

Raju kallistuminen näyttää loppuneen kuluvan vuoden aikana, mutta monien raaka-aineiden

markkinat ovat vielä pienten varastojen vuoksi kiireät. Yllättävät muutokset kysynnässä tai tarjonnassa saattavat heiluttaa hintoja tuntuvastikin.

Etenkin teollisten raaka-aineiden hintojen trendi on selvästi alaspäin, koska teollisuusmaiden kysyntä laantuu väistämättä joksikin aikaa. Myös kehittyvien talouksien, jotka ovat rajulla kysynnän kasvullaan olleet aiheuttamassa hintojen nousua, odotetaan jarruttavan, mutta niiden kasvun odotetaan kuitenkin jatkuvan vahvana teollisuusmaihin verrattuna. Korkea hinta laannuttaa raaka-aineiden kysynnän kasvua, tehostaa niiden käyttöä ja ohjaa halvempien vaihtoehtojen käyttöön.

Ruoan hintaan vaikuttaa eniten sato. Viime vuosina useat keskeiset tuotantoalueet ovat kärsineet mm. kuivuudesta, mikä on kirstänyt ruokamarkkinoita. Lisäksi biopolttoaineiden lisääntynyt käyttö on lisännyt kilpailua maasta ja vähentänyt ruoan tuotantoa etenkin Yhdysvalloissa. Markkinat tasapainottuvat vähitellen, kun varastot palautuvat normaalimmalle tasolle. Ruoan hinta halpeni hie-
man elokuussa kesä-heinäkuun ennätystasosta.

Kaikkien raaka-aineiden keskimääräiset dollari-määräiset maailmanmarkkinahinnat kohosivat heinäkuussa uuteen ennätykseen, kun raakaöljy käväisi korkeimmillaan lähes 147 dollarissa tynnyriltä (Brent). Tämän jälkeen öljy halpeni nopeasti. Syyskuun alkupuolella hinta oli 100 dollarin tuntumassa tynnyriltä. Hinta voi laskea vielä paljonkin, mikäli OPEC ei rajoita tuotantoa ja luonnonvoimista aiheutuvat riskit (kuten hurrikaanit Yhdysvalloissa) ja geopolittiset riskit (esimerkiksi Iranissa, Nigeriassa tai Georgiassa) pysyvät hallinnassa. OPEC ei leikannut syyskuussa tuotantotavoitteitaan hinnan laskusta huolimatta. Sen sijaan se pyrki saamaan kroonisen ylituotannon kuriin. Ennuste olettaa hinnan heilahtelevan hie-
man yli 100 dollarissa.

Muiden kuin energiaraaka-aineiden dollarihintojen odotetaan nousevan tänä vuonna keskimäärin runsaan viidenneksen alkuvuoden korkeiden hintojen takia. Ensi vuonna hinnat ovat muuta-
man prosentin tämänvuotista alemmat.

Kansainväliset Suhdanteet -aikakauskirja

Kansainväliset Suhdanteet -raportti esittää Suidannetta yksityiskohtaisemmin kansainvälisen talouden merkittävimmät viimeaikaiset tapahtumat sekä todennäköisimman suhdannekehityksen. Tavoitteena on antaa esimerkiksi yritysjohdolle selkeää, valmiiksi mietittyä tietoa päätöksenteon tueksi. Lukijalle tarjotaan samalla mahdollisuus omaehtoiseen, kriittiseen arviointiin vertaamalla keskeisten ennustajien arvioita sekä tarkastelemalla graafisesti keskeisimpien talouden muuttujien viimeaikaisista kehitystä.

Raportti ilmestyy neljä kertaa vuodessa sekä suomen- että englanninkielisenä. Lisäksi raportista on kaksikielinen verkkoversio www.sivuina. Elektronisen version kuvat päivitetään kerran kuukaudessa. Sivulta on tulostettavissa paperiraportissa olevan informaation ohella laadukkaita värikalvoja ja suhdannekehitykseen raporttia syvemmin porautuvia artikkeleita. Luonnollisesti sivulle on kerätty myös lukuisa joukko muita hyödyllisiä www.sivuina-
jen osoitteita. Raportti täydentää olennaisesti Suidanne-
julkaisusta saatavaa kansainvälisen talouden tietoutta.

Kansainväliset Suhdanteet kestopilauksena 200 euroa (pdf), 220 euroa (paperiversio).

Verkkoversio vuonna 2008 600 euroa.

Internet osoitteet: <http://www.etla.fi/kansuh> ja
<http://www.etla.fi/kansuhE>.

WORLD COMMODITY PRICES – raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat

-katsaus sisältää ennusteet mm. useiden kymmenien yksittäisten hyödykkeiden ja hyödykeryhmien hintakehityksestä sekä dollareissa että euroissa. Mukana on myös katsaus tärkeimpien hyödykkeiden markkinatilanteeseen. Katsaus on englanninkielinen sisältäen suomenkielisen tiivistelmän.

World Commodity Prices -katsaus ilmestyy kaksi kertaa vuodessa, toukokuussa ja lokakuussa.

Kestopilauksena 160 euroa.

Tilaaajakohtaisella käyttäjätunnuksella toimiva World Commodity Prices -verkkoversio maksaa vuonna 2008 308 euroa.

Katso tarkemmin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Raaka-aineiden dollarihintojen kehitys riippuu myös dollarin kurssista. Raaka-aineiden hinnat muuttuvat yleensä vastakkaiseen suuntaan kuin dollarin kurssi. Kurssimuutoksesta aiheutuva hinnan muutos riippuu raaka-aineesta ja sen markkinoiden ominaispiirteistä.

MAAILMANKAUPAN KASVU HIDASTUU TUNTUVASTI

Maailmankauppa lisääntyi 8.3 prosentin vuosivauhtia jaksolla 2003-2007. Kauppaa vauhdittivat globalisaatio, kokonaistuotannon vahva kasvu Aasiassa ja uudistuva maailmantalouden työnjako. Viime vuonna kauppa lisääntyi 7.5 prosenttia. Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla vauhti jäi hollantilaisen CPB-tutkimuslaitoksen mukaan 5.3 prosenttiin.

Ulkomaankaupan dollarimääräiset hinnat ovat kääntyneet vahvaan nousuun dollarin heikkenemisen ja raaka-aineiden kallistumisen takia. Maailmankaupan hinnat olivat elokuussa liki nel-

jänneksen vuodentakaista korkeammat. Raaka-aineiden kallistuminen heikensi huomattavasti teollisuusmaiden ulkomaankaupan vaihtosuhdetta. Teollisuustuotteiden hinnat nousivat vain 13.4 prosenttia, kun energian hinta liki kaksinkertaistui ja muutkin raaka-aineet kallistuivat yli neljänneksen. Dollari oli elokuussa euron suhteen 15.9 prosenttia vuodentakaista halvempi, joten euron kurssikehitys on hillinnyt kiitettävästi euroalueen tuontihintapaineita.

Maailmankaupan määrän odotetaan lisääntyvän tänä vuonna liki viimevuotista 7.1 prosentin vauhtia. Ensi vuonna kasvu hidastuu kuuteen prosenttiin. Pidemmän päälle globalisaatioon liittyvä vahva kasvu edellyttää vahvaa WTO:n roolia ja kansainvälisen talouden pelisääntöjen kehittämistä. Hankaluuksissa olevan maailmankaupan vapauttamista tavoittelevan ns. DOHA-kierroksen eteneminen olisi tärkeää.

Kotimainen suhdannekehitys

Vienti

MAAILMANTALouden ONGELMAT HIDASTAVAT VIENNIN KASVUA TÄNÄ JA ENSI VUONNA

Maa­il­man­talou­den kas­vunäkymät ovat kesän ai­ka­na sel­västi heikentyneet. Länsi-Euroopan, eli suurimman markkina-alueemme, talouskasvu näyttää jo pysähtyneen, ja kysynnän odotetaan elpävän vasta ensi vuoden toisella neljänneksellä. Tämän seurauksena näkemyksemme Suomen vientikysynnän lähivuosien kehityksestä on muuttunut huomattavasti. Niinpä alennamme kuluvan vuoden tavaraviennin kasvuennustemme 4.2

prosenttiin. Palvelut mukaanlukien viennin arvioi­daan tänä vuonna kasvavan 4.5 prosenttia.

Heikentyneen länsivientikysynnän myötä usean toimialan kasvu on jo selvästi hidastunut, mutta koska esimerkiksi teknologiateollisuuden toimi­alojen kasvu oli vielä ensimmäisellä vuosipuoliskolla hyvin vahvaa, myös koko vuoden kasvu­luvut jäävät korkeiksi. Lisäksi Venäjän ja Aasian markkinat vetävät ainakin toistaiseksi hyvin.

Tavara- ja palveluvienti

	Arvo ¹⁾		Määrä ²⁾				Keskimäärin	
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %					
	2007*	2007*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Maa- ja metsätalous								
sekä kaivannaistoiminta	0.6	1.0	10.2	5.9	-4.9	4.3	-0.2	1.9
Puutavateollisuus	3.0	4.6	-2.2	-12.3	0.8	5.4	-0.4	-0.7
Paperiteollisuus	9.6	14.7	-3.0	-1.2	-0.6	-0.4	1.2	0.0
Graafinen teollisuus	0.3	0.5	-12.7	-17.4	4.5	4.8	-5.6	-2.0
Metallien jalostus	8.4	12.9	-4.8	7.0	-1.4	4.5	8.0	3.6
Metallituotteet	1.3	2.0	2.9	4.9	0.6	3.2	5.9	2.5
Koneet ja laitteet	8.8	13.5	18.6	3.4	3.4	7.1	10.0	4.4
Kulkuneuvot	5.1	7.7	8.9	3.9	-1.1	6.7	7.7	3.0
Elektroniikka- ja sähköteollisuus	15.1	23.0	7.7	8.8	4.4	6.8	13.6	6.6
Elintarviketeollisuus	1.2	1.8	10.7	-2.2	1.6	4.1	6.2	1.7
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	0.8	1.1	8.2	-3.3	2.1	1.5	-0.9	-0.2
Kemianteollisuus	9.2	14.0	5.3	2.3	0.3	5.4	3.5	2.9
Muu teollisuus	2.1	3.2	..	..	..	..	..	..
Tavaravienti yhteensä³⁾	65.8	100.0	6.5	4.2	2.2	5.4	6.4	4.0
Tavaravienti pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus¹⁾	50.7	77.0	4.5	0.9	0.5	4.2	4.7	2.2
Tavara- ja palveluvienti³⁾	82.2	..	8.2	4.5	2.0	4.7	6.7	3.8

¹⁾ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan.

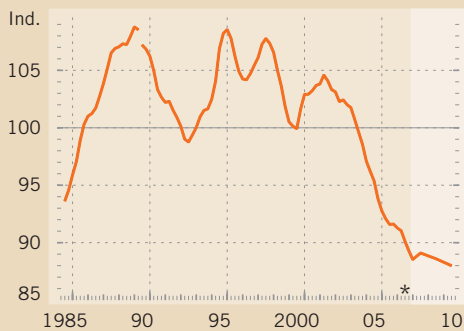
²⁾ Määrän muutokset, ETLAn laskelma.

³⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

Uskomme edelleen, että Yhdysvaltain talouden ongelmat ja asuntomarkkinakriisi heikentävät maailmantalouden kasvua vain tilapäisesti. Odotamme siksi, että Suomen vientikysyntä elpyy uudelleen jo ensi vuoden aikana. Viennin kasvuluissa elpyminen näkyy kuitenkin vasta vuonna 2010. Ensi vuonna tavaraviennin arvioidaan kasvavan vain 2.2 prosenttia ja vuonna 2010 5.4 prosenttia.

Vaihtosuhte (2000=100)

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Vienti- ja tuontihintojen neljän neljänneksen liukuvien keskiarvojen suhde.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/u01

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä ¹⁾

1) Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

2) 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

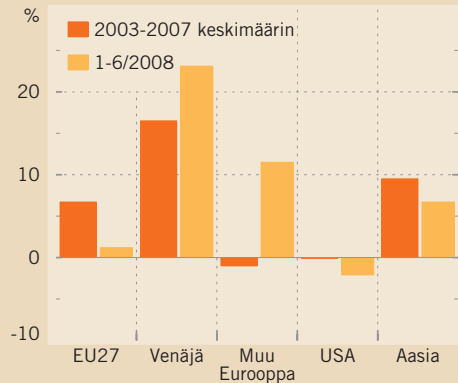
3) Vuoteen 1991 asti länsivienti.

Lähteet: Tullihallitus, OECD.

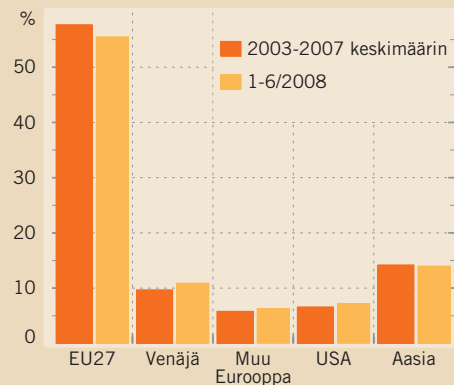
ETLA S08.2/x01

Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

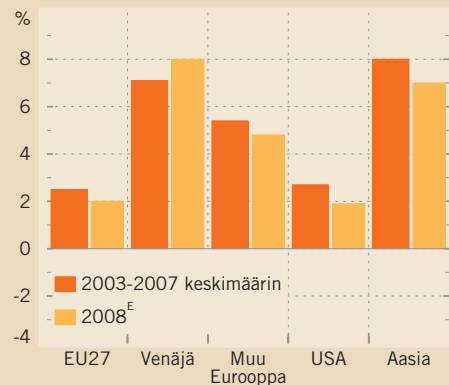
Tavaraviennin arvon kasvu alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tullihallitus, IMF.

ETLA S08.2/x08

SÄHKÖ- JA ELEKTRONIikkATEOLLISUUS ON NYT VAHVIN TOIMIALA

Sähkö- ja elektroniikkateollisuus on tällä hetkellä vahvin vientitoimialamme. Ensimmäisellä vuosipuoliskolla toimialan viennin kasvu oli poikkeuksellisen vahvaa, varsinkin euroalueelle. Vaikka kasvuvauhdin odotetaan selvästi hidastuvan vuoden jälkipuoliskolla, arvioimme, että alan vientimäärä tänä vuonna kasvaa vajaat 9 prosenttia. Tietoliikennevälineiden osuus toimialan viennistä on suuri. Myyntiennusteet loppuvuodelle ovat edelleen hyvät, mutta riskit ovat lisääntyneet. Ensinnäkin matkapuhelimien kysyntä maailmalla voi heikentyä odotettua enemmän. Toiseksi toimituskanavat voivat nopeasti muuttua, mikä voi tarkoittaa vähempää tuotantoa Suomessa ja vastaavasti suurempaa muualla, tai jälleenvienti Suomen kautta voi vähentyä. Koska toimitusajat ovat lyhyet, asetelmat voivat muuttua nopeasti.

Metallien jalostuksen vienti kasvaa tänä vuonna 7 prosenttia matalan vertailutason takia. Ruostumattoman teräksen valmistajat leikkasivat viime vuonna tuotantoaan rauhoittaakseen markkinoita nikkelin hinnan voimakkaan heilahtelun takia. Metallituoteteollisuuden viennin kasvuvauhti nousee tänä vuonna vajaaseen 5 prosenttiin Keski- ja Itä-Euroopan sekä Etelä- ja Keski-Amerikan vahvan kysynnän ansiosta.

Kulkuneuvojen vienti kasvaa tänä vuonna noin 4 prosenttia. Useista laivatoimituksista huolimatta laivateollisuuden vienti supistuu 5.5 prosenttia viimevuotisesta: vuoden alkupuoliskolla Suomesta toimitettiin Yhdysvaltoihin suuri risteilylaiva ja Norjaan kaksi matkustajalauttaa, heinäkuussa luovutettiin matkustajalautta ja vielä loppuvuoden aikana toimitetaan risteilylautta. Moottoriajoneuvojen viennin arvioidaan tänä vuonna kasvavan noin 12 prosenttia. Noin kolmasosa autojen viennistä on jälleenvientiä Venäjälle.

Koneiden ja laitteiden kuukausittaisten vientimäärien kasvu on jo pysähtymässä ja sitä kertyy tänä vuonna vain runsaat 3 prosenttia viimevuotisesta. Koneiden vienti Aasiaan kasvaa edelleen hyvin voimakkaasti ja myös vienti Keski- ja Itä-

Eurooppaan on kovassa vauhdissa. Sen sijaan koneiden vienti euroalueelle ja muihin EU-maihin on kääntynyt touko-kesäkuun aikana hienoiseen laskuun.

Heikentyneen länsivientikysynnän myötä kemianteollisuuden kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna runsaaseen 2 prosenttiin. Paperiteollisuuden vientimäärät ovat jo usean kuukauden ajan jääneet viimevuotisesta pienemmiksi, joten alan vienti supistuu tänä vuonna runsaan prosentin. Puutavarateollisuuden vienti supistuu hyvin heikon kysynnän vuoksi tänä vuonna peräti 12 prosenttia ja graafisen alan vienti noin 17 prosenttia viimevuotisesta. Vienti ilman elektroniikkaa kasvaa tänä vuonna vain noin prosentin.

VIENTIKYSYNTÄ VOIMISTUU ENSI VUONNA, MUTTA VIENNIN KASVUVAUHTI JÄÄ VIELÄ HEIKOKSI

Suomen vientikysynnän odotetaan vahvistuvan uudestaan jo ensi vuoden alkupuoliskolla, kun kysyntä Länsi-Euroopassa elpyy. Tavaravienti kasvaa kuitenkin vain 2.2 prosenttia tämänvuotisesta. Tavaraviennin kasvu ilman elektroniikkaa jää niukaksi puolen prosentin tuntumaan.

Suhdannenäkymät-raportti

Pysy mukana Suomen talouskehityksen muutoksissa. Raportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoitain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran tai parittomina kuukausina ilmes-tyvät numerot (6 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestopilauksena 500 euroa. Kuuden numeron hinta on kestopilauksena 270 euroa.

Käy katsomassa ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti kasvaa ensi vuonna vain noin 4 prosenttia, vaikka kysyntä voimistuu jo vuoden puolivälissä. Koneiden ja laitteiden viennin kasvuvauhti jää noin 3 prosenttiin. Ensi vuodelle ei ainakaan vielä ole tiedossa varsinaista urheiluautojen tuotantomäärien leikkaamista, mutta kysynnän vähentyminen Yhdysvalloissa voi johtaa sellaiseen. Sopimusvalmistuksen tuotantomääristä sovitaan noin kolmeksi kuukaudeksi eteenpäin. Venäjän vahva talouskasvu pitää edelleen autojen jälleenviennin korkeissa lukemissa. Ensi vuonna toimitetaan vain

kaksi laivaa, risteilylautta Viroon ja 900 miljoonan euron arvoinen jättiristeilijä Yhdysvaltoihin. Suuresta laivatoimituksesta huolimatta kulkuneuvojen vienti supistuu noin prosentin tämänvuotisesta. Myös metallien jalostuksen vienti supistuu runsaan prosentin tämän vuoden keskitasosta. Vientimäärät kasvavat kuitenkin selvästi ensi vuoden alusta.

Kemianteollisuuden kaikkien kolmen alatoimialan viennin arvioidaan ensi vuonna jäävän kuluvan vuoden lukemiin. Paperiteollisuuden kire-

Venäjä nousi suurimmaksi vientimaaksi

EU27-maiden osuus Suomen tavaraviennin arvosta oli kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa 55.5 prosenttia ja EU15-maiden osuus 47.5 prosenttia. Saksa putosi Suomen toiseksi tärkeimmäksi vientimaaksi, kun sen osuus laski 10.2 prosenttiin. Ruotsi oli kolmanneksi merkittävin vientimaa, ja sen osuus laski 10 prosenttiin. Ison-Britannian osuus laski 5.5 ja Alankomaiden 5.2 prosenttiin.

Toiseksi tärkein vientialue oli edelleen muu Eurooppa (pl. EFTA-maat) 12.9 prosentin osuudellaan. Venäjä nousi suurimmaksi vientimaaksi, ja sen osuus kohosi 10.9 prosenttiin. Kolmanneksi merkittävin vientialue oli Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä), jonka osuus nousi 10 prosenttiin. Kiinaan meni 3.3 ja Japaniin 1.9 prosenttia koko tavaraviennistä. Pohjois-Amerikan vientiosuus nousi 7.8 prosenttiin. Lähi- ja Keski-idän osuus oli 4.1, EFTA-maiden 4.3 ja Etelä-Amerikan 1.8 prosenttia.

Kuluvan vuoden tammi-heinäkuussa vienti EU27-alueelle kasvoi arvoltaan vain prosentin, mutta vienti euroalueelle 5 prosenttia edellisvuodesta. Vienti Euroopan unionin ulkopuolelle lisääntyi 9 prosenttia.

Ensimmäisellä vuosipuoliskolla vienti Aasiaan (pl. Lähi- ja Keski-itä) lisääntyi 8 prosenttia vuodentakaisesta. Lähi- ja Keski-itään vietyjen tavaroiden arvo nousi 4 prosenttia, kun vienti Saudi-Arabiaan kohosi 7 prosenttia vuodentakaisesta. Venäjän-vientimme on päässyt uuteen vauhtiin, se lisääntyi peräti 23 prosenttia vuodentakaisesta. Vienti Pohjois-Amerikkaan supistui 2 prosenttia, mutta Etelä-Amerikkaan vietyjen tavaroiden arvo nousi 12 prosenttia edellisvuodesta.

Tavaraviennin määrä kohosi ensimmäisellä vuosipuoliskolla runsaat 3 prosenttia

Tavaraviennin määrä lisääntyi viime vuonna ennakkotietojen mukaan 6.5 prosenttia edellisvuodesta. Kansantalouden tilinpidon syyskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaraviennin määrä kohosi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 3.4 ja toisella 3.3 prosenttia vuodentakaisesta. Tavaraviennin määrä lisääntyi siten ensimmäisellä vuosipuoliskolla 3.3 prosenttia vuodentakaisesta. Toisenkinlaisen kuvan vientimäärien kehityksestä voi saada. Kasvuluvuksi saadaan nimittäin vain 2 prosenttia, kun tullin tiedot viennin arvosta deflatoidaan Tilastokeskuksen vientihintaindeksillä.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti nousi laskelmiemme mukaan tammi-kesäkuussa 19 prosenttia vuodentakaisesta. Myös nahka- ja kenkäteollisuuden viennin määrä kohosi noin 20 prosenttia. Öljytuotteiden vientimäärä oli vajaat 10 prosenttia edellisvuotista suurempi. Metallituotteiden sekä kulkuneuvojen vienti nousi vajaat 8 prosenttia viimevuotisesta. Koneiden ja laitteiden vienti lisääntyi vajaat 7 prosenttia. Tavaraviennin määrän kasvua jarrutti tammi-kesäkuussa erityisesti puutavarateollisuuden vienti, joka supistui 20 prosenttia vuodentakaisesta.

Tavaroiden vientihinnat nousivat viime vuonna vain 0.2 prosenttia vuodentakaisesta. Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla vientihinnat nousivat kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 0.5 prosenttia viimevuotisesta. Vastaavasti Tilastokeskuksen vientihintaindeksi kohosi tammi-kesäkuussa 2.3 prosenttia edellisvuodesta.

än kilpailutilanteen takia selvää viennin kasvua ei voida alalle odottaa. Puutavarateollisuuden ja graafisen alan kysynnän odotetaan sen sijaan elpyvän. Elintarviketeollisuuden viennistä yli puolet menee EU-maihin. Ensi vuonna elintarvikkeiden vienti kääntyy vajaan 2 prosentin kasvuun, kun kysyntä Länsi-Euroopassa voimistuu.

VIENTI ON JÄLLEEN TÄYDESSÄ VAUHDISSA VUONNA 2010

Tavaraviennin toimitukset ovat jälleen täydessä vauhdissa vuonna 2010, kun Länsi-Euroopan hidas kasvuvaihe on ohi. Tavaravienti ilman sähkö- ja elektroniikkateollisuutta ponkaisee noin 4 prosentin kasvuun. Koko tavaravienti lisääntyy noin 5.5 prosenttia. Sähkö ja elektroniikkateollisuus, kulkuneuvojen sekä koneiden ja laitteiden valmistus yltävät tätä nopeampaan noin 7 prosentin

viennin kasvuun. Vuonna 2010 Yhdysvaltoihin toimitetaan toinen 900 miljoonan euron arvoinen jättiristeilijä.

Suomen vaihtosuhde on trendinomaisesti heikentynyt 1990-luvun lopulta alkaen, koska elektroniikan vientihinnat ovat voimakkaasti alentuneet. Öljyn ja muiden raaka-aineiden kallistumisen takia tuontihintojen nousu on ollut hyvin voimakasta viimeiset kolme vuotta, kun taas vientihintojen nousu on jäänyt melko lieväksi. Kuluvan vuoden aikana sekä tuonti- että vientihinnat kääntyvät laskuun, mutta ne jäävät vielä keskimäärin viimevuotista korkeimmiksi. Seuraavina vuosina tuontihinnat laskevat vientihintoja vähemmän ja vaihtosuhde heikkenee vain hieman.

Investoinnit

INVESTOINNIT SEISAHTUVAT PARIKSI VUODEKSI

Kansantalouden kiinteiden investointien määrä kohosi Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan viime vuonna liki 9 prosenttia. Investointien kasvu oli paljolti yritysten ja julkisen sektorin varassa. Asuinrakentamisen neljä vuotta kestänyt vahva kasvuvaihe taittui.

Liike- ja muihin toimitilarakennuksiin investoitiin ennätysmäiset 22 prosenttia edellisvuotista enemmän. Edellisen kerran näin suureen kasvulukuun päästiin 1990-luvun jälkipuoliskolla. Teollisuuden tuotantokapasiteetin laajentamiseen tähtäävät kone- ja laiteinvestoinnit ryöpsähtivät 30 prosentin kasvuun.

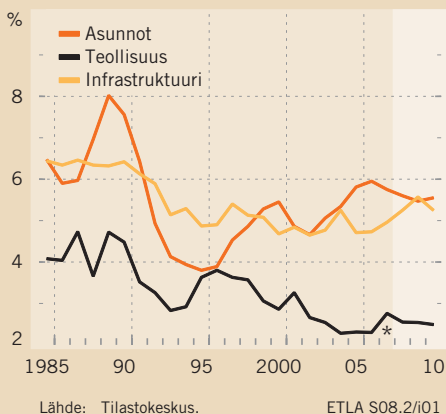
Heikkenevän suhdannetilanteen sekä yritysten ja kotitalouksien suuren investointiperinnön vuoksi investointien lähivuosien näkymät muodostuvat vaisuiksi. Alkuvuoden investointilukujen mukaan nopea kasvuvaihe näyttää tulleen ohitetuksi. Kiinteiden investointien kasvuvauhti putosi alkuvuonna 2 prosentin tuntumaan, ja talonrakennusten aloitustiedot viittaavat kasvuvauhdin hidastuvan tuntuvasti vuoden jälkipuoliskolla. Asuinra-

tamisen ohella yritysten ja yhteisöjen toimitilojen rakentamisen aloitukset ovat alkuvuonna tippuneet jyrkästi. EK:n kesäkuussa julkistama investointiedustelu oli aiempaa pessimistisempi. Tiedustelun mukaan yritykset ovat kevään aikana pudottaneet tämän vuoden investointiensä kasvuarviota noin 5 prosenttiyksiköllä.

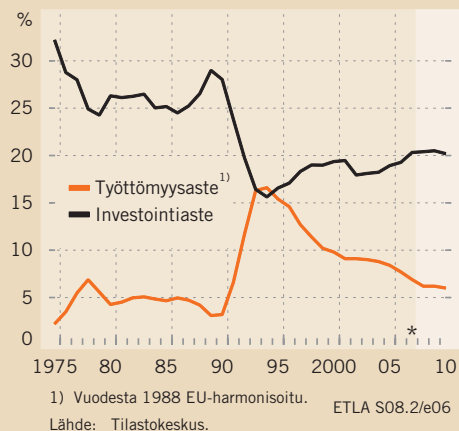
Investointien arvioidaan tänä vuonna kohoavan vain 2 prosenttia. Investointien kasvu vaimeenee useimmilla päätoimialoilla ja nopeutuu vain energiateollisuudessa. Kotitalouksien investoinnit asuinrakentamiseen putoavat 3 prosenttia. Suhdannenäkymien heikkeneminen lisää myös teollisuuden varovaisuutta investointi- ja työllistämispäätöksissä. Tehdasteollisuuden investointien odotetaan supistuvan lähes 5 prosentilla. Koko teollisuudessa päästään tänä vuonna noin prosentin kasvuun, kun Olkiluodon ydinvoimalan tarvitsemat kone- ja laiteasennukset käynnistyvät.

Ensi vuonna investointiaktiiviteettiä odotetaan jatkuvan vaimeana. Kun investointiluvuista laskeaan pois viidennen ydinvoimalan tarvitsemat kone- ja laite-toimitukset, investoinnit supistuvat prosentilla.

Investoinnit suhteessa BKT:hen

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa BKT:hen

Yleisen työllisyystilanteen heikentyessä asuinrakentamisen investointien odotetaan putoavan toistamiseen ensi vuonna. Myös muu talonrakentaminen painuu miinukselle, kun useat rakennusvaiheessa olevat kauppa- ja liikekeskushankkeet valmistuvat. Talonrakentamisen arvioidaan supistuvan ensi vuonna 4 prosentilla.

Julkisten investointien kasvun arvioidaan vauhdittuvan ensi vuonna. Hallituksen budjettiesityksen yhteydessä päättämät uudet tie- ja väylähankkeet pitävät yllä maa- ja vesirakentamisen aktiiviteettia useamman vuoden ajan. Suhdannepoliittisesti ne ajoittuvat tällä kertaa verraten hyvin.

TEHDASTEOLLISUUDEN INVESTOINTITAANTUMA

Vientinäköymien heikkeneminen ja suuri investointiperintö vähentävät tehdasteollisuuden investointitarpeita pariksi vuodeksi. Investointien odotetaan vähenevän tänä vuonna erityisesti metsä- ja kemianteollisuudessa sekä alemman jalostusasteen aloilla metalliteollisuudessa.

Ensi vuonna suhdannenäkymien asteittain kirkastuessa tehdasteollisuuden investointien alamaän odotetaan päättyvän, ja vuonna 2010 investoinnit pyrkivät 3 prosentin kasvuun. Vähemmän suhdanneherkässä sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa investoinnit jatkavat tasaista kasvua.

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2007*		Määrän muutos, %					
	Mrd. e	%-osuus	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Rakennukset	23.4	64.0	8.3	3.5	-2.2	2.5	4.7	2.0
Talonrakennukset	19.6	53.8	9.7	3.0	-3.5	2.4	5.1	1.6
- asuinrakennukset	10.4	28.3	0.1	-3.0	-2.0	3.0	6.0	0.8
- muut talonrakennukset	9.3	25.5	22.1	10.0	-5.0	1.7	4.2	2.6
Maa- ja vesirakennukset	3.7	10.2	3.0	6.0	5.0	3.0	2.7	4.1
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	9.6	26.4	10.7	-0.8	7.0	-4.0	4.6	1.3
Muut kiinteät investoinnit	3.5	9.6	3.4	0.0	3.0	3.0	6.4	2.6
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	36.5	100	8.6	1.7	1.2	0.1	4.7	1.7

Kiinteän pääoman bruttomuodostus toimialoittain

Pääomatavararyhmä	2007*		Määrän muutos, %					
	Mrd. e	%-osuus	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Maa- ja metsätalous	1.6	5.1	0.5	2.0	0.0	0.0	0.7	0.4
Teollisuus	5.7	17.2	23.9	-4.5	2.0	1.0	4.5	0.9
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1.2	3.8	-10.1	25.0	40.0	-30.0	2.7	4.6
Rakentaminen	0.9	2.9	12.7	4.0	0.0	1.0	11.2	2.0
Asuntojen omistus	9.7	30.5	-0.2	-3.0	-2.0	3.0	6.0	0.8
Yksityiset palvelut	12.7	49.7	12.8	5.5	-2.0	2.0	6.4	2.4
Yksityiset investoinnit	31.9	100	8.5	1.6	0.8	-0.1	5.5	1.6
Julkiset investoinnit	4.6	12.1	9.4	2.0	5.0	3.0	0.5	3.2
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yhteensä	36.5		8.6	1.7	1.3	0.1	4.8	1.7

Lähde: Tilastokeskus.

Koko teollisuuden investointitahti on tänä ja ensi vuonna huomattavasti tehdasteollisuutta vahvempaa. Energiateollisuuden ydinvoimalahankkeen ansiosta kone- ja laiteinvestointien odotetaan kasvavan sekä tänä että ensi vuonna erittäin voimakkaasti. Päävientialojen investointien voimakkain kasvu tapahtuu jatkossakin ulkomailla. Kotimaassa ne keskittyvät tuotannon tehokkuuden nostamiseen korvaus- ja rationalisointi-investoinneilla.

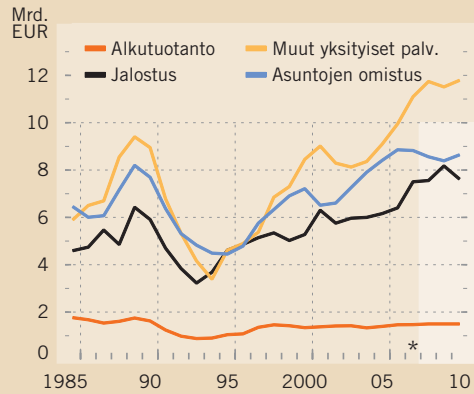
INVESTOINTIASTE NOUSEE

Kansantalouden investointiaste kohosi viime vuonna 20.3 prosenttiin, ja sen ennakoidaan nousevan hienokseltaan myös tänä ja ensi vuonna. Ilman energiateollisuuden suurinvestointeja investointiaste alenisi ennustejaksolla puolella prosenttiyksiköllä. Asuntoinvestointien osuus kokonaistuotannosta pienenee, ja myös tehdasteollisuudessa investointiaste kääntyy laskuun.

Keskipitkän aikavälin suuri haaste on nostaa talouden kasvuperustaa vahvistavien tutkimus- ja tuotekehitysmenojen BKT-osuus 4 prosenttiin vuoteen 2011 mennessä. Hallitus on luvannut lisätä julkisia tutkimus- ja tuotekehityspanostuksia vuosittain 5 prosentilla. Silloin tutkimus- ja ke-

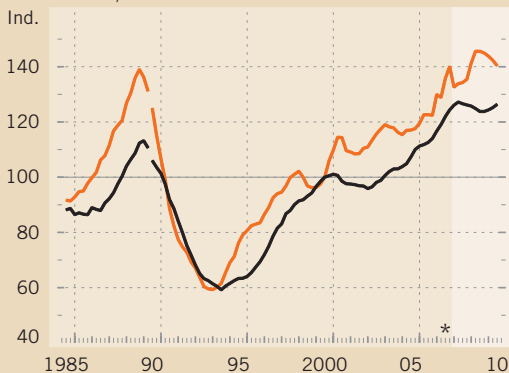
hitysmenojen 4 prosentin BKT-suhteen saavuttaminen edellyttäisi sitä, että yritysten vastaavat panostukset kasvavat vaalikauden jälkipuoliskolla noin 15 prosentilla vuosittain. Näin nopeaa yritysten omien tutkimus- ja tuotekehityspanosten kasvua on vaikeaa ajatella ilman julkisen vallan lisäpanostuksia.

Yksityisten investointien määrä toimialoittain vuoden 2000 hinnan

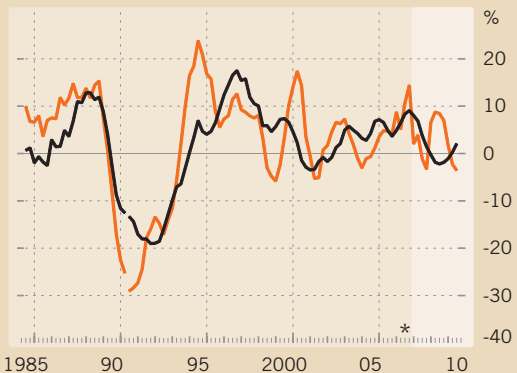

Rakennus- sekä kone- ja laiteinvestoinnit

Määrä, 2000 = 100

%-muutos

Lähde: Tilastokeskus.

— Kone- ja laiteinvestoinnit
— Rakennusinvestoinnit

ETLA S08.2/i02

Yksityinen kulutus

PALKKASUMMAN KASVU JATKUU VAHVANA

Viime syksynä tehty liittokohtaiset sopimus-korotukset muodostuivat selvästi aiempaa suu-remmiksi, ja palkkasumman kasvu voimistuu tuntuvasti viime vuodesta. Kuluvana vuonna kotitalouksien käytettävissä olevien reaalityulojen kasvun arvioidaan pysyvän kuitenkin melko vai-meana kiihtyvän inflaation sekä omaisuustulojen vähäisen kasvun vuoksi. Ensi vuonna vaimeneva inflaatio ja tuntuvat veronkevennykset vaudittavat reaalisen ostovoiman kasvua.

Maa- metsätalousyrittäjien tulojen arvioidaan nousevan hieman viime vuodesta. Alkuvuonna ostot yksityismetsistä supistuivat tuntuvasti muun muassa puun aiempaa alemman hinnan vuoksi. Metsätulojen veronkevennysten odotetaan kuitenkin vauhdittavan selvästi puukauppaa kuluvan vuoden jälkipuoliskolla. Maataloudessa suhdannenäkymät ovat aiempaa suotuisimmat, sillä muun muassa elintarvikkeiden maailmanmarkkinahintojen tuntuva nousu arvioidaan lisäävän maatalousyrittäjien tuloja.

Laskennalliset asumistulot ovat supistuneet vuoden 2004 huipputasosta jo 1.5 mrd. euroa, mikä madaltaa säästämisastetta tuntuvasti. Ennustejaksolla asumistulojen odotetaan kääntyvän vä-

hitellen nousuun korkomenojen kasvun hidastumisen, energian hinnan alenemisen ja vuokrien nousun myötä.

Muiden yrittäjätulojen kasvua jarruttaa talouden yleisen aktiviteetin hidastuminen. Myös kotitalouksien omaisuustulojen kasvu jää ennustejaksolla vaiimeaksi, sillä yritysten tulosten vauhdikkaan kohentumisen arvioidaan olevan toistaiseksi ohi.

Syksyn liittokohtaisten palkkaratkaisujen mukaisesti keskituntiansioiden (ml. liukumät) arvioidaan nousevan noin 5.4 prosenttia. Kun työpanoksen kasvun odotetaan jatkuvan runsaassa puolessa prosentissa, palkkasumman arvioidaan kohoavan vajaat 7 prosenttia.

KULUTUKSEN HINTA KOHOAA

Kulutusmenojen hinnan odotetaan kohoavan tänä vuonna runsaat 3 prosenttia muun muassa elintarvikkeiden, asumisen ja polttonesteiden kallistumisien vuoksi. Aiempaa kalliimpi palkkaratkaisu voimistaa myös kotimaisia kustannustekijöitä. Kotitalouksien reaalityulojen nousuksi arvioidaan keskimäärin vajaat 2.5 prosenttia.

Vähittäiskaupan myynnin kasvun arvioidaan vaimenevan 4 prosenttiin muun muassa kiihty-

Kotitalouksien käytössä oleva tulo

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Palkat	68.7	73.4	77.1	80.7	5.8	6.9	5.0	4.6
Työnantajan sos. kulut	16.9	17.9	18.9	19.7	5.2	5.7	5.5	4.6
Omaisuustulot	9.8	10.0	10.2	10.5	12.5	1.5	2.6	2.7
Yrittäjätulot	9.3	9.7	10.8	11.5	1.8	3.9	11.7	6.6
Tulonsiirrot julkiselta sektorilta, netto	-16.4	-17.2	-17.4	-18.2	13.1	4.7	1.5	4.7
Muut tulot ja tulonsiirrot ulkomaille, nettolisäys	-0.2	-0.3	-0.3	-0.3				
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	88.5	93.5	99.3	103.9	5.1	5.6	6.2	4.6

Lähde: Tilastokeskus.

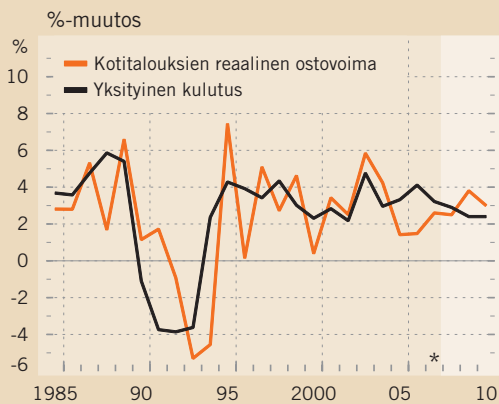
vän inflaation myötä. Kuluvana vuonna uusien autojen kysyntä piristyy hieman autoveron alenemisen vuoksi. Muilta osin kestokulutushyödykkeiden kaupan kasvun odotetaan hieman vaimenevan viime vuodesta. Myös puolikestävien tavaroiden kysynnän kasvun arvioidaan vaimenevan 3-4 prosentin tuntumaan.

Kun palvelujen ja lyhytikäisten tavaroiden kysynnän lisäyksen arvioidaan jäävän 2-2.5 prosent-

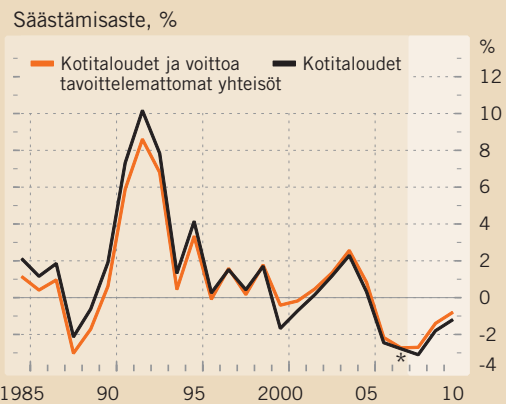
tiin, yksityisten kulutusmenojen kasvu asettunee tänä vuonna 3 prosentin tuntumaan.

Ensi vuonna kotitalouksien reaalisen ostovoiman arvioidaan kohoavan runsaat 3.5 prosenttia verotuksen kevenemisen, vaimenevan inflaation ja palkkatulojen vahvan kasvun vuoksi. Kulutusmenojen kasvun arvioidaan kuitenkin vaimenevan 2.5 prosentin tuntumaan, sillä osa ostovoiman kasvusta kanavoituu lainojen kuoletuksiin.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaali ostovoima ja säästämisaste

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/c01

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Määrän muutos

Kulutuserä	Mrd. e 2007*	Edellisestä vuodesta, %				Keskimäärin, %	
		2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Kestokulutustavarat	8.6	3.1	9.9	2.0	4.5	8.9	4.7
Puolikestävät tavarat	7.5	6.5	3.9	3.4	3.0	6.0	2.9
Lyhytikäiset tavarat	23.0	3.2	1.9	2.0	1.9	2.6	1.8
Palvelut	42.6	2.6	2.6	2.3	2.2	3.0	2.3
Muut ¹⁾	3.6	3.6	1.5	1.0	2.0	3.0	1.5
Yksityiset kulutusmenot	85.2	3.2	2.9	2.4	2.3	3.8	2.5
Kotitalouksien reaali ostovoima²⁾		2.8	2.5	3.8	3.0	3.1	3.1
Säästämisaste, %		-2.3	-2.6	-1.2	-0.7	0.1	-0.8

¹⁾ Kotitalouksien kulutusmenot ulkomailla (netto) sekä voittoja tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

²⁾ Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

Lähde: Tilastokeskus.

Kysynnän kasvu jakaantuu aiempaa tasaisemmin eri kulutusryhmiin. Poikkeuksellisen matalan säästämisasteen odotetaan kohoavan muun muassa laskennallisten asumistulojen nousun ja luottokannan kasvun hidastumisen myötä.

Muutaman viime vuoden aikana kansantalouden tulonjako on pysytellyt lähes ennallaan. Ennustejaksolla työtulojen osuuden kansantulosta arvioidaan pysyttelevän edelleen vajaassa 60 prosentissa.

KULUTTAJIEN ODOTUKSET SYNNKENIVÄT

Kuluvan vuoden tammi-elokuussa kotitalouksien arviot taloustilanteesta olivat alamäessä. Odotukset Suomen tulevasta talouskehityksestä olivat selvästi aiempaa synkemmät. Myös oman taloutensa kuluttajat arvioivat kehittyvän aiempaa heikommin.

Työllisyystilanteen kuluttajat arvioivat kehittyvän hieman aiempaa heikommin. Ajankohtaa pidet-

tiin säästämisen kannalta keskimääräistä parempana, mutta ei enää yhtä edullisena lainanottoon kuin vuosi sitten.

LUOTTOJEN KYSYNTÄ VAIMEAA

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla markkinakorkojen nousu taittui. USA:n keskuspankki on alen-
tanut tuntuvasti omaa ohjauskorkoaan, ja EKP:n odotetaan seuraavan ensi vuonna perässä.

Luottojen kysynnän kasvu on hidastunut parin viime vuoden aikana korkotason nousun myötä. Velkaantumisasteen, eli luottokannan suhteen käytettävissä oleviin vuosituloihin, arvioidaan kuitenkin kohonneen viime vuonna uuteen ennätykseen, 110 prosenttiin. Kansainvälisessä vertailussa velkaantumisaste on kuitenkin keskimääräistä pienempi. Asuntoluottojen osuus luottakannasta oli viime vuonna noin 80 prosenttia ja osuus on ollut viime vuosina lievässä nousussa. Kotitalouksien asuntoluottojen kuoletukset olivat viime vuonna jo vajaat 17 mrd. euroa. Tämä oli noin 19

Kansantulo ja bruttokansantuote

Tuloerä	Mrd. e		Muutos, %			Osuus kansantulosta			
	2007*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Työtulot	85.6	5.7	6.6	5.1	4.6	55.3	56.2	56.6	56.4
- palkat	68.7	5.8	6.9	5.0	4.6	44.4	45.2	45.5	45.3
- työnantajan sos.vak.maksut	16.9	5.2	5.7	5.5	4.6	10.9	11.0	11.1	11.1
Kotitalouksien yrittäjätulot	9.3	1.8	3.9	11.7	6.6	6.0	5.9	6.4	6.5
- yrittäjätulo maatal.	0.9	37.2	9.0	7.0	3.0	0.6	0.6	0.7	0.6
- yrittäjätulo metsätal.	1.8	52.3	-9.0	12.0	1.0	1.2	1.0	1.1	1.0
- laskennallinen asuntotulo	2.5	-24.9	11.0	22.0	9.0	1.6	1.7	2.0	2.1
- muut kotitalouksien yrittäjätulot	4.1	3.0	4.0	6.0	8.0	2.6	2.6	2.6	2.7
Omaisuuksien tulot ja muut yrittäjätulot	38.8	16.9	1.4	1.9	6.8	25.0	24.2	23.6	24.0
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	21.2	3.2	4.6	3.0	2.6	13.7	13.6	13.4	13.1
Kansantulo	154.8	7.7	4.9	4.4	5.0	100	100	100	100
Poistot	27.1	8.5	5.5	3.5	1.9				
Ensitulo ulkomailta	-2.2	29.1	-47.2	0.0	0.0				
Bruttokansantuote markkinahintaan	179.7	7.6	5.6	4.3	4.5				

Lähde: Tilastokeskus.

prosenttia suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Kotitalouksien melko korkea velkaantumisaste kaventaa lähivuosien kulutusmahdollisuuksia, kun entistä suurempi osa kotitaloussektorin käytettävissä olevista tuloista käytetään velkojen hoitoon.

Kuluvan vuoden heinäkuussa uusien asuntolainojen korko oli noin 5.4 prosenttia, mikä oli nion puoli prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuosi sitten. Aiempaa korkeamman korkotason myötä kotitalouksien luotonottohalukkuus on tänä vuonna edelleen melko vaimeaa. Siksi velkaantumisasteen kasvun odotetaan hidastuvan. Mikäli ensi vuonna korkotaso kääntyy selvään laskuun, se saattaa jälleen voimistaa kotitalouksien luotonottoa.

Tänä vuonna kotitalouksien säästämisasteen arvioidaan pysyvän melko matalana omaisuus- ja yrittäjätulojen vaimean kasvun vuoksi. Ennustejaksolla jälkikäteen säästämisen yleistymisen arvioidaan vähitellen lisäävän kotitalouksien säästämisastetta. Myös laskennallisen asuntotulon lähivuosien vahva kasvu kohottaa säästämisastetta.

ETLAn sähköisten raporttien määrä kasvaa

Suhdannejulkaisussa esitettyjen ennusteiden lisäksi ETLAssa seurataan talouden kehitystä myös huomattavasti tarkemmalla hyödyke- ja toimialatasolla. Nyt on mahdollista tilata seuraavia maksullisia raportteja:

Kulutusraportissa tarkastellaan kotitalouksien tulojen ja kulutusmenojen kehitystä. Raportissa esitetään noin 50 hyödykkeen tasolla kulutusmenojen toteutunut kehitys, kulutusrakenteen muutos sekä suhteellisten hintojen liikkeet ja arvioidaan tulevaa kulutuskysyntää ETLAssa käytettävän kulutusmallin avulla. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kannattavuusraportissa seurataan keskeisten toimialojen kannattavuuden kehitystä liiketaloudellisten ja kansantaloudellisten käsitteiden avulla. Kannattavuusennusteet perustuvat ETLA suhdanne-ennusteeseen. Raportissa esitetään ennusteet toimialojen yksikkötyökustannusten ja arvonlisäyksen hintojen kehityksestä. Raportti ilmestyy kaksi kertaa vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Kilpailukykyraportissa arvioidaan teollisuuden toimialojen kustannuskilpailukyyn kehitystä suhteellisten yksikkötyökustannusten avulla. Raportissa esitetään toimialojen kustannuskilpailukyyn vaikuttavien tekijöiden, kuten tuotavuuden, työvoimakustannusten ja valuuttakurssien kehitys. Kustannuskehitystä verrataan 14 tärkeimpään kilpailijamaahan. Raportti ilmestyy kerran vuodessa ja on saatavilla pdf-tiedostona ETLAn kotisivuilta.

Voit tutustua tarkemmin raportteihin ETLAn kotisivulta: www.etla.fi

Julkinen talous

FINANSSIPOLITIikka KEVENEEN ENSI VUONNA

Viime vuonna Yhdysvalloissa puhjennutta finanssikriisiä seurannut talouden laskusuhdanne on kevään ja kesän aikana levinnyt muualle maailmantalouteen. EU-alueen talouskasvuvarioita on alennettu ja samalla vedetty julkisen talouden tasapainolukuja alaspäin. Myös Suomessa kokonaistuotannon kiivain kasvuvaihe näyttää kevään aikana tulleen ohitetuksi. Niinpä suhdanneherkkien julkisen talouden ylijäämien odotetaan meiläkin asteittain pienenevän.

Lähtökohtaisesti nykyinen taloustilanne muistuttaa paljolti vuosikymmenen vaihteen noususuhdanteen taitetta. Yleinen korkotaso on kohonnut, ja tuontihinnat sekä kotimaiset palkkaratkaisut kiihdyttäneet inflaatiota. Lisäksi yritysten tulokset on saavuttanut huippunsa, ja myös julkisyhteisöjen budjettilyijäämät ovat ennätystasolla. Merkittävin ero on siinä, että kotitalouksien velkaantuneisuus on nyt selvästi suurempaa ja euron kurssi huomattavasti vahvempi.

Hallituksen finanssipolitiikan linjaus ensi vuodelle on hyvin samankaltainen kuin vuosikymme-

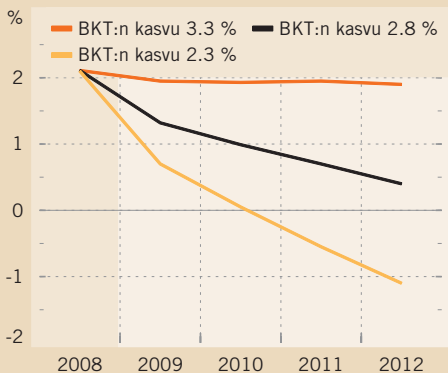
nen alun laskusuhdanteen aattona. Ensi vuoden budjettiesitykseen sisältyy hallitusohjelman mukainen ansiotulojen veroperusteiden alentaminen 0.5 prosenttiyksiköllä kokonaistuotantoon suhteutettuna.

Euromääräisesti työn verotuksen keventämiseen varattu summa vastaa kooltaan vaalikaudelle kaavailtua veronalennusvaraa. Myös muut hallitusohjelmassa luvut veropäätökset toteutetaan ensi vuoden aikana.

Myös menoperusteita höllennetään ensi vuonna, kun mm. vähimmäispäivärahoja ja eräitä perheetuksia korotetaan. Eläke- ja työttömyysturvetuuksia saavien ostovoima kasvaa merkittävästi, kun niihin tehtävät indeksitarkistukset tehdään tämä vuoden varsin ripeän kustannusten nousun perusteella. Investointiaktiiviteetin piristämiseksi valtio päätti käynnistää uusia väyläinvestointeja runsaan 500 milj. euron edestä.

Vuonna 2010 finanssipolitiikan arvioidaan olevan likimain neutraalia. Tämä onkin perusteltua, jos kokonaistuotannon kasvu ennusteen mukaan

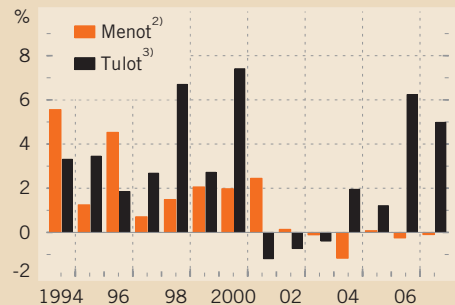
Valtion ja kuntien rahoitusjäämä suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/g54

Budjetin ylitukset¹⁾

1) Tulojen ja menojen ylitukset varsinaiseen budjettiin nähden.

2) Menot ilman korkomenoja.

3) Tulot ilman sekalaisia tuloja.

Lähde: Valtiokonttori.

ETLA S08.2/g07b

vauhdittuu ensi vuoden jälkipuoliskolla talouden trendikasvun tuntumaan. Veroperusteiden arvioidaan pysyvän edellisvuoden tasolla, kun valtion tuloveroasteikkoihin tehdään täysimääräiset an-
siotason nousun mukaiset tarkistukset.

Julkisyhteisöjen rakenteellinen ylijäämä (pl. net-
tokorkomenot) suhteessa kokonaistuotantoon
laskee edelleen, koska mm. kiihtyvä siirtyminen
eläkkeelle vauhdittaa sosiaalietuuksien kasvua.

VEROASTE ALENEE PROSENTTIYKSIKÖLLÄ

Julkisyhteisöjen tulojen osuus bruttokansantuot-
teesta aleni parin viime vuoden aikana 0.4 pro-
senttiyksikköä vajaaseen 53 prosenttiin. Tulo-
osuuden lasku johtui veroasteen putoamisesta,
kun kulutusverojen pohja laajeni kokonaistuotan-

toa hitaammin. Kotitalouksien maksamien tulo-
verojen osuus kokonaistuotannosta pysyi likimain
ennallaan. Noususuhdanteen ansiosta yhteisö-
verojen ja julkisyhteisöjen omaisuustulojen osuus
kasvoi.

Ennustejaksolla julkisyhteisöjen tulojen kansan-
tuoteosuuden aleneminen vauhdittuu. Vuosikym-
menen päätyessä tulojen osuuden arvioidaan
olevan 51.5 prosenttia eli 1.5 prosenttiyksikköä
viimevuotista matalampi. Veroaste alenee vajaan
1 prosenttiyksikön, ja myös muiden tulojen osuus
vähenee, koska omaisuustulojen odotetaan ko-
hoavan kokonaistuotantoa hitaammin.

Veroasteen arvioidaan alenevan ennustejaksol-
la 42.2 prosenttiin. Verotuksen keveneminen on

Julkisyhteisöjen tulot ja menot sekä rahoitusasema

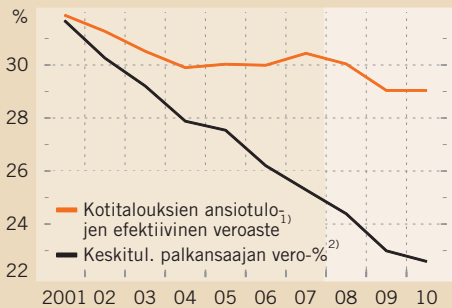
	Mrd. e				Muutos, %		
	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	8.0	8.2	8.1	8.1	3.0	-1.6	0.2
Välittömät verot	31.5	33.8	34.4	35.8	7.3	1.7	4.2
- josta yhteisövero	7.3	8.5	8.3	8.4	16.0	-4.0	2.0
Välilliset verot	23.4	24.4	25.1	25.7	4.3	2.9	2.5
Sosiaalivakuutusmaksut	21.6	22.5	23.7	24.7	4.2	5.1	4.6
Tulot yhteensä	84.5	89.0	91.3	94.4	5.3	2.6	3.4
Kulutusmenot	38.1	40.6	43.1	45.6	6.4	6.2	5.8
Tukipalkkiot	2.2	2.3	2.3	2.3	3.0	1.0	1.0
Sosiaalimenot ja tulonsiirrot	31.2	32.9	34.8	36.4	5.4	5.8	4.7
- josta sosiaalietuudet ja avustukset	29.7	31.1	32.9	34.4	4.8	5.6	4.8
Korkomenot	2.9	2.8	2.5	2.4	-3.0	-10.0	-4.0
Menot yhteensä	74.3	78.5	82.6	86.6	5.5	5.3	4.9
Säästö	10.2	10.5	8.7	7.8			
Poistot ja pääoman siirrot, netto	4.4	4.6	4.7	4.9	4.5	3.0	4.0
Pääoman bruttomuodostus ¹⁾	5.1	5.2	5.4	5.7	2.9	4.5	5.0
Rahoitusjäämä (nettoluotonanto)	9.5	9.9	7.9	7.0			
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä/BKT, %	5.3	5.2	4.0	3.4			
- valtio	2.1	2.1	1.3	1.0			
- paikallishallinto	0.0	0.1	0.0	-0.1			
- sosiaaliturvarahastot	3.3	3.0	2.7	2.5			
BKT:n arvo	179.7	189.8	198.0	206.9	5.6	4.3	4.5

¹⁾ Ml. varastojen muutos ja maanostot.

Lähde: Tilastokeskus.

paljolti päätösperäistä, ja suurin lasku ajoittuu ensi vuodelle, jolloin budjettiesityksessä kaavailtu verojen aikaistettu alentaminen keventää kotitalouksien verorasitusta. Myös ruoan arvonlisäverotus kevenee ensi vuoden lopulla 22 prosentista 17 prosenttiin, ja sen vaikutus näkyy täysimääräisenä vasta vuonna 2010.

Kotitalouksien veroasteita

1) Kotitalouksien ansiotuloista (pl. pääomatulot) maksamat välittömät verot suhteessa ansiotuloihin.
2) Hallituksen budjettiesitysten yhteydessä ilmoittama palkansaajan kesk.määr. vero-% (2010 ETLAn arvio).

Lähteet: Kansantalouden tilinpito ja ETLA S08.2/g53 hallituksen budjettiesitykset.

Ensi vuonna kotitalouksien valtion ansiotuloverotus kevenee noin 1.5 mrd. eurolla, josta kolmasosa käytetään arvioitun kustannustason nousun kompensoimiseen. Eri tuloluokissa verotus kevenee ennusteessa oletetulla ansiotason nousulla 0.9-1 prosenttiyksiköllä, mikäli vakuutetun sosiaalivakuutusmaksut ja kunnallisveroprosentti pysyvät tämän vuoden tasolla. Tänä vuonna palkansaajan tuloverotus ilman sosiaalivakuutusmaksujen muutoksia aleni kaikissa tuloluokissa noin 0.2 prosenttiyksiköllä.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksuihin ei odoteta suuria muutoksia, ja myös työntekijän maksut pysyvät kutakuinkin tämän vuoden tasolla. Ensi vuonna sovellettavat vakuutusmaksut selkiytyvät lokakuun aikana ja kunnallisveroprosentit marraskuussa. Näillä näkymin kunnallisveron nousu ensi vuonna jää verraten pieneksi. Vuonna 2010 työnantajan ja vakuutetun työeläkemaksujen arvioidaan kohoavan 0.1 prosenttiyksiköllä.

JULKISET MENOT KOHOAVAT VAUHDILLA

Talouden nousukauden aikana julkisten menojen kansantuoteosuus on laskenut selvästi. Kohen-
tunut työllisyystilanne ja maltillinen kustannus-
tason nousu alensivat julkisten menojen osuut-

Veroaste, % BKT:sta

	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Välittömät verot	17.5	17.8	17.4	17.3
- kotitaloudet	13.5	13.4	13.2	13.3
- yhteisöt	4.1	4.5	4.2	4.1
Väilliset verot	13.0	12.8	12.7	12.4
Sosiaalivakuutusmaksut	12.3	12.2	12.3	12.3
- kotitaloudet	3.5	3.3	3.4	3.4
- yhteisöt	8.8	8.8	8.9	8.9
Muut verot¹⁾	0.1	0.1	0.1	0.1
Veroaste	42.9	42.8	42.3	42.2
Nettoveroaste	24.2	24.4	24.2	24.3
Ansiotulojen veroaste²⁾	32.7	32.1	31.5	31.6

¹⁾ Mm. perintö- ja lahjavero.

²⁾ Kotitalouksien maksamat välittömät verot ja sosiaalivakuutusmaksut suhteessa ansiotuloihin (ansiotulot= palkkasumma+eläketulo+sairausvakuutus- ja työttömyyspäivärahat).

Lähde: Tilastokeskus.

ta vuosina 2005-2007 lähes 3 prosenttiyksiköllä 47.5 prosenttiin. Menoeristä ripeimmin alenivat julkisten sosiaalietuuksien ja avustusten osuudet. Myös julkiset kulutusmenot kohosivat kokonaistuotannon kasvua hitaammin.

Ennustejaksolla julkiset menot ilman korkomeno- ja kohoavat arviolta prosenttiyksiköllä 48.5 prosenttiin BKT:stä. Nopeinta kasvu on valtion- ja kuntien kulutusmenoissa, joiden osuus kokonaistuotannosta kohoaa 0.8 prosenttiyksiköllä 22 prosenttiin. Myös sosiaalietuuksien ja avustusten yhteenlaskettu osuus hienoksestaan nousee.

Julkisten menojen ripeä nimellinen kasvu on peräisin valtaosin palvelutuotannon kustannustason noususta ja aiempaa suuremmista sosiaalietuuksiin tehtävistä kustannustason tarkistuksista. Reaalisesti menot kohoavat kokonaistuotannon kasvua hitaammin.

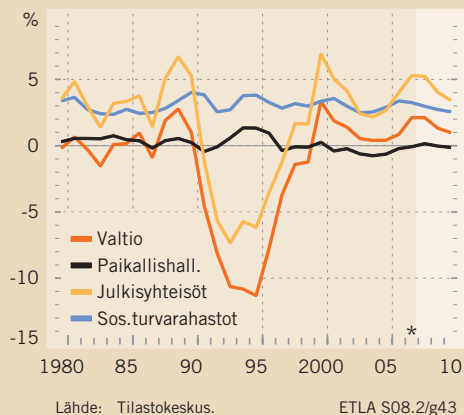
Hallituksen päättämät valtion kulutus- ja tulosiirtomenojen lisäykset kohoavat ensi vuonna noin 0.25 prosenttiyksikköä suhteessa kokonaistuotantoon. Euromääräisesti summa on noin puolet hallitusohjelman menolisäyksistä. Ensi vuodelle

hallitus esittää noin 0.1 prosenttiyksikön lisäystä vähimmäispäivärahoihin ja perhe-etuuksiin.

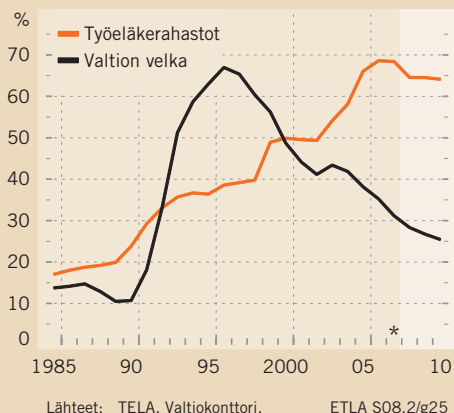
JULKISYHTEISÖJEN VELKAANTUNEISUUS VÄHENEE

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän kansantuoteosuus alenee. Suhdanneluonteisten tuloerien su-

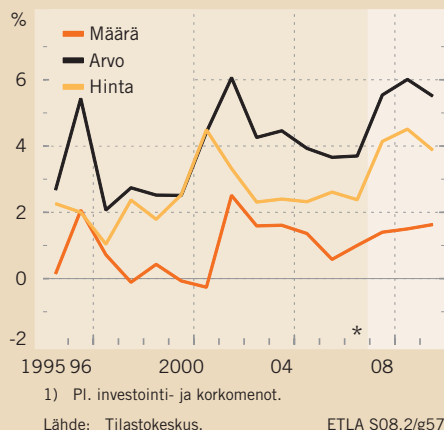
Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämä suhteessa BKT:hen

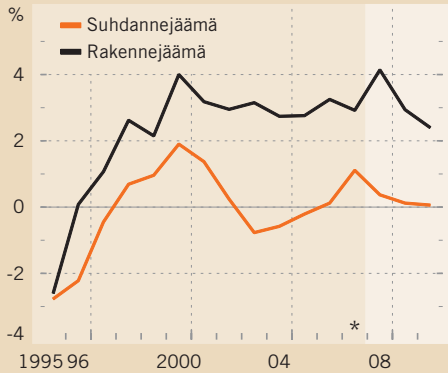
Työeläkerahastojen pääoman ja valtion bruttovelan suhde BKT:hen

Julkisten menojen¹⁾ kehitys

Julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän¹⁾ hajotelma, %-yksikköä BKT:sta

1) Pl. nettokorkomenot.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/g56

pistumisen ja finanssipolitiikan elvytyksen yhteisvaikutuksesta julkisyhteisöjen rahoitusylijäämän arvioidaan putoavan viime vuoden 5.3 prosentista 4 prosenttiin ensi vuonna ja 3.4 prosenttia vuonna 2010.

Valtiontalous pysyy koko ennustekauden ylijäämäisenä, mikä sinänsä mahdollistaa suhdannepoliittisen lisäelvytyksen, jos suhdannekehitys on ennustettua heikompaa. Paikallishallinnon odotetaan pysyvän tasapainoisena, ja sosiaaliturvarahastojen ylijäämän BKT-suhde pienenee 2.5 prosenttiin.

Ylijäämäisten budjettien ansiosta julkisen velan määrä alenee ennustejaksolla tuntuvasti. Valtion bruttovelka supistuu tänäkin vuonna vajaat 2.9 miljardia euroa 53.5 miljardiin euroon. Suhteessa bruttokansantuotteeseen valtion velka alenee viime vuoden 31.2 prosentista 25.5 prosenttiin vuonna 2010.

RAKENNEUUDISTUKSILLA ON KIIRE

Suomen julkisen talouden tilanne rahoitusylijäämällä mitattuna näyttää keskipitkällä aikavälillä verraten vahvalta. Pitemmällä aikavälillä julkisen talouden rahoitusasema kuitenkin heikkenee, kun ennustettu väestörakenteen muutos lisää julkisia menoja ja samanaikaisesti hidastaa veropohjien kasvua.

Nykyhallituksen rakennepoliittinen ohjelmakokonaisuus (valtion tuottavuushanke, kuntien PARAS-hanke sekä SATA-komitea), jotka perustuvat julkisen palvelutuotannon tuottavuuden kohottamiseen sekä työikäisten sosiaaliturvakiinnoisuuden vähentämiseen, vastaavat hyvin ikääntymisen julkiselle taloudelle tuomiin haasteisiin. Näiden ohjelmien käytännön toteutusta tulisi jouduttaa, koska niiden lykkääminen seuraavalle vaalikaudelle johtaisi vaikeammin toteutettaviin julkisten menojen säästötoimiin ja yksityisen sektorin kilpailukykyä heikentäviin vero- ja maksueroihin.

Tuotanto ja työllisyys

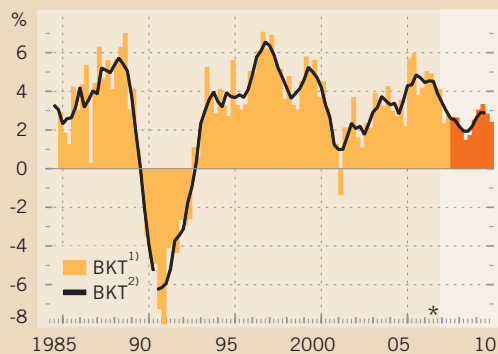
BKT:N KASVUVAUHTI HIDASTUU SELVÄSTI TÄNÄ JA ENSI VUONNA

ETLA nostaa hieman kuluvan vuoden talouden kasvuennustettaan 2.7 prosentista 2.8 prosenttiin. Kansainvälinen kysyntä vaimenee jo, mutta Suomen vienti jää vain hieman aikaisemmin ennustettua pienemmäksi. Tuonnin kasvu jää sitävästoin huomattavasti odotettua heikommaksi. Niinpä kotimaisen tuotannon osuus kokonaistarjonnasta on aikaisemmin ajateltua suurempi ja tuonnin osuus vastaavasti pienempi.

Teollisuuden arvonlisäys kohoaa tänä vuonna noin 4 prosenttia, mikä on selvästi viimevuotista vähemmän ja myös runsaan prosentin keväällä ennustettua vähemmän. Rakentamisen kasvu-arvio pysyy noin 4 prosentissa. Palvelujen arvonlisäyksen arvioidaan lisääntyvän tänä vuonna 2.2 prosenttia, eli hieman viimevuotista enemmän.

Olemme alentaneet ensi vuoden BKT:n kasvu-arvion 3 prosentista 1.8 prosenttiin. Kansainvälisen kysynnän arvioidaan kohenevan jo ensi vuoden

Bruttokansantuotteen määrän muutokset toimialoittain neljännesvuosittain

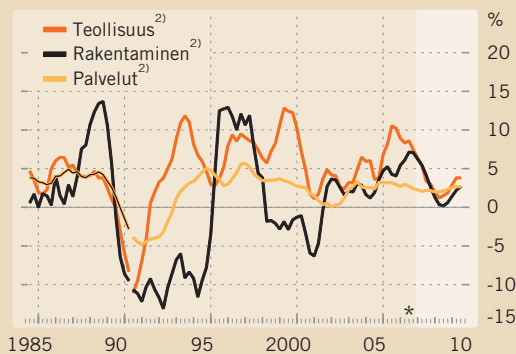

Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

1) Muutos edellisen vuoden vastaavasta neljänneksestä.

2) Laskettu neljän neljänneksen liukuvasta summasta.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/t02

Bruttokansantuote toimialoittain

Määrän muutos, %

	Mrd. e 2007*	Osuus, % 2007*	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
			2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Alkutuotanto	5.1	3.4	16.6	0.3	1.8	-1.3	2.6	1.1
Teollisuus	41.1	33.3	8.6	4.0	2.6	3.5	6.0	3.5
Rakentaminen	10.0	5.2	7.1	4.1	-1.6	2.7	3.8	2.2
Palvelut	100.7	59.2	2.1	2.2	1.7	2.4	2.5	2.1
BKT perushintaan	156.9	100	4.9	2.8	1.8	2.7	3.4	2.6

Lähde: Tilastokeskus.

alkupuoliskolla, koska Yhdysvaltain taloudellisten ongelmien vaikutukset maailmantalouteen ovat suhteellisen nopeasti ohimeneviä. Elpyminen näkyy BKT:n kasvuluvuissa kuitenkin vasta seuraavana vuonna.

Teollisuustuotanto kasvaa vajaan 3 prosentin taitia. Rakentaminen supistuu vajaan 2 prosenttia. Palvelujen kasvuvauhti hidastuu 1.7 prosenttiin.

TEOLLISUUSTUOTANNON KASVUVAUHTI HIDASTUU ENSI VUONNA 2 PROSENTTIIN

Teollisuustuotannon kasvuvauhti hiljenee tänä vuonna selvästi viimevuotisesta. Kansainvälinen kysyntä oli vielä ensimmäisellä vuosipuoliskolla vahvaa, mutta on nyt hidastumassa. Tuotoksella mitattuna teollisuustuotanto lisääntyy tänä vuonna

na 3.3 prosenttia. Tehdasteollisuuden tuotanto elektroniikka- ja sähköteollisuus poislukien kasvaa 1.3 prosenttia.

Nopeimmin kasvavia toimialoja ovat tänä vuonna sähkö- ja elektroniikkateollisuus, metallien jalostus, metallituoteteollisuus sekä koneiden ja laitteiden valmistus.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotanto kasvaa selvästi viimevuotista hitaammin, mutta kuitenkin vahvat 8 prosenttia. Metallien jalostuksen tuotanto kasvaa tänä vuonna runsaat 6 prosenttia vuodentakaisesta, koska vertailutaso on viime vuoden tuotantorajoitusten takia erityisen matala. Metallituotteiden valmistuksen kasvuvauhti hidastuu vajaan 4 prosenttiin. Koneiteollisuus-

Teollisuustoimialojen tuotos

	Mrd. e	Osuus, %	Määrän muutos, %					
			Edellisestä vuodesta			Keskimäärin		
	2007*	2007*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Teknologisteollisuus	68.0	49.3	9.8	6.1	3.8	4.4	8.6	4.6
- metallien jalostus	12.1	8.8	-4.9	6.3	-1.0	4.1	6.4	3.2
- metallituotteet	8.0	5.8	10.8	3.6	1.2	3.3	5.4	2.8
- koneet ja laitteet	17.3	12.5	12.0	3.1	2.6	4.7	8.2	2.9
- kulkuneuvot	4.6	3.4	1.8	1.5	2.7	0.9	3.4	2.6
- elektroniikka- ja sähköteollisuus	26.0	18.8	13.3	8.3	5.9	4.9	10.6	6.0
Metsäteollisuus	22.3	16.2	1.2	-2.0	-2.4	1.3	2.2	0.1
- puutavateollisuus	7.3	5.3	1.9	-4.2	-1.0	4.5	3.1	0.9
- paperiteollisuus	15.0	10.9	1.0	-1.1	-2.9	0.1	1.9	-0.2
Graafinen teollisuus	4.7	3.4	0.9	-0.4	2.1	2.1	-0.3	1.7
Kemianteollisuus	18.3	13.2	3.7	2.5	1.0	3.5	1.2	2.5
Elintarviketeollisuus	9.5	6.9	3.0	1.4	1.9	1.7	1.1	1.5
Tekstiili-, vaatetus-, nahka- ja kenkäteollisuus	1.3	1.0	-0.1	-0.2	2.4	1.9	-2.7	1.3
Muu tehdasteollisuus	5.7	4.1	4.4	-0.9	-1.1	2.8	4.8	1.1
Tehdasteollisuus yhteensä	129.8	94.1	5.6	3.4	2.1	3.5	4.8	3.1
Mineraalien kaivu	1.5	1.1	1.4	1.0	-0.3	2.9	3.0	1.4
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	6.7	4.8	0.4	1.5	1.3	2.5	2.1	2.1
Koko teollisuus	138.0	100	5.3	3.3	2.0	3.4	4.7	3.1
Teollisuus pl. elektroniikka- ja sähköteollisuus	112.0	81.2	2.4	1.3	0.3	2.7	2.7	1.8

Lähde: Tilastokeskus.

den viime vuosien kova kasvu ei jatku enää tänä vuonna, vaan tuotannon lisäys jää noin 3 prosenttiin.

Urheiluautojen sopimustuotanto on tänä vuonna pysynyt hyvissä lukemissa, ja telakoiden tilauskannassa on tällä hetkellä 6 alusta. Laivatoimistusten ajoittumisen takia kulkuneuvoteollisuuden tuotanto kasvaa tänä vuonna kuitenkin vain noin 1.5 prosenttia vuodentakaisesta.

Kuten viime vuonna kemianteollisuuden alatoimialoista lisääntyy tänä vuonna reippaimmin öljytuoteteollisuus. Koko kemianteollisuuden tuotanto kasvaa noin 2.5 prosenttia. Paperiteollisuuden tuotanto supistuu tänä vuonna runsaan prosentin heikon markkinatilanteen vuoksi. Puutavaraeteollisuuden tuotanto supistuu runsaat 4 prosenttia viimevuotisesta, koska alan kysyntä on romahtanut.

BKT kasvoi kuluvan vuoden alkupuoliskolla 2.5 prosenttia

Bruttokansantuote lisääntyi tarkistettujen tietojen mukaan viime vuonna 4.5 prosenttia edellisvuodesta. Kansantalouden tilinpidon syyskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan BKT kasvoi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 2.3 ja toisella 2.8 prosenttia viimevuotisesta. Kausitasoitettuna kokonaistuotanto lisääntyi ensimmäisellä neljänneksellä 0.3 ja toisella 0.8 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kokonaistuotanto lisääntyi siten ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2.5 prosenttia vuodentakaisesta. Teollisuuden arvonlisäys kohosi kuluvan vuoden alkupuoliskolla 4 prosenttia vuodentakaisesta, rakentamisen peräti 5.7 prosenttia ja palvelualojen 2.3 prosenttia.

Palvelutoimialojen tuotos

	Mrd. e	Osuus, %	Määrän muutos, %					
			Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2007*	2007*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Kauppa	31.7	18.0	4.9	2.6	2.0	2.9	5.5	2.6
- moottoriajoneuvojen kauppa	4.7	2.7	5.3	2.6	2.3	1.8	7.3	2.4
- tukkukauppa	16.3	9.3	4.5	2.5	1.5	3.6	5.3	2.8
- vähittäiskauppa	8.5	4.9	5.5	2.9	2.8	2.3	4.9	2.5
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	5.7	3.2	3.2	2.1	1.9	2.8	2.8	2.5
Liikenne	26.2	14.9	2.6	2.4	1.9	3.7	3.1	2.9
- kuljetus	19.7	11.2	4.2	1.6	1.7	3.7	3.0	2.5
- tietoliikenne	6.5	3.7	-0.8	4.1	2.5	3.7	3.4	3.7
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	8.2	4.7	4.4	1.8	1.8	3.6	4.6	2.7
Asuntojen omistus	19.1	10.9	1.7	2.0	1.6	1.7	1.6	1.6
Kiinteistö- ja liike-elämää								
palveleva toiminta	30.4	17.3	8.1	3.8	2.2	3.0	5.7	2.8
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut	54.3	30.9	3.7	1.4	1.3	1.2	3.6	1.2
Yksityiset palvelut	132.6	75.6	4.6	3.1	2.7	3.0	4.2	2.9
Julkiset palvelut	42.7	24.4	0.8	0.4	0.4	0.4	1.6	0.4
Yhteensä	175.3	100	3.7	2.5	2.2	2.4	3.6	2.4

Ensi vuonna teollisuustuotannon kasvuvauhti hidastuu tuotoksella mitattuna 2 prosenttiin. Vientikysyntä kuitenkin voimistuu uudestaan vuoden jälkipuoliskon aikana.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon kasvuvauhti hidastuu 6 prosentin tuntumaan, kun kysyntä vähenee. Koneiden valmistuksen kasvuvauhti hidastuu hieman vajaaseen 3 prosenttiin. Telakkateollisuuden ansiosta kulkuneuvojen tuotannon kasvu vahvistuu ensi vuonna selvästi vajaaseen 3 prosenttiin.

Kemianteollisuuden tuotanto kasvaa ensi vuonna noin prosentin. Kumi- ja muovituotteiden tuotanto lisääntyy hieman hitaammin kuin kahden muun alatoimialan tuotanto. Metsäteollisuuden tuotanto kasvoi edellisellä viisivuotisjaksolla 2003-2007 keskimäärin runsaat 2 prosenttia. Seuraavalla viisivuotisjaksolla tuotannon kasvu pysähtyy tehtaiden sulkemisten ja kireän kilpailutilanteen takia. Ensi vuonna paperiteollisuuden tuotanto vähenee kolmisen prosenttia ja puutavaraiteollisuuden noin prosentin.

PALVELUALOJEN TUOTOS

Palvelujen tuotoksen volyymi kasvoi viime vuonna 3.7 prosenttia suotuisan suhdannetilanteen myötä. Yksityisellä sektorilla tuotoksen kasvu oli 4.6 prosenttia, erityisesti liike-elämää palvelevan toimialan tuotanto oli vahvassa kasvussa. Sen sijaan julkisen sektorilla tuotos lisääntyi vajaan prosentin.

Tänä vuonna palvelutoimialojen tuotoksen kasvun arvioidaan hidastuvan 2.5 prosenttiin yleisen talouskasvun hidastumisen myötä. Kasvun painopisteen arvioidaan olevan tietoliikenteessä. Kaupan liikevaihto kasvaa aiempaa hitaammin kotitalouksien kulutuskysynnän kasvun vaimenemisen vuoksi. Myös liike-elämää palvelevan tuotannon kasvu hidastuu selvästi viime vuodesta.

Ensi vuonna palvelutoimialojen tuotannon kasvun arvioidaan jatkuvan 2 prosentin tuntumassa talouden aktiviteetin hidastumisen myötä. Kasvu jakautuu aiempaa tasaisemmin eri toimialoille. Vähittäiskaupan tuotannon kasvu jatkuu vajaan 3 prosentin tuntumassa kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvun vauhdittamana.

RAKENNUSTUOTANTO VÄHENEÄ ENSI VUONNA

Tilinpidon ennakkotietojen mukaan rakennustuotanto kasvoi viime vuonna 8.5 prosenttia. Talojen uudisrakentamisen volyymi kasvoi viime vuonna 11 prosenttia. Asuinrakentaminen supistui 3 prosenttia ja muu talonrakentaminen laajeni ennätysmäiset 25 prosenttia. Maa- ja vesirakentamisessakin päästiin noin 8 prosentin lisäykseen.

Tuoreimmat tiedot talonrakennusten aloituksista viittaavat siihen, että asuinrakentamisen tuotanto alenee myös tänä vuonna. Myös muun talonrakentamisen tuotannon kasvun odotetaan pysähtyvän vuoden lopulla. Rakennusten lupahakemukset ovat vähentyneet alkuvuonna noin 20 prosentilla, ja vuoden toisella neljänneksellä asuntorakennus- ja yritysten talonrakennushankkeita aloitettiin 10 prosenttia vuodentakaista vähemmän.

Rakentamisen tuotos

	Mrd. e 2007*	Osuus, % 2007*	Määrän muutos, %					
			Edellisestä vuodesta			Keskimäärin		
	2007*	2007*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Rakentaminen	26.1	100.0	8.4	4.1	-1.6	2.5	3.8	2.2
- talonrakentaminen	19.7	76.0	8.9	3.8	-3.5	2.6	4.0	1.8
- maa- ja vesirakentaminen	6.4	24.0	5.2	5.0	5.0	3.0	3.1	3.6

Lähde: Tilastokeskus.

Tänä vuonna rakennustuotannon odotetaan kasvavan 4 prosenttia, ja ensi vuonna tuotannon määrä supistuu 2 prosenttia. Asuinrakentamisen tuotanto alenee kumpanakin ennustevuotena 5 prosenttia.

Muu rakentaminen kasvaa vielä tänä vuonna yli 10 prosentilla, mutta ensi vuonna niidenkin arvioidaan kääntyvän selvään, arviolta 5 prosentin laskuun.

Rakennustoiminnan aloista suotuisimmin pärjää maa- ja vesirakentaminen, jossa mm. valtion päättämien uusien väylähankkeiden ansiosta päästään tänä ja ensi vuonna 5 prosentin lisäykseen.

TYÖLLISYYDEN KASVU HIDASTUU

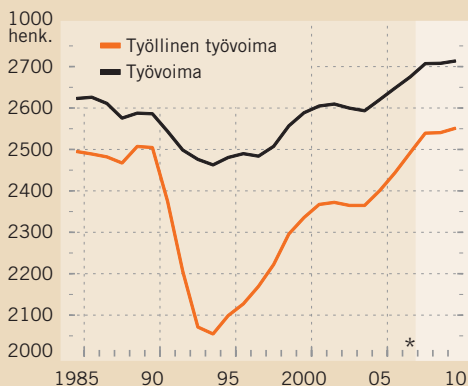
Työllisyyden vahva kasvu jatkui ripeänä vuoden alkupuoliskolla, ja työllisten määrä kohosi runsaat 2 prosenttia vuodentakaista suuremmaksi. Työllisyyden kasvun vetureita olivat edelleen metalliteollisuus, rakentaminen sekä liike-elämän palvelut.

Kausitasoitettuna työllisyyskehitys näyttää saavuttaneen taitekohtansa. Myös työllisyyskehitystä ennakoivat indikaattorit viittaavat työllisyyden kasvun hidastuvan vuoden jälkipuoliskolla.

Työministeriön rekisteritietojen mukaan avointen työpaikkojen määrän lasku jatkui teollisuudessa ja rakentamisessa. Aivan viime kuukausina myös kaupan alan tarjoamat uudet työpaikat ovat kääntyneet laskuun ensi kertaa sitten vuoden 2004. Myös lomautettujen määrän kolme vuotta kestänyt aleneminen on päättynyt.

Työllisyyden määrän odotetaan kasvavan tänä vuonna 2 prosenttia ja työllisyysasteen kohoavan

Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/e01

Työvoimatase, 1000 henkilöä

Erä	2005	2006	2007	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Väestö	5 246	5 266	5 282	5 302	5 322	5 341
Työikäinen väestö ¹⁾	3 948	3 963	3 979	4 003	4 021	4 036
Työvoima	2 620	2 648	2 675	2 707	2 708	2 714
Työlliset	2 401	2 444	2 492	2 539	2 541	2 551
Työttömät	220	204	184	168	168	162
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 118	4 181	4 262	4 313	4 290	4 281
Työvoimaosuus, %	66.4	66.8	67.2	67.6	67.4	67.2
Työllisyysaste ²⁾ , %	68.0	68.9	70.0	70.7	70.6	70.9
Työttömyysaste, %	8.4	7.8	6.9	6.2	6.2	6.0

¹⁾ 15-74 -vuotiaat.

²⁾ Työllisten osuus työikäisestä (15-64 -vuotiaat) väestöstä.

Lähde: Tilastokeskus.

0.7 prosenttiyksiköllä 70.7 prosenttiin. Työttömyysaste alenee 0.7 prosenttiyksiköllä 6.2 prosenttiin.

TEOLLISUUDEN JA RAKENNUSALAN TYÖPAIKAT VÄHENEVÄT ENSI VUONNA

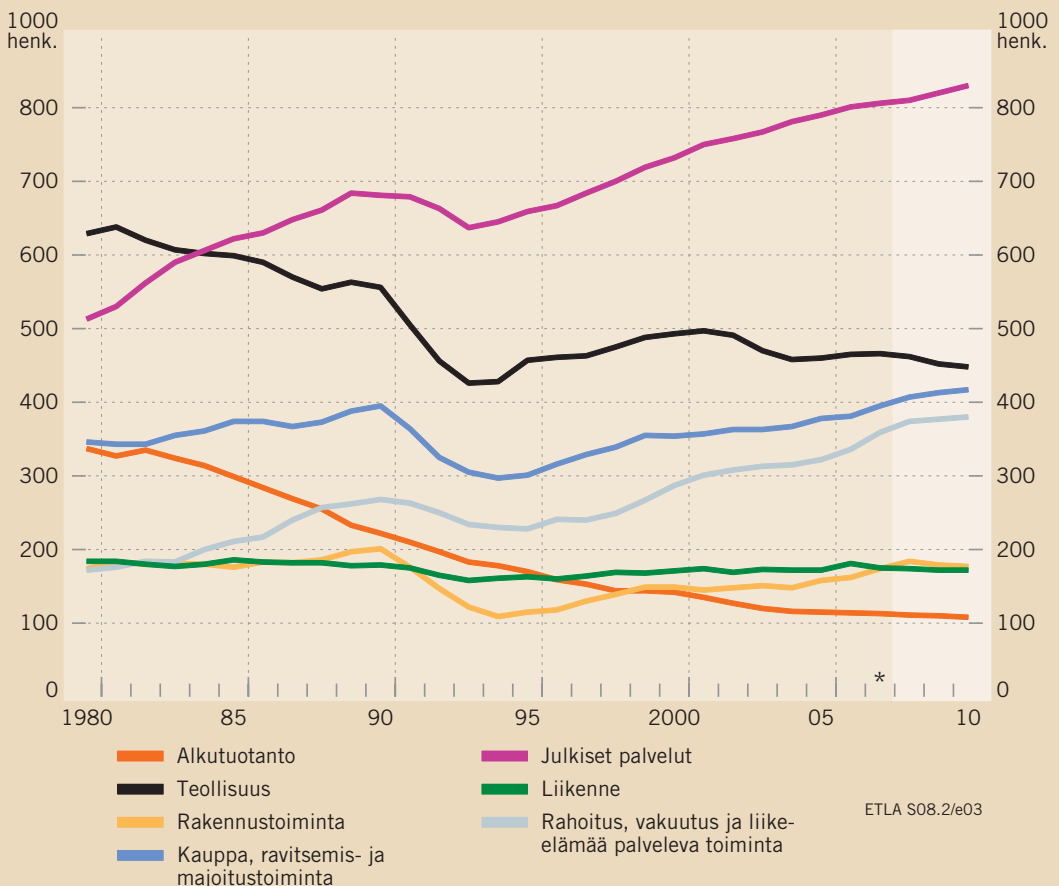
Ennustejaksolla työllisyyden kasvun ennakoidaan hidastuvan merkittävästi kokonaistuotannon kasvun vaimenemisen ja yritysten heikentyneen tuuloskehityksen takia.

Ensi vuonna työllisyyden kasvun arvioidaan pysähtyvän ja työllisyys- sekä työttömyysasteiden jäävän kuluvan vuoden tasolle.

Käynnistynyt laskusuhdanne vähentää ensi vuonna erityisesti jalostuselinkeinojen työllisyyttä. Vientiteollisuuden tuotannon kasvun hidastuminen ja kannattavuuden heikkeneminen vähentävät työvoiman tarvetta. Teollisuuden työpaikat vähenevät ensi vuonna arviolta 2 prosentilla suurimpien leikkausten osuessa vakavia kannattavuusongelmia potevaan metsäteollisuuteen.

Vientialojen tuotannon kasvun hidastumisen välilliset vaikutukset leviävät asteittain kuljetuksiin ja muille palvelualoille kuten tukkukauppaan. Liikennesektorin työpaikkojen arvioidaan supistuvan prosentilla.

Työlliset toimialoittain

Suhteellisesti suurimmat työllisyysmenetykset koee rakennusala, jossa asuin- ja liikerakentamisen supistumisen takia työpaikkojen odotetaan vähenevän 2.5 prosentilla.

Palvelualoilla työpaikat lisääntyvät edelleen, mutta kasvu hidastuu tämänvuotisesta 2.5 prosentista 1 prosentin tuntumaan. Julkisyhteisöjen työllisyys paranee jatkossakin noin 0.5 prosentilla vuosittain, kun taas yksityisillä palvelualoilla työllisyyden kasvun arvioidaan putoavan tämänvuotisesta 3.5 prosentista 1.5 prosenttiin.

Vuoden 2009 jälkipuoliskolle ajoittuvaksi arvioitu talouden hidas elpyminen lisää työn kysyntää, ja vuonna 2010 työpaikkojen määrän arvioidaan lisääntyvän vaatimattomat 0.5 prosenttia. Vienti-teollisuuden tuotannon elpyminen jää kuitenkin hitaaksi eikä riitä tarjoamaan alalle lisää työpaikkoja. Myös rakentamista odottaa pitempiaikainen jäähtyminen, koska yritysten liike- ja toimistorakentamisen kasvuperintö on suuri ja kotitalouksien arvioidaan jatkavan rahoitusasemansa tervehdyttämistä.

TYÖLLISYYDEN KASVU HIDASTUU KESKIPITKÄLLÄ AIKAVÄLILLÄ

Keskipitkällä aikavälillä työllisyyteen merkittävimmän vaikuttavan kotimaisen kysynnän arvioidaan jäävän 1.5 prosenttiyksikön verran edellistä viisivuotisjaksoa hitaammaksi. Lisäksi työllisyyden kasvua rajoittaa työikäisen 15-64 -vuotiaan väestön määrän väheneminen vuoden 2010 jälkeen. Ilman työikäisen väestön työhön osallistumistas-teen kohoamista ja siihen vaikuttavia toimenpiteitä hallituksen vaalikauden lopulle asettama 72 prosentin työllisyysastetavoite jää saavuttamatta.

Sosiaaliturvauudistusta pohtivassa SATA-komiteassa valmistellaan useita isoja työnteon kannustavuutta lisääviä uudistuksia. Komiteassa valmistellaan mm. työllistymisbonusta, jossa työllistyessään työtön voisi saada työttömyyden aikaisia sosiaalietuuksia ensimmäisten työkuukausien ajan. Lisäksi komiteassa käsitellään ehdotusta, jonka mukaan ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha porrastetaan työvuosien mukaan. Erityisesti työttömyysturvan kestoa rajoittavat ja työhön osallistumista velvoittavat uudistukset ovat muissa EU-maissa osoittautuneet tehokkaiksi keinoiksi jouduttaa työllistymistä.

Työlliset toimialoittain¹⁾, 1000 henkilöä

Toimiala	TOL-02	2005	2006	2007	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Alkutuotanto	A,B	114	113	111	111	110	108
Teollisuus	C,D,E	460	465	466	462	452	448
Rakentaminen	F	158	162	174	184	179	177
Kauppa	G,H	378	381	395	407	413	417
Liikenne	I	172	181	175	174	172	172
Rahoitus, vakuutus ja liikelämää palveleva toiminta	J,K	322	336	359	374	377	380
Julkiset ja muut palvelut	L-O	790	801	806	810	820	830
- josta julkinen sektori		654	655	657	660	663	666
Palvelut yhteensä		1667	1702	1740	1781	1799	1816
Toimiala tuntematon	X	5	4	6	16	16	16
Koko kansantalous		2401	2444	2492	2539	2541	2551

¹⁾ Toimialaluokitus 2002.

Lähde: Tilastokeskus.

Tuonti ja maksutase

TAVARATUONTI KASVAA HUOMATTAVASTI AIEMMIN ARVIOITUA VÄHEMMÄN

Tavaratuonnin odotetaan tänä vuonna lisääntyvän vain 2.5 prosenttia vuodentakaisesta eli huomattavasti keväällä arvioitua vähemmän. Kaikkien hyödykeryhmien tuonti kasvaa aiemmin ennustettua vähemmän. Palvelut mukaan lukien tuonti kasvaa tänä vuonna 2.8 prosenttia.

Ensi vuonna tavaratuonnin arvioidaan kasvavan 3.5 prosenttia. Kasvulukua on korjattu alaspäin noin kahdella prosenttiyksiköllä. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti kasvaa jonkin verran aikaisemmin arvioitua enemmän, mutta kestäväkulutustavaroiden tuontiennustetta on alennettu tuntuvasti. Myös raaka-aineiden ja energiatuotteiden tuontiennusteita on korjattu alaspäin.

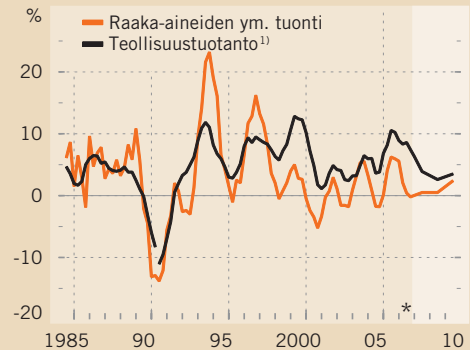
YDINVOIMALAN OSAT VAUHDITTAVAT INVESTOINTITAVAROIDEN TUONTIA VARSINKIN ENSI VUONNA

ETLA arvioi investointitavaroiden tuonnin kasvavan tänä vuonna vajaat 5 prosenttia ja ensi vuonna vajaat 8 prosenttia. Kuluvan vuoden lopulla ja ensi vuoden alussa viidenteen ydinvoimalaan

tuodaan reaktorin osat, jotka ovat voimalan suurimmat ja kalleimmat hankinnat.

Vuonna 2010 investointitavaroiden tuonnin kasvuvauhti hiljenee selvästi, kun ydinvoimalan suu-

Raaka-aineiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

Tavara- ja palvelutuonti

	Arvo ¹⁾		Määrä ¹⁾					
	Mrd. e	%-osuus	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2007*	2007*	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	23.0	38.7	6.3	0.5	0.5	2.4	5.1	1.9
Energiatuotteet	8.2	13.8	-3.5	1.9	1.0	1.6	1.9	1.7
Investointitavarat	14.0	23.5	19.8	4.9	7.5	1.2	11.4	3.9
Kulutustavarat	14.3	24.0	-1.3	2.8	4.1	4.8	8.9	4.2
- kestokulutustavarat	5.9	9.9	-7.6	0.9	2.8	5.4	10.7	4.0
- muut kulutustavarat	8.4	14.1	4.3	4.4	5.1	4.4	7.5	4.4
Koko tavaratuonti ²⁾	57.0	100	6.6	2.5	3.5	2.7	7.5	3.1
Tavara- ja palvelutuonti ²⁾	73.1	..	6.6	2.8	3.2	2.6	7.2	3.0

¹⁾ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo Tullitilaston (c.i.f.) mukaan. Määrän muutokset ETLAn laskelma.

²⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Lähteet: Tilastokeskus, Tullihallitus.

rimmat investoinnit ovat ohi. Investointitavaroihin luetaan viime vuoden alusta myös puhelinlaitteiden osat. Aikaisemmin ne kuuluivat kestokulutustavaroihin.

Teollisuustuotannon kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna tuntuvasti viimevuotisesta. Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti kasvaa siten kuluvana vuonna vain puolisen prosenttia. Myös ensi vuonna niiden tuonnin kasvu jää puolen prosentin paikkeille, kun teollisuustuotannon kasvuvauhti hieman vaimenee. Energiatuotteiden tuonnin arvioidaan kasvavan kuluvana vuonna vajaat 2 prosenttia ja ensi vuonna prosentin.

Kestokulutustavaroiden tuonnin arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän vain vajaan prosentin viimevuotisesta. Vuoden alkupuoliskolla esimerkiksi moottoriajoneuvojen tuonti pysyi edellisvuoden lukemissa. Ensi vuonna kestokulutustavaroita tuodaan arviomme mukaan vajaat 3 prosenttia tämänvuotista enemmän. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti kasvaa kuluvana vuonna runsaan 4 prosentin vuosivauhtia ja ensi vuonna noin 5 prosenttia.

TUONTIHINNAT KÄÄNTYVÄT VUODEN LOPULLA LASKUUN

Tavaroiden tuontihinnat nousivat voimakkaasti kuluvan vuoden alkupuoliskolla, mutta vuoden lopulla hintojen odotetaan selvästi laskevan. Vuositasolla tavaroiden tuontihinnat nousevat tänä vuonna keskimäärin runsaat 4 prosenttia viimevuotisesta. Ensi vuonna tavaroiden tuontihinnat jäävät keskimäärin kuluvan vuoden tasolle.

Energiatuotteiden euromääräiset tuontihinnat ovat olleet nousussa viime vuoden alusta asti öljyn maailmanmarkkinahintojen nousun seurauksena. Energiatuotteiden kallistumisen arvioidaan pysähtyvän kuluvan vuoden kolmannella neljänneksellä, mutta hinnat ovat kuitenkin tänä vuonna keskimäärin noin 34 prosenttia viimevuotisesta korkeammat. Ensi vuonna energiatuotteiden tuontihintojen arvioidaan alenevan noin 4 prosenttia tämänvuotisesta.

Tavaratuonnin määrä kasvoi vain runsaan prosentin kuluvan vuoden alkupuoliskolla

Tavaratuonnin määrä kohosi viime vuonna tarkistettujen tietojen mukaan 6.6 prosenttia edellisvuodesta. Kansantalouden tilinpidon syyskuussa julkaistujen ennakkotietojen mukaan tavaratuonnin määrä lisääntyi kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä vain 0.1 prosenttia ja toisella neljänneksellä 2.4 prosenttia vuodentakaisesta. Tavaraviennin määrä kohosi siten vuoden alkupuoliskolla 1.3 prosenttia viimevuotisesta. Kasvuluvuksi saadaan kuitenkin paljon matalampi 0.8 prosenttia, kun tullen tiedot tuonnin arvosta deflatoidaan Tilastokeskuksen tuontihintaindeksillä.

Tavaroiden käyttötarkoitukseluokitus muuttui vuoden 2007 alusta, jolloin puhelinlaitteiden osat siirtyivät kestokulutustavaroista investointitavaroihin. Investointitavaroiden tuonti oli siten viime vuonna tavanomaisista voimakkaampaa, ja kestokulutustavaroiden tuontimäärä puolestaan edellisvuotista pienempi. Kuluvan vuoden tammi-kesäkuussa investointitavaroiden tuontimäärä lisääntyi 5.1 prosenttia vuodentakaisesta. Kestokulutustavaroiden tuonti nousi vain 0.6 prosenttia. Energiatuotteita tuotiin 2.7 prosenttia edellisvuotista enemmän. Lyhytikäisten kulutustavaroiden tuonti lisääntyi 5 prosenttia vuodentakaisesta. Raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti sen sijaan supistui 2.4 prosenttia.

Tuontihinnat nousivat viime vuonna 1.8 prosenttia vuodentakaisesta. Kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla tuontihinnat nousivat kansantalouden tilinpidon mukaan keskimäärin 4.2 prosenttia viimevuotisesta. Tilastokeskuksen tuontihintaindeksi kohosi tammi-kesäkuussa 5.3 prosenttia edellisvuodesta.

Raaka-aineiden tuontihinnat ovat viime vuoden jyrkän nousun ja sitä seuranneen laskun jälkeen olleet kuluvan vuoden alkupuoliskolla melko vakaat. Ne ovat kuitenkin tänä vuonna keskimäärin 3.5 prosenttia viimevuotista halvemmat. Ensi vuonna raaka-aineiden tuontihinnat jäävät kuluvan vuoden tasolle.

Investointitavaroiden tuontihinnat ovat kulu-
vuoden aikana kääntyneet laskuun ja ne halpe-
nevat puolisen prosenttia viimevuotisesta. Kesto-
kulutustavaroiden tuontihintojen trendinomainen
lasku jatkuu. Muiden kulutustavaroiden tuonti-
hinnat nousivat sen sijaan voimakkaasti vuoden
alkupuoliskolla, ja niiden arvioidaan kohoavan
tänä vuonna noin 3 prosenttia vuodentakaisesta.
Ensi vuonna hintojen kohoaminen hidastuu.

VAIHTOTASEEN YLIJÄÄMÄ KUTISTUU MUTTA SÄILYY HUOMATTAVANA

Suomen vaihtotase oli viime vuonna 9.6 miljardia
euroa ylijäämäinen. Ylijäämä kasvoi edellisvuo-
desta 1.3 miljardilla eurolla. Ennustejaksolla vaih-
totaseen ylijäämän odotetaan kuitenkin supistu-
van, kuluvaan vuonna 9.1 miljardiin euroon ja
vuonna 2009 edelleen 7.9 miljardin euron tuntu-
maan. Kokonaistuotannon arvoon suhteutettu yli-
jäämä putoaa ennusteen mukaan viime vuoden
5.3 prosentista 4 prosenttiin vuonna 2009, mutta
kohoaa uudelleen vuonna 2010 maailmantalou-
den elpymisen myötä. Vaikka talouden näkymät
ovat nyt jonkin verran heikommät kuin keväällä,
ennustenumerot ovat kuitenkin korkeampia kuin
maaliskuun ennusteessa. Tämä johtuu siitä, että
tilastohistoriaa korjattiin kesällä melko tavalla (ks.
laatikko sivulla 56).

Kauppataseen ylijäämän arvioidaan heikkenevän
viime vuoden 8.75 miljardista eurosta 7.6 mil-
jardin euron tuntumaan vuonna 2009. Tuonnin
arvo kasvaa tänä ja ensi vuonna nopeammin kuin
viennin arvo erityisesti sen vuoksi, että uuden
ydinvoimalan pitkään viivästyneet mittavat kone-
ja laitehankinnat viimein käynnistyvät.

Palveluiden ulkomaankaupan ennustaminen on
vaikeaa, koska tilastotiedot muuttuvat ajan mit-
taan poikkeuksellisen paljon. Arvioimme, että
ylijämaisiksi ponnahtanut palvelutase pysyy yli-
jämaisena ja ylijäämä jopa kasvaa, koska palve-
luiden merkityksen kohoaminen jatkuu monilla
Suomen perinteisillä vientialoilla.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase
on viime vuotta lukuun ottamatta ollut yleensä ali-
jäämäinen. Odotamme pienen alijäämän säilyvän
myös ennustejaksolla.

KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMISEN ODOTETAAN HIDASTUVAN VÄHITELLEN

Kotitaloussektorin kulutusmenot olivat vuonna
2007 jo toisena vuotena peräkkäin reilusti suu-
remmat kuin käytettävissä olevat tulot. Säästä-
minen oli kansantalouden tilinpidon korjattujen
tietojen mukaan 2.4 miljardin euron verran mii-

Vaihtotase, mrd. euroa

	2006	2007	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E
Tavaroiden vienti (fob) ¹⁾	61.7	65.8	69.6	70.7	74.1
Tavaroiden tuonti (fob) ¹⁾	52.5	57.0	61.0	63.0	64.8
Kauppataseen ylijäämä	9.1	8.7	8.5	7.6	9.3
Palveluvienti	13.8	16.4	18.1	18.5	19.1
Palvelutuonti	14.7	16.1	16.9	17.5	18.2
Palvelutaseen ylijäämä	-0.9	0.4	1.3	0.9	0.9
Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	0.0	0.5	-0.7	-0.7	-0.7
Vaihtotaseen ylijäämä	8.3	9.6	9.1	7.9	9.5
Vaihtotaseen ylijäämä / BKT, %	4.9	5.3	4.8	4.0	4.6
Vaihtotaseen ylijäämä / viennin arvo, %	10.9	11.6	10.4	8.9	10.2

¹⁾ Ml. tavarakaupan järjestelyerät.

Lähde: Tilastokeskus.

Vaihtotase ja pääomaliikkeet

Lähde: Suomen Pankki.

ETLA S08.2/u03

nusmerkkinen. Kun siitä vähennetään investoinnit uusiin asuntoihin (laskennallisilla poistoilla vähennettynä), saadaan kotitaloussektorin nettomääräiseksi luotonotoksi ennätyksellinen vajaat 6.4 miljardia euroa. Se on 0.7 miljardia euroa enemmän kuin vuotta aikaisemmin, jolloin velanotto jo koettiin ongelmalliseksi. Kaiken kaikkii-

Vaihtotase oli vuonna 2007 noin 9.6 miljardia euroa ylijäämäinen

Tarkistettu tieto vaihtotaseen ylijäämästä poikkeaa joskus melko tavalla ennakkotiedosta. Näin kävi myös vuoden 2007 osalta. Ennakkotiedon mukaan vaihtotaseen ylijäämä supistui viime vuonna 0.5 miljardilla eurolla 7.8 miljardiin euroon. Kansantalouden tilinpidon tarkistettujen tietojen mukaan ylijäämä kuitenkin kasvoi 1.3 miljardilla eurolla 9.6 miljardiin euroon. Eroa tarkistetun ja ennakkolisen tiedon välillä on siten 1.6 miljardia euroa. Kokonaistuotantoon suhteutettu vaihtotaseen ylijäämä korjautui 4.4 prosentista 5.3 prosenttiin. Historiatiedon muuttuminen nostaa ennustenumeroita viime keväästä.

Mistä vaihtotaselukujen korjauksessa lopulta oli kysymys? Kauppataaseen ylijäämä pieneni korjauksen yhteydessä 0.15 miljardilla eurolla, joten muut erät kohosivat senkin edestä. Sekä palvelutaseen että tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen 0.5 miljardin euron alijäämät vaihtuivat 0.4 ja vajaan 0.5 miljardin euron ylijäämiksi.

Miten alataseet muuttuivat viime vuonna edellisvuodesta korjattujen lukujen mukaan? Kauppataaseen ylijäämä supistui viime vuonna 0.4 miljardilla eurolla 8.7 miljardiin euroon. Ulkomaankaupan arvo kohosi edellisvuosia maltillisemmin. Viennin arvo kohosi noin 6.5 prosenttia ja tuonnin arvo 8.5 prosenttia.

Palveluiden ulkomaankauppa jatkui viime vuonna vilkkaana. Kuten edellä todettiin, palvelutase vaihtui alijäämäisestä ylijäämäiseksi. Palveluviennin arvo kohosi vajaat 20 prosenttia, kun taas palvelutuonnin arvo nousi vain puolet siitä, vajaat 10 prosenttia. Tavaroiden ja palveluiden taseiden yhteenlaskettu ylijäämä kohosi kymmenyksellä runsaaseen 9 miljardiin euroon. Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen tase kohosi poikkeuksellisesti vajaat 0.5 miljardia euroa ylijäämäiseksi.

aan kotitaloussektorin nettoluotonottoluvut ovat heikot, mutta onneksi kuitenkin erittäin paljon keväen ennakkotietoja paremmat.

Kotitalouksien velkaantuminen ei tietenkään voi jatkua loputtomiin. Pidemmällä aikavälillä velat täytyy maksaa pois, ja se edellyttää sitä, että tuloista jää jotain säästöön. Niinpä kulutuksen kasvutahti hidastuu lähivuosina selvästi. Lisäksi korkojen ja rakennuskustannusten kohoaminen, asuntojen kallistuminen ja talousnäkymien epävarmuuden lisääntyminen hillitsevät kotitalouksien asunnonostoaikkeitä. Asuinrakennusinvestointien (määrän) viime vuonna alkanut lasku jatkuu sekä tänä että ensi vuonna. Kotitalouksien säästäminen ja nettoluotonotto eivät kuitenkaan vielä kuluvana vuonna ehdi muuttua merkittävästi, mutta ensi vuodesta alkaen kummankin arvioidaan alkavan korjaantua. Odotamme kotitaloussektorin nettoluotonoton pysyvän kuluvana vuonna runsaassa 6 miljardissa eurossa ja laskevan 4.7 miljardiin euroon vuonna 2009. Sen jälkeen alijäämän arvioidaan supistuvan verraten hitaasti.

YRITYSSEKTORIN RAHOITUSYLIJÄÄMÄ PYSYY SUURENA

Yrityssektorin säästäminen kohosi viime vuonna

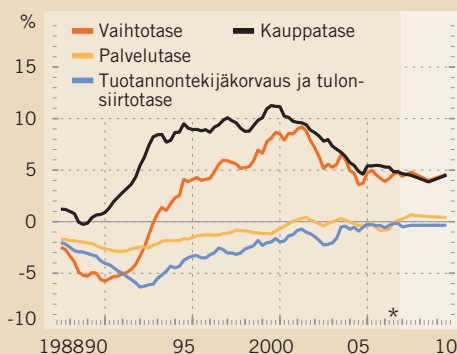
16.6 miljardiin euroon. Siitä rahoitus- ja vakuutuslaitosten ylijäämää oli edellisvuoden tapaan 1.4 miljardia euroa. Nettoluotonanto – eli säästäminen vähennettynä varastojen muutoksella ja poistot ylittävillä investoinneilla kotimaahan – oli korjattujen tietojen mukaan 8.2 miljardia euroa eli noin miljardi euroa edellisvuotta vähemmän. Tämän verran yrityssectorille kertyi varoja kotimaisen toiminnan tuloksena käytettäväksi velkojen takaisinmaksuun tai investointeihin ja muihin sijoituksiin ulkomaille sen jälkeen, kun verot, osingot ja kotimaiset investoinnit oli maksettu.

Yrityssektorin kannattavuus heikkenee ennustejaksoilla vain vähän. Nettoluotonanto supistuu, mutta on vaikeaa arvioida, kuinka paljon. Vastaus riippuu merkittävästi siitä, miten eri sektorien kesken ajatellaan jaettavan kansantalouden tilinpidossa oleva mittava tilastovirhe (1.7-1.8 miljardia euroa joka vuosi jaksolla 2002-2007), jota itse tilastoissa ei ole kohdistettu millekään talouden sektorille. Jos oletamme vain, että tilastovirhe pysyy ennallaan, emmekä jaa sitä sektoreille, saamme tulokseksi, että yritysten nettoluotonanto alenee kuluvana vuonna noin miljardilla eurola 7.3 miljardiin euroon ja laskee vuonna 2009 noin 0.6 miljardilla eurolla 6.75 miljardin euron tuntumaan. Kokonaistuotantoon suhteutettuna nettoluotonanto laskee kuluvan vuoden 3.1 prosentista 2.8 prosenttiin. Vuonna 2010 nettoluotonannon odotetaan jälleen kohoavan.

JULKISEN SEKTORIN RAHOITUSASEMA ON HYVÄ

Julkisen sektorin nettoluotonanto kohosi viime vuonna ennätysmäiseen 9.6 miljardiin euroon ja kokonaistuotantoon suhteutettuna huimasti odotettua korkeammaksi 5.3 prosenttiin. Vielä kuluvana vuonna julkisen sektorin ylijäämän odotetaan yltävän 5.2 prosentin tuntumaan ja pysyvän myös vuonna 2010 lähellä 4 prosenttia suhteessa kokonaistuotantoon. Julkisen sektorin rahoituskysymyksiä käsitellään tarkemmin sivuilla 41-45.

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittain suhteessa BKT:hen

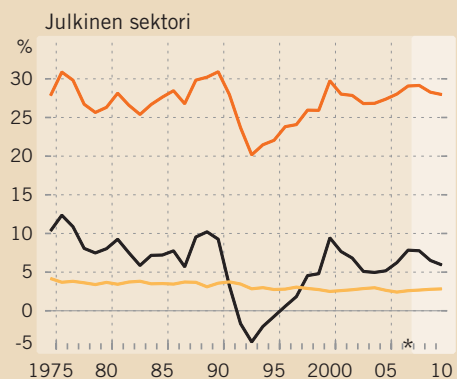
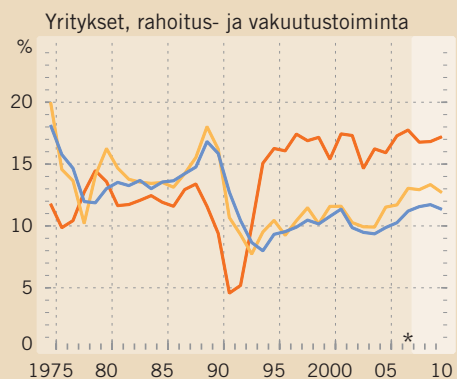
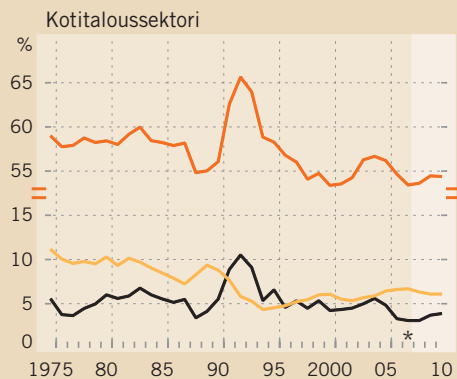
Uudistettu neljännesvuositilinpito vuodesta 1990.

Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista, keskitetty.

ETLA S08.2/u02

Lähteet: Suomen Pankki, Tilastokeskus.

Sektoreiden tulot, säästäminen ja pääomanmuodostus (suhde BKT:hen)

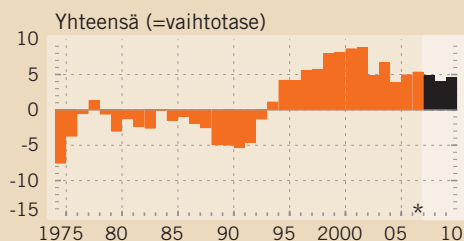
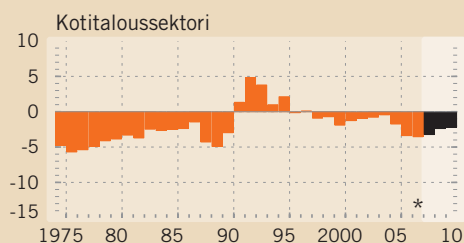
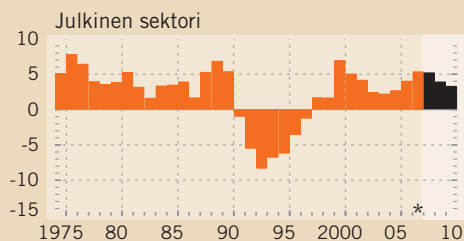
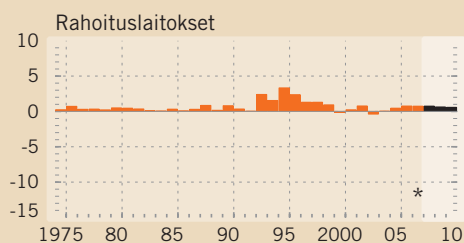
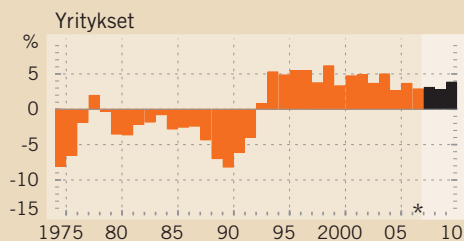
— Tulot
— Säästäminen
— Pääomanmuodostus
— Kiinteät investoinnit

Kaikki erät laskettu poistot mukaan lukien.

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/r08

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa BKT:hen

Lähde: Tilastokeskus.

ETLA S08.2/r09

Hinnat ja kustannukset

INFLAATIO VOIMISTUI

Kuluvan vuoden alkupuoliskolla inflaatio on asteittain voimistunut. Viime vuoden lopun 3.6 prosentista kuluttajahintojen nousu oli heinäkuussa kohonnut 4.4 prosenttiin. Muissa EMU-maissa hintojen nousu oli myös kivunnut 4 prosentin tuntumaan. Inflaatiota voimisti raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen vahva nousu. Suomessa muun muassa elintarvikkeet kallistuivat tuntuvasti. Ennustejaksolla hintojen nousun arvioidaan hidastuvan.

Kuluvan vuoden alussa inflaatio voimistui lähinnä elintarvikkeiden tuntuvaan kallistumisen ja alkoholijuomien sekä polttoaineiden hyödykeverojen nousun vuoksi. Elintarvikkeiden hintoja nostivat raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen nousu sekä tuotantokustannusten kohoaminen. Erityisesti maito- ja viljatuotteet kallistuivat alkuvuonna tuntuvasti. Maailmanmarkkinahintojen nousun arvioidaan johtuneen vähentyneestä tarjonnasta. Esimerkiksi biopolttoaineiden viljelyn lisääntyminen kavensi viljatuotteiden viljelypinta-alaa.

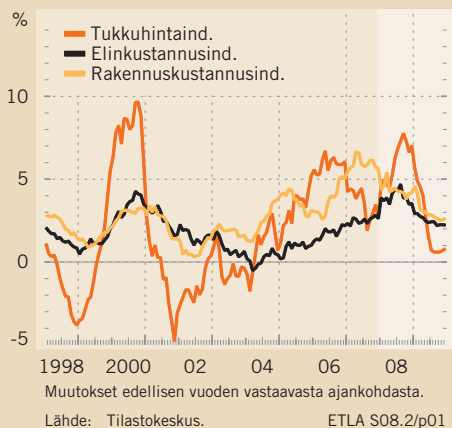
TUONTIHINTOJEN NOUSU TAITTUU ENSI VUONNA

Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin mukaan tuontihinnat nousivat alkuvuonna keskimäärin 5.3 prosenttia. Nousu painottui energiaraaka-aineisiin, joiden hinnat kohosivat 43.1 prosenttia. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinta kohosi vuoden alun runsaan 90 dollarin tynnyrihinnasta heinäkuussa runsaaseen 140 dollariin.

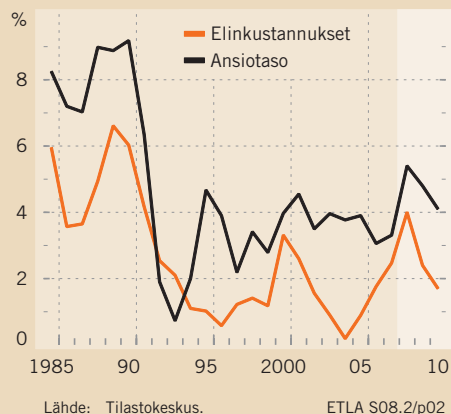
Kuluvan vuoden jälkipuoliskolla kansainvälisen talouskasvun hidastumisen arvioidaan vaimentavan raaka-aineiden kysynnän kasvua, jolloin maailmanmarkkinahintojen nousun odotetaan taittuvan. Alustavia merkkejä hintojen alenemisestä oli havaittavissa jo kuluvan vuoden elokuussa, muun muassa raakaöljyn hinta aleni 100-110 dollariin tynnyriltä.

Bensiinin hinnan nousua vauhditti alkuvuonna raaka-aineen kallistumisen lisäksi myös polttoaineveron nousu. Bensiinin hinta oli heinäkuussa noussut jopa 20 prosenttia vuodentakaisesta, mutta muutoksen odotetaan selvästi hidastuvan vuoden loppua kohden vertailutason nousun ja raaka-aineen halpenemisen vuoksi.

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

Muiden raaka-aineiden tuontihinnat olivat alkuvuonna keskimäärin 5.8 prosentin laskussa. Kulutus- ja investointitavaroiden tuontihintojen arvioidaan pysyvän tänä vuonna lähes ennallaan.

Yhteensä tuontihintojen odotetaan nousevan kuluvuna vuonna keskimäärin 5 prosenttia lähinnä energian hintojen nousun vuoksi. Dollarimääräisten maailmanmarkkinahintojen alamäen arvioidaan jatkuvan loppuvuonna, mutta euron heikkeneminen hidastaa tuontihintojen laskua. Euron hinnan odotetaan asettuvan tänä vuonna keskimäärin 1.50 dollariin. Ensi vuonna euro asettuu 1.44 dollarin tuntumaan.

Vuonna 2009 tuontihintojen nousu pysähtyy. Energia- ja muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen arvioidaan alenevan hieman kuluvasta vuodesta.

YKSIKKÖTYÖKUSTANNUKSET NOUSUSSA

Kotimaiset kustannuspaineet ovat voimistuneet. Vuoden 2007 syksyllä solmitut liittokohtaiset palkkaratkaisut ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta voimassa vuoden 2010 alkuun. Palkkaratkaisujen perusteella vuoden 2008 säännöllisen työajan ansioiden arvioidaan kohoavan noin 5.4 prosenttia. Vuodelle 2009 ansiokehityksen odotetaan jatkuvan noin 4.8 prosentissa.

Työn tuottavuuden arvioidaan kasvavan tänä vuonna runsaat 2 prosenttia. Talouskasvun hidastumisesta huolimatta työpanoksen kysyntä lisääntyi työvoimatiedustelun mukaan alkuvuonna 1.5-2 prosenttia. Kysynnän kasvu painottui rakennustoimintaan. Vuoden jälkipuoliskolla työpanoksen kasvun odotetaan vaimenevan hidastuvan talouskasvun myötä.

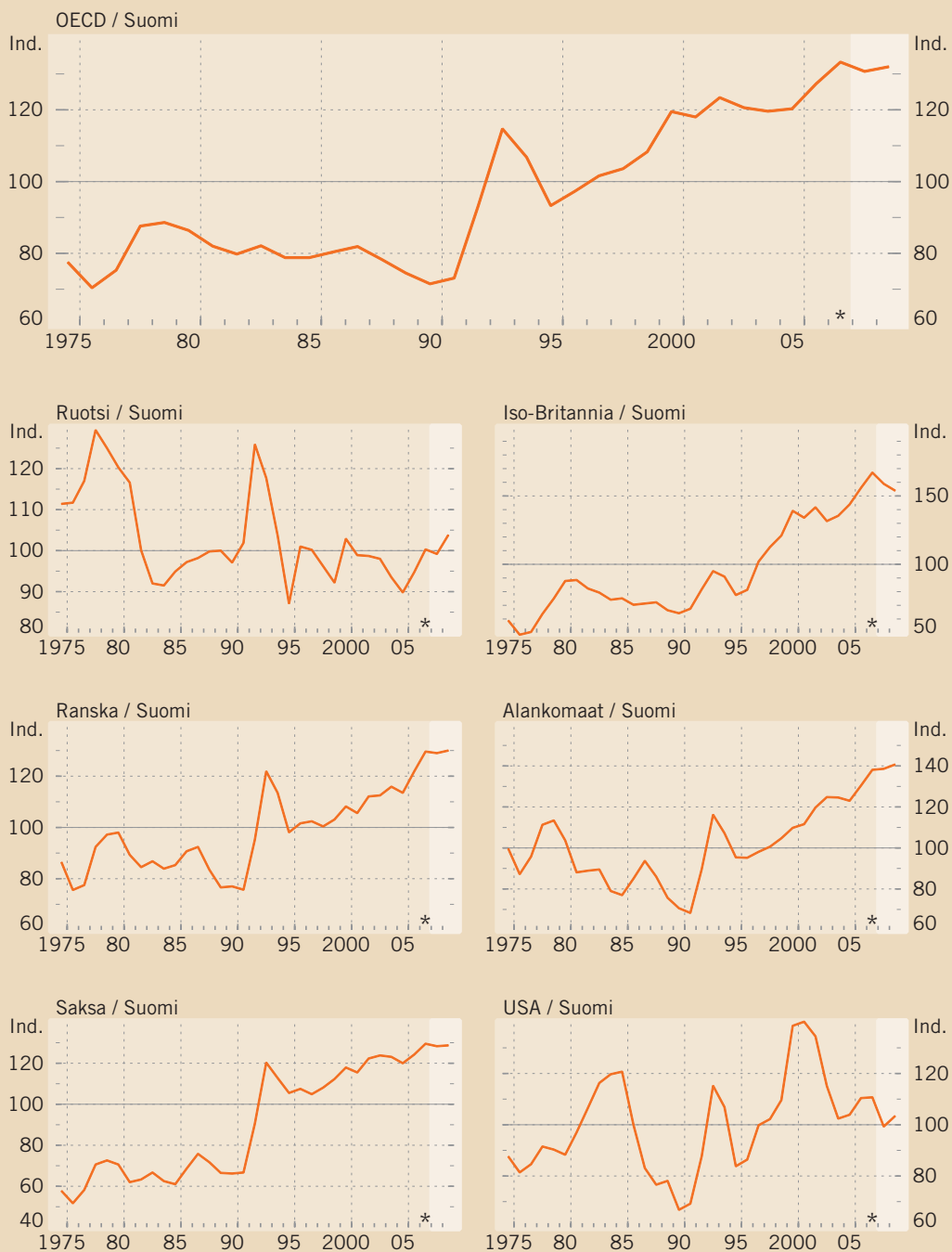
Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

Tekijä	Muutos ed. vuodesta, %				Keskimäärin	
	2007*	2008 ^E	2009 ^E	2010 ^E	2002→07	2007→12 ^E
1. Ansiotasot	3.4	5.4	4.8	4.1	3.5	4.5
2. Työpanos ¹⁾	1.9	0.6	-0.3	0.0	1.0	0.0
- ansiotyöpanos	2.1	0.6	-0.3	0.0		
- yksityiset elinkeinonharjoittajat	1.1	0.6	-0.3	0.0		
3. Työvoimakustannukset	5.7	6.6	5.1	4.6	4.4	5.0
- palkkasumma	5.8	6.9	5.0	4.6	4.6	5.0
- muut työtulot	5.2	5.7	5.5	4.6	3.8	5.0
4. Tuotanto	4.5	2.8	1.8	2.6	3.5	2.5
5. Yksikkötyökustannukset (3./4.)	1.1	3.7	3.3	1.9	0.9	2.4
6. Tuontihinnat	2.1	3.7	0.2	0.5	3.0	1.2
7. Välilliset verot miinus tukipalkkiot, osuus kokonaistarjonnasta	-4.1	-1.2	-1.0	-1.5	-1.6	-1.0
8. Kustannuspaine (0.65x5. + 0.25x6. + 0.10x7.)	0.8	3.2	2.2	1.3	1.1	1.8
9. Kysyntäpaine sekä viivästynyt hintapaine	2.1	-0.5	0.3	0.6	-0.1	0.2
10. Tuotannon hintaindeksi (8.+ 9.)	2.9	2.7	2.5	1.9	1.0	2.1
11. Kuluttajahintaindeksi	2.4	4.0	2.3	1.7	1.2	2.3
12. Reaaliansiotaso	0.7	2.2	2.4	2.5	2.5	2.4
13. Tuotanto työpanosyksikköä kohti (4./2.)	2.5	2.2	2.1	2.6	2.6	2.5

¹⁾ Tehdyt työtunnit.

Lähde: Tilastokeskus.

Suomen teollisuuden suhteelliset yksikkötyökustannukset¹⁾

1) Suomen teollisuuden valuuttakurssikorjatut yksikkötyökustannukset OECD-maihin (14 maata) verrattuna, (keskiarvo 1986-2005 = 100).

Lähteet: OECD, Tilastokeskus.

ETLA S08.2/p03

Vuonna 2009 talouskasvu on edelleen vaikeaa ja tuottavuuden nousun arvioidaan jatkuvan 2 prosentin tuntumassa. Työvoimakustannusten nousu jatkuu kuitenkin melko ripeänä, jolloin yksikkötyökustannusten odotetaan kohoavan edelleen 3 prosentin tuntumassa.

ELINTARVIKKEET, ASUMINEN JA LIIKENNEMENOT KALLISTUVAT

Kansallisella käsitteellä mitattu inflaatio voimistui kuluvan vuoden alkupuoliskolla keskimäärin 3.9 prosenttiin. Alkohol- ja polttoaineverot vauhdittivat inflaatiota 0.5 prosenttiyksiköllä, ja myös energian hinta oli selvästi korkeampi kuin vuosi sitten.

Tuotantokustannusten ja maailmanmarkkinahintojen kohoamisen myötä elintarvikkeiden hintojen nousu kiihtyi vajaan 10 prosenttiin. Erityisesti maito- ja viljatuotteiden hinnat olivat vahvassa nousussa.

Kuluvan vuoden jälkipuoliskolla inflaation arvioidaan asteittain hidastuvan, ja vuoden lopulla 12 kuukauden hintojen muutoksen odotetaan jäävän vajaan 4 prosenttiin. Hidastuminen johtuu muun muassa energian hinnan nousun vaimenemisesta ja aiempaa korkeammasta vertailutasosta.

Inflaatio-odotusten voimistumisen myötä Euroopan keskuspankki aloitti ohjauskorkonsa noston vuoden 2005 lopulla, ja vuoden 2008 kesällä ohjauskorko oli noussut 2.0 prosentista 4.25 prosenttiin.

USA:n keskuspankki on laskenut tuntuvasi omaa ohjauskorkoaan heikentyvien talousnäkymien myötä. Sen sijaan Euroopassa inflaation voimistuminen on toistaiseksi hillinnyt korkojen alentamista. Kun talousnäkymät ovat nyt selvästi heikkenemässä, ja inflaation arvioidaan vaimenevan vuoden 2009 aikana, ohjauskoron alentaminen tulee vähitellen ajankohtaiseksi.

ASUNTOJEN HINTOJEN NOUSU TAITTUU

Asuntojen hinnat ovat nousseet muutaman viime vuoden ajan 5-10 prosentin vuosivauhdilla matalan korkotason vauhdittamana. Asuntojen reaalihinnat ovat nyt selvästi pitkän aikavälin keskiarvoa korkeammat. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla hintojen nousu on odotetusti hidastunut muun muassa kohonneen korkotason ja talouskehitykseen liittyvän optimismin vaimenemisen vuoksi.

Tänä vuonna asumisen kallistuminen, kallis energia ja elintarvikkeiden hintojen nousu vauhdittavat inflaatiota lähes 3 prosenttiyksiköllä. Keskimäärin kuluttajahintojen arvioidaan kohoavan 4.0 prosenttia. EU:n yhdenmukaistetulla inflaatiomittarilla mitattuna hintojen nousu asettunee runsaaseen 3.5 prosenttiin.

Vuonna 2009 inflaatio vaimenee vajaan 2.5 prosenttiin. Tuontihinnat pysyvät lähes ennallaan, mutta kotimaisia kustannuspaineita pitävällä inflatoriset palkkaratkaisut. Energian hinnan odotetaan hieman alenevan kuluvasta vuodesta. Elintarvikkeiden arvonlisäveron alentaminen vaimentaa edelleen inflaatiota vuoden viimeisellä neljänneksellä.

Euro on vahvistunut usean viime vuoden ajan. Ennustejaksolla euron odotetaan kuitenkin heikenevän, mikä hieman jarruttaa tuontihintojen alenemista.

Tukkuhintojen nousu jatkuu kuluvana vuonna 5 prosentin tuntumassa muun muassa tuontihintojen nousun vauhdittamana. Ensi vuonna tukkuhintojen nousun arvioidaan vaimenevan 1-2 prosenttiin muun muassa ulkoisen kustannuspaineen vaimenemisen vuoksi.

Rakennuskustannukset kohosivat alkuvuonna keskimäärin 4.6 prosenttia. Kustannuskehitystä on vauhdittanut melko ripeänä jatkunut toimitilarakentaminen. Kustannusten nousun arvioidaan kuitenkin vähitellen vaimenevan, sillä talouskasvun hidastumisen myötä rakennusalan aktiviteetti hiljenee.

KUSTANNUSTEN NOUSU LEIKKAA KANNATTAVUUTTA

Vuonna 2007 teollisuusyritysten kannattavuus hieman kohentui. Kannattavuuskehitystä tuki tuotoksen hinnan 2.2 prosentin nousu. Erityisesti metallien jalostuksessa hinnat olivat edelleen reippaassa nousussa. Teollisuuden yksikkötyökustannukset alenivat runsaat 5 prosenttia työn tuottavuuden vahvan nousun vuoksi.

Ennustejaksolla kannattavuuden nousun odotetaan vaimenevan. Välituotepanosten hintojen arvioidaan kohoavan nopeammin kuin lopputuotteiden hintojen, jolloin arvonlisäyksen hinta alenee. Aiempaa suurempien palkkaratkaisujen myötä teollisuuden yksikkötyökustannusten alamäki taittuu, mikä kaventaa yritysten kannattavuutta.

ETLAn ennusteessa oletetaan, että USA:n rahoitusmarkkinoiden ongelmat jarruttavat talouskasvua sekä tänä että ensi vuonna. Ensi vuoden aikana kansainvälisen talouden odotetaan kuitenkin vähitellen elpyvän. Talouskasvun voimistumisen myötä yritysten kannattavuus kääntyy vähitellen nousuun.

KUSTANNUSKILPAILUKYKY HEIKKENEE

Vaikka teollisuuden kustannuskilpailukyky on pitkän aikavälin keskiarvoa parempi, yritysten kansainvälistyminen ja kilpailun kiristyminen ovat vauhdittaneet tuotannon siirtymistä halvempien työvoimakustannusten maihin. Tällä hetkellä erityisesti metsäteollisuudessa on meneillään voimakas rakennemuutos.

Työvoimakustannusten nousu oli meillä viime vuonna hieman nopeampaa kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Tosin myös tuottavuuden kasvun arvioidaan olleen selvästi muita nopeampaa. Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan työn tuottavuuden kasvu vaimeni teollisuudessa 8.4 prosenttiin edellisen vuoden 10 prosentista.

Ennustejaksolla tuottavuuden kasvun odotetaan vaimenevan edelleen. Viime syksynä solmittujen palkkaratkaisujen perusteella teollisuuden keskituntiansiot nousevat tänä vuonna noin 5.4 prosenttia, mikä merkitsee yksikkötyökustannusten jyrkän alamäen taittumista.

Teollisuustuotannon kasvu vaimenee tänä vuonna noin 4 prosenttiin muun muassa viennin kasvun hidastumisen vuoksi. Työpanoksen arvioidaan hieman supistuvan, joten palkkasumman kasvu vaimenee 4 prosenttiin. Yksikkötyökustannukset hieman nousevat. Euron oletetaan tänä vuonna keskimäärin vahvistuvan dollariin nähden. Keskeisten kilpailijamaiden yksikkötyökustannusten arvioidaan nousevan vähemmän kuin Suomessa, joten teollisuuden kustannuskilpailukyky heikkenee. Parhaiten kustannuskilpailukykyvertailussa pärjää edelleen elektroniikkateollisuus.

Vuonna 2009 teollisuuden kustannuskilpailukyvyn arvioidaan pysyvän lähes ennallaan. Työvoimakustannukset kohoavat nopeammin kuin muissa kilpailijamaissa, mutta tuottavuuden kasvu ja euron heikkeneminen tukevat kustannuskilpailukykyä.

ETLAn ennustevirheet vuosina 1973-2000

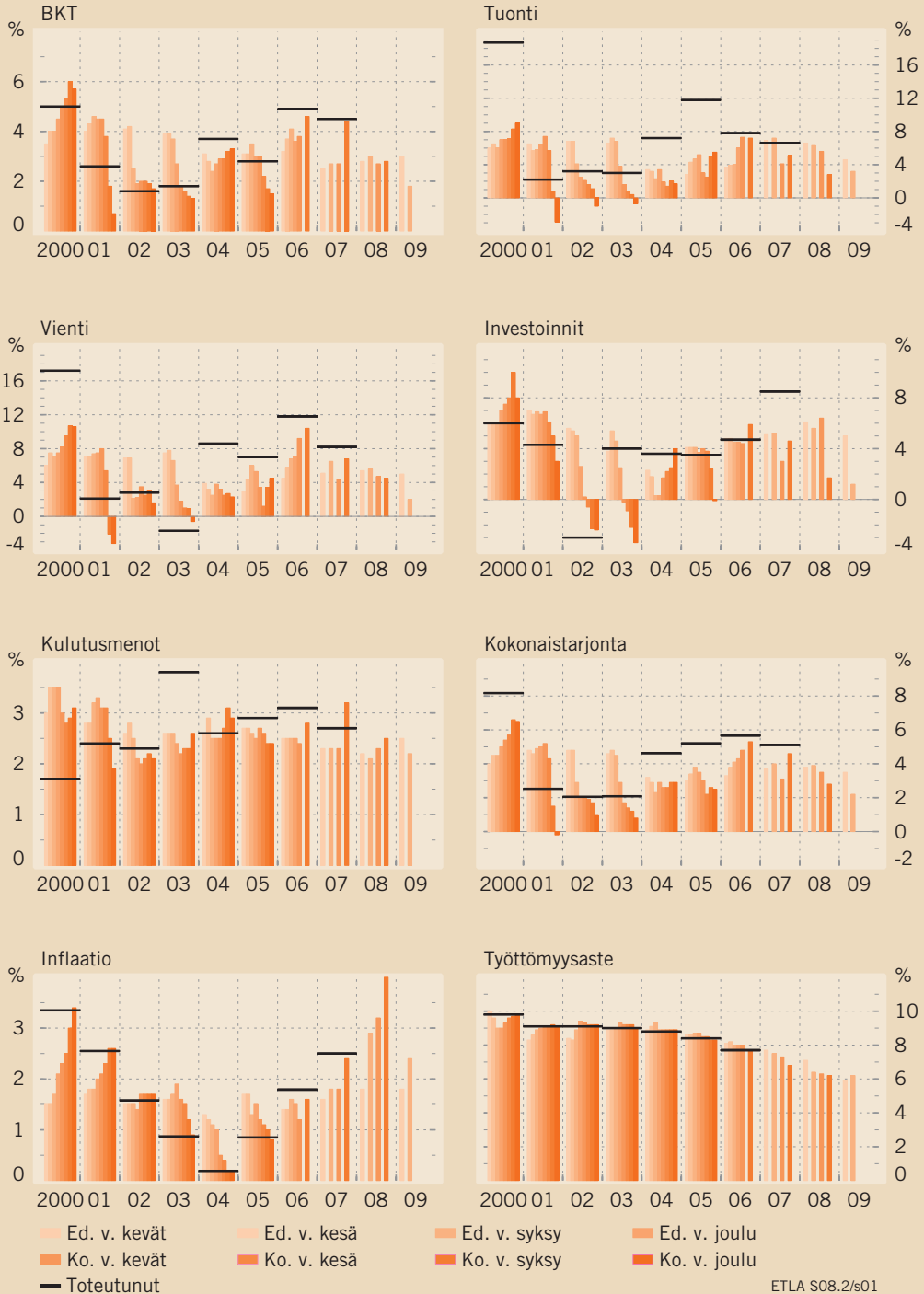
ETLAn suhdannekatsausten ennusteilla pyritään arvioimaan kullakin hetkellä todennäköisin kehityskuva taloudellisille muuttujille. Teksteissä ja vaihtoehtoisissa skenaarioissa hahmotellaan lisäksi erityyppisiä riskejä. Yhdellä luvulla esitetyissä piste-ennusteissa osutaan vain harvoin oikeaan. Ennustevirheet johtuvat esimerkiksi kansainvälisen talouskehityksen ja talouspolitiikan arvioiden sekä historiatietojen virheistä, käytetyn mallin (ajattelutapojen) virheistä (mikä riippuu mistäkin ja miten) sekä ”aidoista”, satunnaisista virhetermeistä. Mitä kauempana ennustettavasta vuodesta ollaan, sitä suurempia ovat virheet. Kuitenkin vielä kuluva vuotta koskevissa ennusteissa tehdään melkoisia virheitä muun muassa tilastotietojen puutteista johtuen. Oheinen taulukko kuvaa ETLAn keskimääräisiä ennustevirheitä.

Itseisarvojen mediaani kuvaa parhaiten eri ajankohtina tehtyjen ennusteiden keskimääräistä virhettä. Mediaani taas kuvaa virheiden mahdollista harhaisuutta. Jos mediaani on lähellä nollaa, ennusteet eivät ole systemaattisesti harhaisia. Taloudellisiin ennusteisiin liittyvästä epävarmuudesta ks. esim. P. Vartia (1994) Talouden ennustamisen vaikeus. ETLA B 100.

Eräiden keskeisten muuttujien ennustevirheet 1973-2000

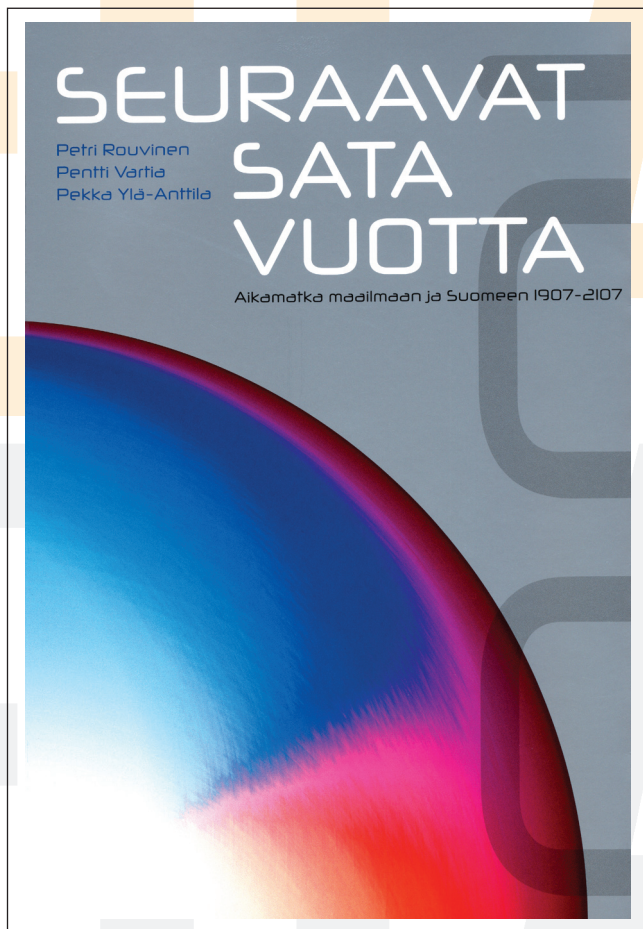
	Itseisarvojen mediaani				Mediaani			
	Edellisen vuoden		Saman vuoden		Edellisen vuoden		Saman vuoden	
	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy	keväät	syksy
Kokonaistuotanto	1.9	1.6	1.0	0.5	0.4	-0.4	-0.5	-0.4
Tuonti	5.7	4.0	3.5	2.2	0.3	-0.4	-0.5	-0.3
Kokonaistarjonta	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
Vienti	3.5	2.8	2.5	1.4	-1.1	-1.9	-0.5	-0.7
Investoinnit	4.4	4.0	3.2	2.8	1.5	1.3	2.1	-0.8
- yksityiset	5.0	4.2	4.5	3.0	1.9	1.0	2.1	-0.5
- julkiset	4.2	4.2	3.9	3.8	1.9	1.4	-0.1	-0.5
Kulut	1.5	1.1	1.0	0.8	-0.7	-0.7	-0.8	-0.5
- yksityinen	1.7	1.2	1.2	0.8	-0.4	-0.5	-0.5	-0.5
- julkinen	1.0	1.1	0.7	0.8	-0.5	-0.4	-0.3	-0.2
Varastojen muutos	0.5	0.4	0.4	0.3	-0.2	-0.1	-0.1	0.0
Kokonaiskysyntä	2.9	2.2	1.6	1.1	0.3	0.2	-0.3	-0.5
OECD, BKT	0.6	0.8	0.6	0.4	0.1	-0.2	-0.3	-0.3
OECD vientipainoin, BKT	0.7	0.6	0.5	0.6	0.1	-0.3	-0.3	-0.6
OECD, kuluttajahinnat	2.1	2.4	2.2	2.0	-2.1	-2.4	-2.2	-2.0
Työttömyysaste	1.1	0.8	0.6	0.2	0.5	0.3	0.4	0.1
Kuluttajahinnat	1.5	1.1	0.6	0.2	0.1	0.3	-0.2	-0.1
Vaihtotase/BKT	1.3	1.3	1.4	0.6	0.2	0.2	0.2	0.1

Ennusteiden tarkentuminen

Vuodesta 2006 alkaen ennusteita on julkaistu kahdesti vuodessa, keväällä ja syksyllä.

Seuraavat sata vuotta

Petri Rouvinen, Pentti Vartia ja Pekka Ylä-Anttila

124 s. 35 euroa
(Tuotekoodi 450) ISBN 951-628-453-1

SOITA – FAKSAA – TILAA SÄHKÖPOSTITSE!

 Taloustieto Oy

Puh. (09) 609 909
Fax (09) 601 753
Email: tilaukset@taloustieto.fi
Internet: www.taloustieto.fi

Artikkelit

Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa? 68

Pia Nykänen

Does Finland Suffer from Brain Drain? 74

Edvard Johansson

Yliopistoranking – huuhaata vai arvokasta tietoa?*

PIA NYKÄNENING Group
Global Risk Trainee

Erilaiset yliopistojen rankinglistat ovat viime vuosina saaneet paljon huomiota, ja niiden määrä on lisääntynyt huomasti. Vanhimmat perinteet rankinglistoilla on Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa, mutta trendi on levinnyt myös muihin maihin. Suomessa yliopistoja on vertailtu jonkin verran erilaisilla tuottavuusindikaattoreilla, mutta rankingin tapaisia vertailuja ei ole julkaistu kovinkaan montaa. Kansainväliset rankinglistat, joilla on mukana myös suomalaisia yliopistoja, saavat kuitenkin melko paljon huomiota, ja niihin viitataan usein yliopistoja koskevassa julkisessa keskustelussa. Tunnetuimpia kansainvälisiä rankinglistoja ovat Kiinalaisen Jiao Tong -yliopiston julkaisema Shanghain lista ja Times Higher Education Supplementin yliopistovertailu. Kiinnostusta yliopistovertailuihin siis on olemassa.

Koulutuksen laadusta ja yliopistojen eroista ei ole helppo saada tietoa. Rankinglistat sisältävät tietoa yliopistoista helposti omaksuttavassa muodossa, joten on ymmärrettävää, että ne ovat suosittuja. Opiskelijoita yliopistovertailut auttavat opiskelupaikan valinnassa. Yliopistoille itselleen vertailut antavat tietoa omasta suoriutumisesta, heikkouksista ja vahvuuksista. Kansainvälisillä rankinglistoilla pärjääminen on yliopistoille keino kilpaila parhaista opiskelijoista, tutkijoista ja opettajista.

Yliopistojen vertailu ei kuitenkaan ole helppoa niiden toiminnan luonteen vuoksi. Rankinglistojen laatimiseen ja julkaisemiseen liittyykin monia ongelmia, joista niitä on kritisoitu ankarasti. Erityisesti niitä kritisoidaan käytettyjen menetelmien ja mittarien vuoksi. Yhä enemmän kritiikki on kohdistunut myös rankinglistojen käyttöön. Arvostelun mukaan listat ohjaavat yliopistojen toimintaa väärään suuntaan, kun ne yrittävät parantaa asemiaan listoilla keinotekoisilla menetelmillä. Kritiikistä huolimatta yliopistot eivät voi välttyä vertailulta.

SUOMALAISET YLIOPISTOT VERTAILUSSA

Opetusministeriön ylläpitämä julkinen KOTA Online -tietokanta sisältää tilastoja suomalaisten yliopistojen opiskelijoista, opettajista ja suoritetuista tutkinnoista. Tietokanta ei ole täysin ongelmaton, mutta se mahdollistaa koulutusaloittaiset vertailut siten, että eri alojen erityispiirteet voidaan ottaa huomioon. Koulutusaloittainen vertailu on perusteltu lähestymistapa, mutta se ei salli taideyliopistojen vertailua. Niinpä taideyliopistot on jätetty tämän kuvatus suomalaisten yliopistojen vertailun ulkopuolelle.

Vertailun mittarit on valittu siten, että ne ovat mahdollisimman läpinäkyviä ja helposti ymmärrettäviä. Ne mittaavat yliopistojen opetusta ja tutkimusta elinkeinoelämän näkökulmasta. Kaikkiaan mittareita on yhteensä 12.

* Artikkelin perustuu Keskuskauppakamarin tilaamaan tutkimukseen "Yliopistovertailu".

Taulukko 1: Mittarit

Elinkeinoelämän tarve	Tarpeeseen vastaavat osa-alueet	Mittarit
Rekrytoida ja jatkokouluttaa laadukasta työvoimaa	1. Tehokas peruskoulutus 2. Opiskelijoita houkutteleva oppilaitos 3. Pedagogiset resurssit 4. Opettajien pätevyys 5. Kansainvälisyys 6. Työmarkkinoiden tarpeita vastaava koulutus	1. a) Suoritetut perustutkinnot suhteessa opiskelijoihin b) opintopisteet 3. opiskeluvuotena c) opiskeluaika (mediaani) 2. Sisäänpääsy: hakijat/hyvaksytyt 3. Opettaja-opiskelija -suhde 4. Väitelleiden opettajien osuus 5. Lähtevien ja tulevien vaihto-opiskelijoiden summa suhteessa opiskelijoihin 6. Opiskelijoiden työllistyminen 1 v. päästä valmistumisesta
Tehokas tutkimustoiminta	7. Yritysten kannalta houkuttelevaa tutkimusta 8. Tehokas tutkijakoulutus 9. Tutkimuksen tuottavuus	7. a) Yritysrahoituksen osuus ulkoisesta rahoituksesta b) Ulkoisen rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta 8. Jatkotutkintojen määrä suhteessa jatko-opiskelijoihin 9. Tieteellisten julkaisujen määrä suhteessa opettajiin

Lähde: Kirjoittajan laskelmat.

Jokaiselle koulutusyksikölle on ensin laskettu pisteet kullakin mittarilla. Sen jälkeen mittaripisteitä on verrattu koulutusalan koko maan keskiarvoon. Jos pisteet ovat yli yhden, on yksikkö kyseisellä mittarilla koko maan keskiarvoa parempi ja päinvastoin. Yksikön yhteispisteet saadaan mittaripisteiden keskiarvona. Yliopiston pisteet puolestaan on laskettu yksiköiden pisteiden kustannusosuuksilla painotettuna keskiarvona. Vertailussa hyvin menestyvällä yliopistolla on joko useampi maan keskiarvoa parempi yksikkö tai yksi selvästi koulutusalsansa keskiarvoa paremmin menestyvä yksikkö.

Taulukossa 2 näkyvät tiedeyliopistojen saamat pisteet periodilla 2001-2006. Kuten taulukosta nähdään, yliopistojen väliset erot eivät ole käytettyillä mittareilla kovinkaan suuria.

Vertailussa käytettävien mittarien valinta on haasteellista, koska tilastoaineisto asettaa mittaristolle omat rajoituksensa ja valittu mittaristo vaikuttaa vertailun tuloksiin. Lisäksi yliopiston toimintaa ei

Taulukko 2: Yliopistojen pisteet

Sijoitus	Yliopisto*	Pisteet
1.	TuKKK	1.099
2.	ÅA	1.071
3.	JoY	1.056
4.	JY	1.045
5.	TKK	1.031
6.	HY	1.025
7.	SHH	1.004
8.	HKKK	0.998
9.	TaY	0.992
10.	KY	0.974
11.	TTY	0.971
12.	LTY	0.943
13.	OY	0.941
14.	TY	0.890
15.	VY	0.883
16.	LY	0.862

* Yliopistojen nimien lyhennykset aukikirjoitettuina sivulla 73.

Lähde: Kirjoittajan laskelmat.

koskaan voida arvioida kattavasti, joten vertailulle on valittava jokin näkökulma.

Kuvio 1 näyttää, miten käytetyn mittariston valinta vaikuttaa yliopistojen sijoituksiin. Pystyakselilla on yliopiston sijoitus ja vaakakselilla muunnellut mittaristosta. Yliopistojen sijoitus muuttuu mittariston muuttuessa. Toisten sijoitus on herkeempi muutoksille kuin toisten. Erityisesti keskikastiin sijoittuvien yliopistojen väliset erot ovat pieniä, joten pienetkin muutokset mittaristossa vaikuttavat sijoitukseen. Kuviosta nähdään kuitenkin myös se, että mittaristosta riippumatta kärkeen ja hännille sijoittuvat yliopistot pysyvät suurin piirtein samoina.

Rankinglistoja julkaistaan usein vuosittain, ja niissä raportoidut edellisen vuoden sijoitukset ja muutokset ovat yleisesti kiinnostuksen kohteena. Tätä käytäntöä voidaan kuitenkin pitää kyseenalaisena. Taulukossa 2 yliopistotason tulokset perustuvat kuuden vuoden keskiarvoihin, mutta jos tulokset esitettäisiin vuosittain, havaittaisiin

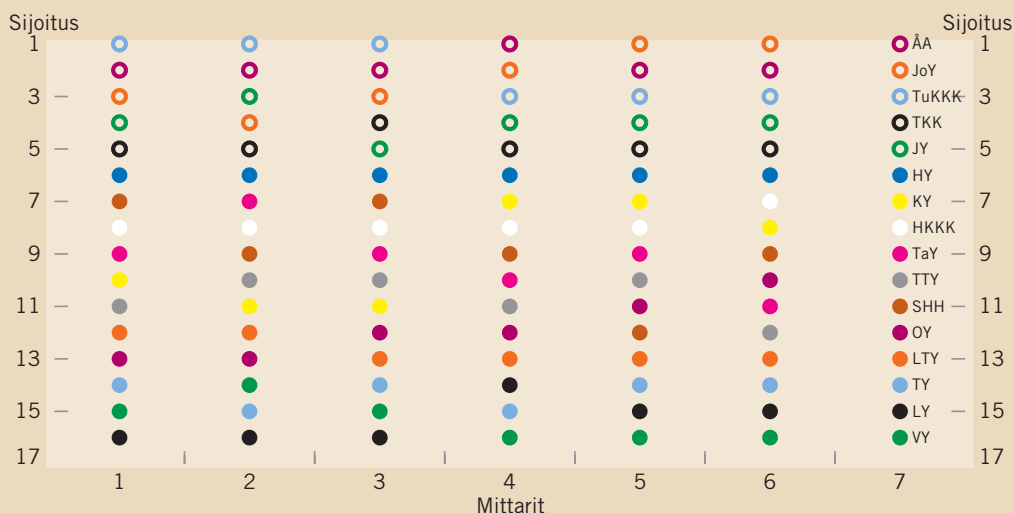
yliopistojen sijoitusten vaihtelevan huomattavasti. Esimerkiksi Svenska Handelshögskolan on vuonna 2001 sijalla 5 ja seuraavana vuonna sijalla 10. Vuosittaisia vaihteluita aiheuttavat useammin tilastolliset poikkeamat kuin todelliset muutokset yliopistojen toiminnassa. Tästä syystä vertailujen tekeminen vuosittain ei anna kovin hyvää kuvaa yliopistojen keskinäisistä eroista.

Yliopistot eroavat toisistaan huomattavasti koon, opettavien aineiden ja sijainnin mukaan. Yliopistotason vertailua mielenkiintoisempaa onkin katsoa yksittäisten koulutusalojen yksiköiden välisiä eroja. Kauppatieteellinen ja teknillistieteellinen koulutusala kuuluvat suurimpiin koulutusaloihin opiskelijoiden ja koulutusyksiköiden määrällä mitattuna. Lisäksi ne ovat erityisen kiinnostavia elinkeinoelämän näkökulmasta.

KAUPPATIETEELLISET KOULUTUSYKSIKÖT

Kauppatieteellisen yliopistotutkinnon voi Suomessa suorittaa 12 yliopistossa. Näistä Kuopion, Joensuun ja Lapin yliopistojen yksiköt on perus-

Kuvio 1: Mittariston muutosten vaikutus yliopistojen sijaintiin

tettu tutkimusperiodin aikana, joten ne jätetään vertailun ulkopuolelle. Opiskelijamäärillä mitattuna selkeästi suurin kauppatieteellinen yksikkö on Helsingin kauppakorkeakoulu, jossa oli vuonna 2006 yhteensä reilut 4 300 opiskelijaa. Seuraa-

vaksi suurimmassa, Vaasan yliopiston kauppatieteellisessä tiedekunnassa, opiskeli noin 2 800 opiskelijaa. Myös Svenska Handelshögskolan ja Turun kauppakorkeakoulu pääseivät yli 2 000 opiskelijan. Jäljelle jäävien pienempien yksiköiden opiskelijamäärät vaihtelevat alle 800 vajaan kahteen tuhanteen.

Taulukko 3: Kauppatieteellisten yksiköiden pisteet

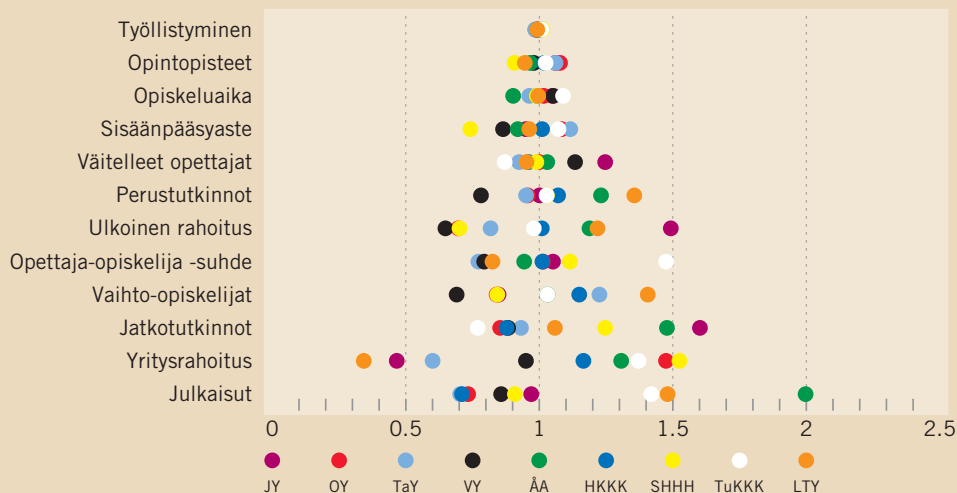
Sijoitus	Yliopisto	Pisteet
1.	ÅA	1.182
2.	TuKKK	1.099
3.	JY	1.062
4.	LTY	1.054
5.	SHH	1.004
6.	HKKK	0.998
7.	OY	0.962
8.	TaY	0.919
9.	VY	0.880

Lähde: Kirjoittajan laskelmat.

Taulukossa 3 näkyvät kauppatieteellisten yksiköiden pisteet vuosina 2001-2006. Erot yksiköiden välillä ovat erityisesti keskikastissa melko pieniä. Koko maan keskiarvoa paremmin pärjäävät Åbo Akademi, Turun kauppakorkeakoulu, Jyväskylän yliopisto, Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu ja Svenska Handelshögskolan.

Piirtämällä yksiköiden mittaritason pisteet samaan kuvaan nähdään, mistä yksiköiden väliset erot syntyvät. Samalla selviävät eri yksiköiden vahvuudet ja heikkoudet. Tämä on tehty kuviossa 2. Mittaritason pisteet ovat vuosien 2001-2006 keskiarvoja. Ensimmäisten viiden mittarin osalta yksiköiden välille ei synny juuri minkäänlaisia

Kuvio 2: Kauppatieteellisten yksiköiden mittaritason pisteet

Lähde: Kirjoittajan laskelmat.

ETLA S08.2/f278

eroja. Hajonta näiden mittarien kohdalla on niin pientä, että yksiköitä on vaikea erottaa toisistaan. Sen sijaan jatko- ja perustutkinnoissa, opettaja-opiskelija -suhteessa, julkaisuissa, vaihto-opiskelijoihin, yritysrahoituksessa sekä ulkoisessa rahoituksessa hajonta on suurempaa ja erot yksiköiden välillä selkeämpiä. Selkeimpiä erot ovat julkaisujen ja yritysrahoituksen kohdalla. Erityisesti julkaisuissa Åbo Akademi erottuu selvästi edukseen. Se on kohtuullisen vahva myös muilla mittareilla, jotka tuottavat eroja yksiköiden välille. Ainoastaan opettaja-opiskelija -suhde on koulutusalan keskiarvoa heikompi.

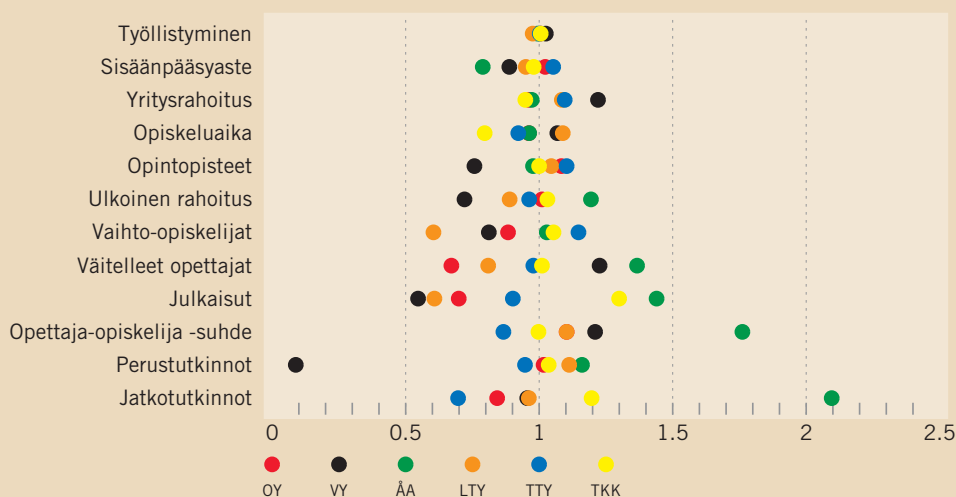
Heikommin menestyvistä kauppatieteellisistä yksiköistä Vaasa jää alle koulutusalan keskiarvon kaikilla mittareilla. Tampereen yliopiston opiskelijat suorittavat opintopisteitä maan keskiarvoa enemmän. Myös sisäänpääsyasteen ja vaihto-opiskelijoiden osalta yliopisto pärjää keskimääräistä paremmin. Näistä mittareista ainoastaan vaihto-opiskelijoiden kohdalla yliopistojen välillä on hajontaa. Kaikilla muilla yliopistojen välille ero-

ja synnyttävillä mittareilla Tampere pärjää selvästi keskimääräistä heikommin, mikä selittää sen häntäpään sijoituksen taulukossa 3.

TEKNILLISTIEEELLISET KOULUTUSYKSIKÖT

Teknillistieteellinen on opiskelijamäärillä mitattuna selkeästi Suomen suurin koulutusala. Alaa opiskelee yhteensä yli 30 000 opiskelijaa kahdeksassa yliopistossa. Myös teknillistieteellisiä koulutusyksiköitä on perustettu lisää 2000-luvulla. Nämä kolme uutta yksikköä, Kuopio, Turku ja Vaasa, jäivät tämän tarkastelun ulkopuolelle. Selkeästi suurin teknillistieteellistä koulutusta tarjoava yksikkö on Teknillinen korkeakoulu, jossa opiskelee lähes 15 000 opiskelijaa eli melkein puolet kaikista teknillisen alan opiskelijoista. Seuraavaksi suurin on Tampereen teknillinen yliopisto reilulla 12 000 opiskelijalla. Pienimmässä mukana olevassa yksikössä, Åbo Akademi, opiskelee noin 800 opiskelijaa. Erot koulutusyksiköiden koossa ovat siis vielä suuremmat kuin kauppatieteellisellä alalla.

Kuvio 3: Teknillistieteellisten yksiköiden mittaritason pisteet

Lähde: Kirjoittajan laskelmat.

ETLA S08.2/f279

Taulukko 4: Teknistieteellisten yksiköiden pisteet

Sijoitus	Yliopisto	Pisteet
1.	ÅA	1.245
2.	TKK	1.031
3.	TTY	0.970
4.	OY	0.933
5.	LTY	0.929

Lähde: Kirjoittajan laskelmat.

Taulukosta 4 näkyvät teknistieteellisten yksiköiden pisteet. Vertailun pienin yksikkö, Åbo Akademi, erottuu selvästi edukseen. Myös Teknillinen korkeakoulu pärjää koko maan keskiarvoa paremmin.

Kaikki teknistieteelliset yksiköt pärjäävät joillakin mittareilla koko maan keskiarvoa paremmin ja joillakin huonommin, kuten kuvioista 3 nähdään. Eniten hajontaa yksiköiden välille syntyy opettajien koulutuksen, jatkotutkintojen suorittamisen, opettaja-opiskelija -suhteen, julkaisuiden ja vaihto-opiskelijoiden kohdalla. Edellä edukseen erottuneen Åbo Akademin vahvuuksiksi paljastuvat korkeasti koulutetut opettajat, tehokas jatkotutkintokoulutus, hyvä opettaja-opiskelija -suhde ja julkaisut. Ainoa selvästi keskiarvoa alemmaksi jäävä mittari on sisään pääsyaste. Åbo

Akademihin on siis suhteellisen helppo päästä opiskelemaan teknistieteitä. Myös Teknillinen korkeakoulu pärjää hyvin jatkotutkinnoissa ja julkaisuissa. Se häviää muille opiskeluajoissa. Lappeenrannan ja Oulun heikkouksiksi paljastuvat väitelleiden opettajien, julkaisujen ja vaihto-opiskelijoiden pieni määrä. Tampereen teknillisen yliopiston suurin heikkous on tehoton jatkotutkintojen suorittaminen.

MITÄ VERTAILUSTA VOIDAAN OPPIA?

On totta, että rankinglistojen tekemiseen käytetyt menetelmät ovat usein kaukana optimaalisista, mutta se ei ole riittävä syy jättää vertailuja tekemättä. Rankinglistat ovat yksi tapa muiden joukossa arvioida yliopistojen tasoa ja keskinäisiä eroja. Harkiten tehtynä rankinglistat voivat tuottaa uutta tietoa yliopistokentästä ja parantaa ymmärtämystä korkeakoulutuksesta. Tätä tietoa voidaan käyttää hyväksi koulutuksen kehittämisessä. Korkeakoulut voivat myös oppia toisiltaan parhaita käytäntöjä, kun ne on ensin tunnistettu.

Edellä esitettyjä laskelmia voidaan käyttää täydentämään muita yliopistovertailuita tai -arvioita. Mittarien avulla voidaan tunnistaa yliopistojen välisiä eroja ja arvioida sitä, onko havaittu ero hyvä vai huono asia. Tulosten tulkinnessa ja johtopäätösten tekemisessä on kuitenkin syytä noudattaa varovaisuutta. On hyvä muistaa, että yksittäinen vertailu ei koskaan voi antaa kokonaiskuvaa yliopistojen laadusta.

Yliopistojen nimien lyhennykset

HY = Helsingin yliopisto	VY = Vaasan yliopisto
JoY = Joensuun yliopisto	ÅA = Åbo Akademi
JY = Jyväskylän yliopisto	HKKK = Helsingin kauppakorkeakoulu
KY = Kuopion yliopisto	SHH = Svenska Handelshögskolan
LY = Lapin yliopisto	TuKKK = Turun kauppakorkeakoulu
OY = Oulun yliopisto	LTY = Lappeenrannan teknillinen yliopisto
TaY = Tampereen yliopisto	TTY = Tampereen teknillinen yliopisto
TY = Turun yliopisto	TKK = Teknillinen korkeakoulu

Does Finland Suffer from Brain Drain?*

EDVARD JOHANSSON

Researcher
ETLA

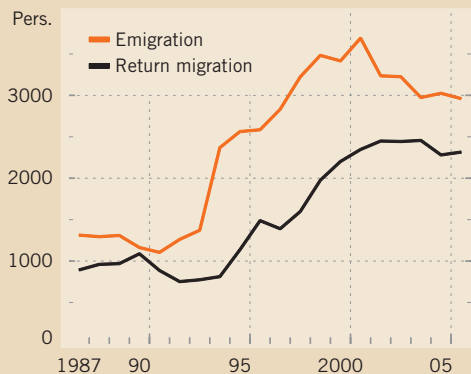
FINLAND'S IMMIGRANTS ARE LESS EDUCATED THAN ITS EMIGRANTS

On a global scale, people have become substantially more internationally mobile during the last 20-30 years. For instance, in the mid 1970s, the net annual migration rate into the OECD was around 0.1%. This means that every year 1 person per 1000 OECD natives moved from anywhere outside the OECD to the OECD. By 2003, this figure had increased to over 0.3% (OECD, 2007). An important explanation for this increase is that in most Western countries the demographic structure is such that the population, and particularly the population of working age, is ageing quickly. In some cases such as Germany and Hungary, the entire population is actually already decreasing. Understandably, increased immigration is seen as a potential remedy against problems caused by a shrinking labour supply. For this reason, it is important to ask whether Finland is losing out or will lose out in a global environment of increasing mobility of workers. Is it the case that those that immigrate to Finland are mostly low-skilled, whereas those that emigrate are highly skilled?¹

At a first glance, the situation does not look good. Regarding individuals born in Finland with a ter-

tiary education, there has not been a single year during the past two decades with as many return migrants as there have been emigrants. During the last 10 years the average "loss" has been above 1,000, although the numbers have been considerably smaller during the last few years. In all, the total net emigration of highly educated individuals was 17,184 individuals during the years 1987-2006.

Migration of highly educated Finnish-born

Source: Statistics Finland.

ETLA S08.2/f280

* The author thanks Rita Asplund, Tom Berglund, Nuutti Nikula, Sixten Korkman, and Matti Sarvimäki for helpful comments, and the TT foundation for financial support. This article is based on: Johansson, E. (2008), Does Finland suffer from brain drain? Discussion Paper no. 1153. The Research Institute of the Finnish Economy.

These figures should nevertheless be put into perspective. In 2006, almost 3,000 Finnish-born individuals with a tertiary education emigrated. However, the stock of well-educated individuals amounted to more than 1.1 million in 2006. Thus, the migration propensity was around 0.26%. Interestingly, this propensity has not increased during the last few years; if anything, it has decreased. One reason for this is that the number of highly educated individuals in Finland has increased sharply. For instance, the number of individuals with a tertiary education has increased by 2.2% per year on average since 1998. In 2006, some 25.8% of the Finnish population above 15 had a tertiary degree. In 1998, the corresponding percentage was 22.5%.

Finland has thus at least to some extent suffered from brain drain insofar that a larger number of highly educated individuals have emigrated than have moved back during the last 20 years. This is a problem because these individuals have been educated for free in Finland but do not pay income taxes in Finland. However, account should also be taken of the fact that the inflow of individuals that have been educated abroad at no cost to Finnish taxpayers may match or even exceed the outflow from Finland.

Approximating the education level of immigrants by the average education level in the country of origin: three observations emerge. First, the average education level of foreign-born immigrants is substantially lower than that of Finnish-born immigrants (and compared to the Finnish population as a whole, for that matter). The average education level of foreign-born immigrants is somewhat above 9 years, which is even less than the 9 years of compulsory Finnish education. Second, there was a substantial dip in the education level of immigrants around the years 1991 to 1993, because of, by Finnish standards, a large inflow of refugees from Sub-Saharan Africa, mainly from Somalia. Third, there has been a slight decrease in the average level of education of immigrants since about 2003. This has occurred despite a rise in the average level of

education for the return migrants and virtually no change in the education level of the foreign born. The reason is a composition effect; during the last few years the share of return migrants of the total pool of immigrant has decreased.

FINLAND'S IMMIGRANTS LIKELY BETTER EDUCATED THAN IMMIGRANTS TO SWEDEN AND DENMARK

It is also interesting to compare these results to the situation in Finland's competitor or neighbour countries. Regarding the composition, Sweden has the highest proportion of immigrants from high income countries (i.e. OECD countries less Mexico, Poland, and Turkey) at 35.1%, whereas Denmark has the lowest at 25.3%. Finland is in the middle with 30.5%. (See table 1). The large proportion in Sweden can to some extent be explained by the large pool of immigrants from Finland. Finland has by far the largest proportion of immigrants from Eastern Europe and Central Asia. The explanation for this is of course the disproportionately large share of Russians and Estonians in Finland. Both Denmark and Sweden have large percentages of immigrants from Middle East and Northern Africa, whereas Finland has a very low share coming from that region. This finding can to some extent be explained by the large number of refugees from Iraq and Iran residing in Sweden and Denmark.

Based on this data and data on average education levels in the countries of origin I have calculated the average number of years of education for the immigrant population in the three countries for 2006. The result from this calculation is that the immigrant stock in both Finland and Sweden has on average 8.7 years of education, whereas immigrants to Denmark on average only have 8.0 years of education. Thus, although this type of analysis has its limitations, it suggests that immigrants to Finland do not have a lower level of education in general than immigrants to Sweden and Denmark. Indeed, if one uses more accurate, country-level data on the education levels in Russia and Estonia, Finland's immigrants appear as the best educated.

Table 1: Distribution of foreign-born population by region of origin (2006)

	Sweden	Denmark	Finland
High Income Countries	412 270 (35.1)	115 866 (25.3)	56 028 (30.5)
Eastern Europe and Central Asia	259 011 (22.1)	114 591 (25.0)	78 338 (42.6)
Middle East and North Africa	284 297 (24.2)	138 130 (30.1)	15 516 (8.4)
Latin America and the Caribbean	67 608 (5.8)	7 854 (1.7)	3 527 (1.9)
East Asia and the Pacific islands	26 031 (2.2)	9 044 (2.0)	4 866 (2.6)
South Asia	71 035 (6.0)	43 454 (9.5)	13 756 (7.5)
Sub-Saharan Africa	54 363 (4.6)	29 661 (6.5)	11 677 (6.4)
Total	1 174 615	458 600	183 708

Note: Share of total as a percentage in parentheses.

THE UNEMPLOYMENT RATE OF FINLAND'S IMMIGRANTS DOUBLE THAT OF THE NATIVE POPULATION

The educational distribution of immigrants to Finland and emigrants from Finland is of great importance. However, the actual labour market performance of immigrants for Finland is also very important. If immigration is to have beneficial effects on, for instance, the public sector balance in a country, it is obviously important that immigrants actually are at work.

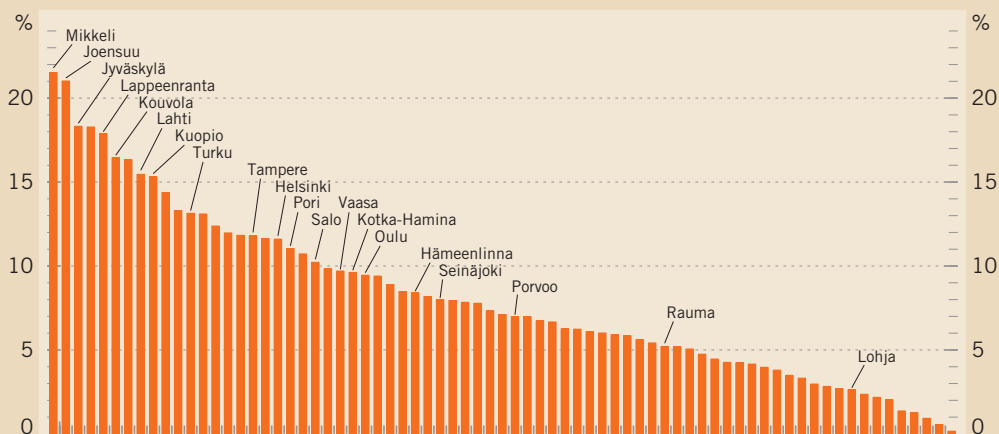
It turns out that many, if not most of the Western European countries have failed quite badly in integrating immigrants into the labour market. Finland, Sweden, Norway, Denmark, Belgium, the Netherlands, Austria, and Switzerland all had unemployment rates for the foreign-born that exceeded that of the native-borns by a factor of at least 2 in 2004-2005. In fact, only in very few OECD countries is the unemployment rate for immigrants comparable to that of the native workforce (OECD 2007).

Furthermore, even within Finland, there are very large regional differences regarding the labour

market performance of immigrants, with some areas faring substantially better than others. For instance, in 2006 the unemployment rate for the foreign-born was some 12 percentage points higher than for Finnish-borns in the sub-regional unit including the capital Helsinki. The unemployment rate for the Finnish-born population was 6% and that for the foreign born was 18%. However, in the sub-regional unit of Mikkeli, the unemployment rate for Finnish-born was 11.6%, but the unemployment rate for foreign-born was as high as 33.1%.

These differences are most likely due to several factors. One may be the local industrial structure. If a region is dominated by industries that require a lot of low-skilled labour such as agriculture, it is possible that there is less difference between the unemployment rates of foreign-born and Finnish-born. The duration of stay in the new country is also of importance for the labour market success of immigrant. If there are differences in the average duration of stay in Finland for immigrants between regions, it will show up as differences in labour market assimilation rates. Furthermore,

Difference between unemployment rate of foreign-born and Finnish-born by sub-regional unit in 2006 (percentage points)

Source: Statistics Finland.

ETLA S08.2/f281

Note: The 20 biggest sub-regional units out of a total of 75 are mentioned by name in the chart. Sub-regional units are formed by groups of municipalities within the 20 regions of Finland. The sub-regions represent a LAU 1 level of division used in conjunction with the Nomenclature of Territorial Units for Statistics (http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nuts/splash_regions.html).

the local labour market situation is important. A higher local unemployment rate is positively and statistically significantly associated with a greater difference in unemployment rates between the foreign-born and the Finnish-born.

Clearly, this short list of potential explanations for the observed differences is likely not by far exhaustive. It remains, however, an important task for future research to find out why some regions apparently better integrates their immigrants.

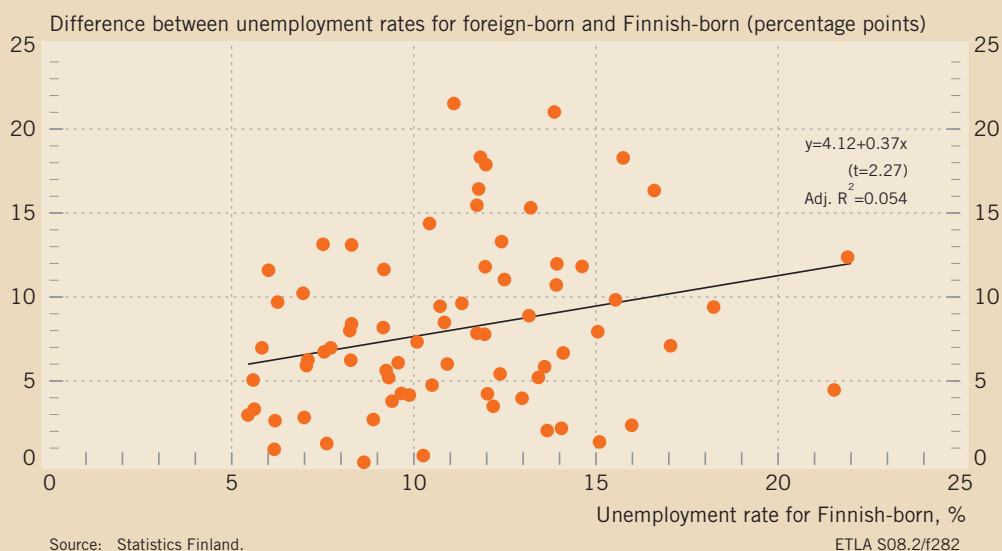
FINLAND'S LABOUR FORCE INTERNATIONALLY MORE MOBILE IN THE FUTURE

The development in terms of brain drain during the last 5-6 years has been more favourable than during the last 20 years on average. Net emigration of well-educated individuals born in Finland has decreased, and immigration from the OECD has increased somewhat. Also, it is unlikely that

those immigrating to Finland are equipped with a lower level of human capital than immigrants to, for instance, Sweden and Denmark. In fact, immigrants to Finland are probably better educated on average than immigrants to other Nordic countries owing to the very large share of Russians and Estonians in the stock of immigrants to Finland.

However, from a labour market performance perspective, neither the Nordic countries nor most of the Western European countries are good benchmarks for Finland's immigration success. In most EU15 countries, immigrants fare much worse than the native population in terms of labour market performance. It is imperative that immigrants be more successfully integrated into the labour market.

The relationship between unemployment rates for Finnish-born and foreign-born

Although there has been a reduction in the net propensity to emigrate from Finland during the last 5-10 years, it is by no means clear that this trend will continue. First, it is not unlikely that the positive migration development is to some extent a consequence of the relatively rapid rate of job creation in Finland during this time. Consequently, it is possible that the trend is broken if the job creation rate in Finland decreases compared to that in other economies. Second, both the absolute number and the relative share of foreign-born individuals are rising among the resident population in Finland. And as those not born in Finland are some 10 times more likely to emigrate, the result is an ever more internationally mobile population.

Generally, it is likely that Finland will face an increasingly competitive situation regarding the labour supply in the future, as global labour mobility increases further. How attractive it is to live in Finland compared to living in other countries is likely to become increasingly important for the labour supply in the future.

REFERENCES

OECD (2007): International Migration Outlook 2007. OECD publishing.

Pirttilä, J. (2004): Is international labour mobility a threat to the welfare state? Evidence from Finland in the 1990s, *Finnish Economic Papers* 17, 18-34.

FOOTNOTE

¹ See Pirttilä (2004) for an analysis of Finnish emigration in the 1990s.

Aikaisemmin julkaistut artikkelit

Suhdanne ja The Finnish Economy and Society -aikakausjulkaisuissa aikaisemmin julkaistut artikkelit ovat luettavissa ETLAn kotisivuilla osoitteessa www.etla.fi.

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2008/1	Sääntelyllä tasa-arvoon?	Edvard Johansson, Jenni Kellokumpu, Sami Napari
	The 2000's and the Renewal of World Steel Market	Paavo Suni
2007/2	Talouspolitiikan ensisijaiset tavoitteet globaalissa maailmassa	Martti Nyberg
2007/1	Tasavero on kuluttamisen verottamista	Martti Nyberg
	Työsuhdeoptiot ja toimitusjohtajien palkkaus	Mikko Mäkinen
2006/2	Muotoilustako lisää potkua yritysten kilpailukyvyille ja menestykselle?	Maarit Lindström, Mika Pajarinen,
	Commodity Futures as Predictors of Future Spot Prices	Pekka Ylä-Anttila
		Paavo Suni
2006/1	Onko investointien vähyys Suomessa talouspoliittinen ongelma?	Pasi Sorjonen
	Suurin osa ulkomaisista investoinneista ei syrjäytä kotimaisia	Olli-Pekka Oksanen
	Global Venture Capital Investing: is Finland Missing Out on the Next Wave of International Economic Integration?	Luis Leal
	EKP:n inflaatiotavoite ja inflaatio yksityiskohtaisen hinta-aineiston valossa	Paavo Suni
2005/4	Raakaöljyn hinta on epävakaa, mutta se on kallistunut pysyvästi	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Intialla on hyvät mahdollisuudet pitkäaikaiseen vahvaan talouskasvuun	Paavo Suni
	Mitä vastaan eläkevakuutuksella vakuutetaan?	Niku Määttänen
2005/2	Kiinan kysynnän vahva kasvu nostanut raakaöljyn hintaa	Paavo Suni
	Suomalaisten yritysten kansainvälistyminen strategisten allianssien kautta	Christopher Palmberg, Mika Pajarinen
2005/1	Töissä vai vapaalla? Ajankäytön vaikutus työllistymis- halukkuuteen	Olli-Pekka Ruuskanen
	Suomalaiset eivät ole outoja – uusia tuloksia kansainvälisestä työtyytyväisyystutkimuksesta	Edvard Johansson

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2004/4	Mitä kilpailukykyvertailut kertovat? Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmää voidaan kehittää Ikääntyvä Suomi: riittääkö työvoimaa?	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kari Alho Hannu Piekkola
2004/3	EU:n kemikaalilainsäädännön tiukentaminen heikentää teollisuuden kehitystä Kiina-ilmiö	Olavi Rantala Paavo Suni
2004/2	Suomi hyötyy Venäjä-ilmiöstä Bioteollisuuden kasvupotentiaali ja terveydenhuollon kustannuskriisi Yrittäjien määrä ja taloudellinen menestys	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Suomen ja Venäjän taloussuhteet Luova tuho Suomen tehdasteollisuudessa	Markku Kotilainen Mika Maliranta
2003/4	Mitä tapahtuu, kun Yhdysvaltain talouden tasapainottomuudet korjaantuvat? Yritysten kilpailukyky lähtöisin edelleen kotimaasta – Suoma- laisten yritysten kansainvälinen liiketoiminta Itämeren alueella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Maarit Lindström
2003/3	Kuluttajat ovat Yhdysvaltain talouskasvun riski Kilpailu Euroopan sähkömarkkinoilla kovenee	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Pekka Sulamaa
2003/2	ICT ei nosta tuottavuutta yksin, suoraan, automaattisesti tai välittömästi Tuotekehitys, tuotannon laadun paraneminen ja tuottavuuden kasvu Rahoitusjärjestelmän haasteet uudistuvassa taloudessa	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Olavi Rantala Ari Hyytinen, Mika Pajarinen
2003/1	Irakin sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Biotekniiikkateollisuus Suomessa Biotekniiikkayritysten globaalit markkinat Yritysskandaalit käynnistivät amerikkalaisen corporate governance -järjestelmän uudistukset	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Raine Hermans Terttu Luukkonen Mikko Mäkinen
2002/4	Sota, raakaöljyn hinta ja maailman talouskehitys Verotus kevenee Palkkaratkaisujen sisältö ja toteutuminen tulopolitiikan aikakaudella	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Tarmo Valkonen Reijo Marjanen
2002/3	Avainklustereiden alueellinen työllisyyskehitys 2002-2006 Taloudellinen globalisaatio kehitysmaissa	Olavi Rantala Markku Kotilainen, Ville Kaitila

Suhdanne

Numero	Otsikko	Kirjoittaja(t)
2002/2	Kohti eurooppalaista veroastetta Vapaa-ajan harrastukset houkuttavat eläkkeelle Ikääntyvän väestön sosiaalimenot	Hannu Kaseva, Pentti Vartia Pasi Huovinen, Hannu Piekkola Jukka Lassila, Tarmo Valkonen
2002/1	Suomi – maailman kilpailukykyisin? Lainsäädäntö vaikuttaa yritysrahoituksen saatavuuteen ja kustannuksiin Nopean kasvun aika ohi Venäjällä?	Petri Rouvinen, Pentti Vartia Ari Hyytinen Seija Lainela

The Finnish Economy and Society

Issue	Title	Author(s)
2005/4	Oil Prices Have Risen Permanently, But Remain Unstable	Paavo Suni, Anthony de Carvalho
2005/3	Hurricanes Katrina and Rita Unlike Other Natural Disasters What Does Voluntary Retirement Insurance Insure Against?	Paavo Suni Niku Määttänen
2005/2	Alliances Increasingly Important in Internationalisation Strategies of Finnish Firms A Growing Trend Towards Knowledge Work in Finland Strong Demand Growth in China Keeping Crude Oil Prices High	Christopher Palmberg, Mika Pajarinen Pasi Pyöriä Paavo Suni
2005/1	Finns Trust Education and Research to Ensure Their Competitiveness Finns Are Not Strange: New Results from Comparative EU Research on Job Satisfaction The Value of Housework and the Incentive to Become Employed	Kai Torvi Edvard Johansson Olli-Pekka Ruuskanen
2004/4	What Do Competitiveness Comparisons Tell Us? Roadmap to Finland's Future Success	Pentti Vartia, Timo Nikinmaa Kati Heikinheimo
2004/3	China and the Market for Crude Oil Towards a Creative Society: Embracing the Diversity of Creativity FDI and Spillovers in the Baltic Countries	Paavo Suni Virpi Haavisto Jari Hyvärinen
2004/2	Finland Benefiting from the Russian Growth Phenomenon The Health Care Cost Crisis and the Growth Potential of the Biotechnology Industry Self-Employment and Macroeconomic Performance	Hannu Hernesniemi Raine Hermans, Martti Kulvik Edvard Johansson
2004/1	Finnish-Russian Economic Relations Creative Destruction in Finnish Manufacturing Finns' Attitude towards Globalisation: Preferably through the European Union	Markku Kotilainen Mika Maliranta Kai Torvi
2003/4	U.S. Economic Imbalances a Barrier to Growth Digital Delivery of Popular Music: The Case of Finland Why Should the Economy Care About Virtues?	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Hanna Virtanen Ilkka Haavisto
2003/3	Private Consumption Poses Downside Risks to U.S. Economic Growth Partners in the European Union – What the Finns and the Estonians Think of Each Other? Economic Welfare Effects of EU and CIS Integration	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Kai Torvi Pekka Sulamaa, Mika Widgrén

The Finnish Economy and Society

Issue	Title	Author(s)
2003/2	ICT Boosts Productivity but is Not a Panacea The Finnish Information Society: Progressive yet Vulnerable The CER's Guide to the Draft EU Constitution	Petri Rouvinen, Mika Maliranta Pasi Pyöriä Heather Grabbe
2003/1	Finns Have a Gloomy View of Politics The Iraq War, Crude Oil and the Global Economic Outlook The Role of ICT in Poverty Reduction	Kai Torvi Anthony de Carvalho, Paavo Suni Anita Kelles-Viitanen
2002/4	War, Oil and Economic Growth Decision-Making in the EU: A Small State Perspective Finnish Biotechnology Industry in a Dynamic State	Anthony de Carvalho, Paavo Suni Teija Tiilikainen, Mika Widgrén Terttu Luukkonen, Raine Hermans
2002/3	Hegemony or Co-operation? Four Scenarios of World Politics Economic Globalisation in Developing Countries Enlargement Will Bring More Immigrants to the EU Labour Markets	Aarne Nurmio Markku Kotilainen, Ville Kaitila Kari Alho
2002/2	Do We Need New Competition Policy in the "New Economy"? Moving Towards a European Tax Burden Ageing Population Puts Pressure on Social Expenditure Are Leisure Time Activities Boosting the Popularity of Early Retirement?	Markku Stenborg Hannu Kaseva, Pentti Vartia Jukka Lassila, Tarmo Valkonen Pasi Huovinen, Hannu Piekkola
2002/1	Period of Rapid Growth Over in Russia? The Green Gold of Russia Finns Less Apprehensive about Relations with Russia EU Competition Policy – A Small Country Perspective	Seija Lainela Hannu Hernesniemi Peter Ekholm Jari Hyvärinen
2001/4	Medium-Term Fiscal Policy Stance Finland on Top of the Competitiveness Game? Finland – an Active Member of the Common European Security and Defence Policy Debating the Future of the European Union: From Laeken to IGC 2004	Hannu Kaseva Petri Rouvinen Teija Tiilikainen Alexander Stubb
2001/3	What is Behind the Finnish 'ICT Miracle'? Private Returns to Education – Lessons from a European Research Project Currency Trade, Capital Flows and the Tobin Tax	Laura Paija Rita Asplund Antti Suvanto
2001/2	Risky Ageing and Pensions in Finland Finnish Immigration Policy Faces New Challenges Regional Economic Development in Finland in the 1990s and the Outlook to 2005	Jukka Lassila, Tarmo Valkonen Tapio Wallenius Olavi Rantala

The Finnish Economy and Society		
Issue	Title	Author(s)
2001/1	EU Enlargement and Finland	Kari Alho, Hannu Hernesniemi,
		Mika Widgrén
	Finnish Climate Change Strategy	Juha Honkatukia
	The Role of Nokia in the Finnish Economy	Jyrki Ali-Yrkkö
	Farewell to Neoliberalism	Peter Ekholm

TOIMITUSJOHTAJA

Sixten Korkman

ENNUSTETOIMI

Tutkimusjohtaja: Olavi Rantala

Ennustepäällikkö: Pasi Sorjonen

Tutkijat: Birgitta Berg-Andersson, Anthony de Carvalho (toimivapaalla), Hannu Kaseva, Reijo Mankinen ja

Paavo Suni

PROJEKTITUTKIMUS**Yritystalous**

Tutkimusjohtaja: Petri Rouvinen

Tutkimuspäälliköt: Markku Kotilainen ja Terttu Luukkonen

Tutkija: Ville Kaitila

Tutkimusassistentti: Nuutti Nikula

Työmarkkinat ja osaaminen

Tutkimusjohtaja: Rita Asplund

Tutkimuspäällikkö: Mika Maliranta

Tutkijat: Edvard Johansson, Antti Kauhanen, Sami Napari ja Hanna Virtanen

Tutkimusassistentti: Pekka Vanhala

Julkinen talous ja talouspolitiikka

Tutkimusjohtaja: Jukka Lassila

Tutkimuspäällikkö: Tarmo Valkonen

Tutkimusohjaaja: Niku Määttänen

Suunnittelija: Eija Kauppi

Tutkimusneuvonantaja: Kari Alho

Tutkimussihteeri: Sinikka Littu

HALLINTO

Markku Lammi, talous- ja viestintäjohtaja

Timo Nikinmaa, projektijohtaja (viestintä)

Kirsti Jalaistus, talousassistentti

Ann-Christine Ekebohm-Korhonen, toimitusjohtajan sihteeri

Hannele Heikkinen, puhelinvaihteenhoitaja

Arja Räihä, myyntisihteeri

Pirjo Saariokari, toimistovirkailija

Kaija Hyvönen-Rajecki, informaattikko

Kimmo Aaltonen, graafinen piirtäjä

Heikki Vajanne, atk-päällikkö

Petteri Larjos, atk-suunnittelija

Christina Tigerstedt, atk-tukihenkilö

Jarkko Aitti, järjestelmäasiantuntija

ASSOCIATE RESEARCH FELLOWS

Juha Alho, Professor, University of Joensuu, Department of Statistics, Joensuu, Finland

Ari Hyytinen, Research Advisor, Bank of Finland, Helsinki and Docent, Helsinki School of Economics, Helsinki and Professor, University of Jyväskylä, Jyväskylä

Mikko Ketokivi, Adjunct Professor and Senior Lecturer, Helsinki University of Technology, Helsinki

Tobias Kretschmer, Lecturer, London School of Economics, United Kingdom

Aija Leiponen, Assistant Professor, Cornell University, Ithaca, NY, United States

Sarianna Lundan, Associate Professor, Maastricht University, Netherlands

Olli Martikainen, Docent, Helsinki University of Technology, Helsinki, Finland and Lappeenranta University of Technology, Lappeenranta, Finland

Otto Toivanen, Director, HEGER, Helsinki, Finland

Mika Widgrén, Professor, Turku School of Economics, Turku, Finland

ETLAn projekteissa ovat viime aikoina työskennelleet mm. myös: Raine Hermans, Rolf Maury, Mikko Mäkinen, Anni Nevalainen, Olli-Pekka Ruuskanen, Alex Snellman ja Pentti Vartia

ETLAn tytäryrityksiä ovat **Etlatieto Oy** (projektitutkimus) sekä **Taloustieto Oy** (kustannustoiminta).

Etlatieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 901

Toimitusjohtaja: Pekka Ylä-Anttila

Tutkimusjohtajat: Hannu Hernesniemi ja Petri Rouvinen

Tutkimuspäälliköt: Jyrki Ali-Yrkkö ja Heli Koski

Vierailevat tutkijat: Martti Kulvik ja Olli Martikainen

Projektitutkijat: Matthias Deschryvere, Annu Kotiranta, Tuomo Nikulainen, Mika Pajarinen, Christopher Palmberg (toimivapaalla) ja Antti Tahvanainen

Taloustieto Oy

Lönnrotinkatu 4 B, 00120 Helsinki, puh. (09) 609 909

Toimitusjohtaja: Markku Lammi

Kustannusjohtaja: Laila Riekkinen

ETLAn uusi SUHDANNE-vuosikirja ilmestyy kaksi kertaa vuodessa. Se on yritysten ja yhteisöjen talouspoliittisen päätöksenteon, suhdanneseurannan, ennustetoiminnan ja budjetoinnin tärkeä apuväline. SUHDANNE arvioi kansantalouden ja sen keskeisten sektorien kehitystä 1-5 vuotta eteenpäin.

SUHDANNE sisältää suhdannekatsauksen sekä artikkeleita ajankohtaisista aiheista.

Suhdannekatsaus käsittelee kansantalouden kannalta keskeisiä aiheita. Sellaisia ovat mm. kansainvälinen talous, investoinnit, kulutus, julkinen talous, tuotanto, ulkomaankauppa ja maksutase, vienti, tuonti, hinnat ja kustannukset, työllisyys ja rahoitusmarkkinat.

Suhdanne

VUOSIKIRJA 2008:2

Lönnrotinkatu 4 B
FIN-00120 HELSINKI
Puh. (09) 609 900
Fax (09) 601 753
www.etla.fi